

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2021– 2027

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA DORZECZA ZGŁOWIĄCZKI

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	3
ROZDZIAŁ 2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR	10
ROZDZIAŁ 3. PARTYPACYJNY CHARAKTER LSR	20
ROZDZIAŁ 4. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR	32
ROZDZIAŁ 5. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA.....	49
ROZDZIAŁ 6. CELE I WSKAŹNIKI	60
ROZDZIAŁ 7. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	78
ROZDZIAŁ 8. PLAN DZIAŁANIA	76
ROZDZIAŁ 9. PLAN FINANSOWY LSR	79
ROZDZIAŁ 10. MONITORING I EWALUACJA.....	82
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY.....	86

ROZDZIAŁ 1. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Nazwa LGD i forma prawna

Partnerstwo Lokalne pod nazwą **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki** zawiązane zostało przez przedstawicieli trzech sektorów z terenu gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Chocień, Chodecz, Fabianki, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, Lubanie, Lubraniec i Włocławek przyjęło osobowość prawną **w formie stowarzyszenia**. Decyzję taką podjęto po wzajemnych konsultacjach i w trakcie prowadzonych spotkań informacyjnych z liderami społeczności lokalnej. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki, powstało na mocy przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.) i z tego tytułu posiada osobowość prawną.

Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym dnia 29 maja 2007 roku pod numerem 0000280962.

W 2015 roku partnerstwo to rozszerzyło swój obszar działania przyjmując w poczet członków kolejne gminy powiatu włocławskiego – Baruchowo, Kowal i Miasto Kowal.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki (LGD) spełnia szereg wymagań dotyczących tworzenia i funkcjonowania LGD stawianych w procesie starania się o uzyskanie pomocy finansowej na realizację Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanej przez społeczność (LSR) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Zaliczyć do nich można m.in. niżej wymienione aspekty:

- Siedzibą Stowarzyszenia jest miejscowość Chocień, ulica Sikorskiego 12, 87-850 Chocień w powiecie włocławskim, województwo kujawsko-pomorskie;
- Grupa jest partnerstwem trójsektorowym składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego - każdą gminę wchodzącą w skład LGD reprezentuje, co najmniej jeden przedstawiciel lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego.
- LGD ma zdolność do realizacji LSR – osiągnięcia jej celów LGD jako podmiotu w sposób sprawny i skuteczny.
- Na poziomie decyzyjnym żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.
- LGD w swoim składzie nie ma członka będącego województwem.
- Rada jest wybierana przez walne zebranie członków.
- Członek Rady nie jest jednocześnie członkiem organu kontroli wewnętrznej ani członkiem zarządu.
- Obszar Stowarzyszenia jest spójny i tworzy zwarty geograficzny obszar, obejmuje 7 gmin wiejskich i 5 miejsko-wiejskich i jedną gminę miejską.
- Na całym obszarze działania Stowarzyszenia LGD możliwa jest realizacja operacji w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PSWPR) i w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027.
- LGD jest stroną umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR zawartej w dniu 19 maja 2016r.

Opis procesu tworzenia partnerstwa

Pomysł budowania partnerstwa trójsektorowego na analizowanym obszarze zrodził się wiele lat wcześniej. Przejawem chęci współpracy na płaszczyźnie ponadgminnej i międzysektorowej było podjęcie próby realizacji projektu w ramach Działania 2.7 „Pilotażowy Program Leader +” Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz obszarów wiejskich 2004-2006”. Projekt miał na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i ich zaangażowanie w tworzenie oraz realizację Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich. O

uzyskanie dotacji w ramach I Schematu w/w programu, starały się wówczas jednostki samorządowe: Boniewo, Brześć Kujawski, Bytów, Chocień, Izbica Kujawska, Lubraniec, Osieć, Topólka oraz Włocławek. Projekt przygotowany przez liderów wskazanych gmin nie uzyskał niestety wsparcia finansowego w ramach PPL+. W związku, z czym utworzenie Lokalnej Grupy Działania zostało przesunięte w czasie.

Jednak aktywni liderzy gmin: Boniewo, Brześć Kujawski, Chocień, Izbica Kujawska, Lubraniec Osieć, Topólka oraz Chodecz i Lubień Kujawski w celu realizacji wcześniej zamierzonych działań oraz nawiązania współpracy lokalnej, postanowili pozyskać dofinansowanie z innych źródeł. W tym celu został napisany wniosek o dofinansowanie projektu w celu utworzenia partnerstwa lokalnego, do programu Agrolinia. Wniosek uzyskał pozytywną decyzję o dofinansowaniu projektu. Realizacja projektu rozpoczęła się w 2006r. i obejmowała dwa etapy. W ramach pierwszego etapu przeprowadzono akcję promocyjną, mającą na celu przekazanie informacji o realizacji projektu jak najszerszej grupie mieszkańców. Przeprowadzono cykl spotkań z przedstawicielami trzech sektorów (publiczny, społeczny, gospodarczy) oraz z mieszkańcami wszystkich gmin objętych projektem. Celem tych spotkań było sformalizowanie Grupy poprzez wybór formy prawnej działania, utworzenie podmiotu i jego rejestracja w KRS. Po konsultacjach z przedstawicielami wszystkich grup zdecydowano się na przyjęcie dla LGD stowarzyszenia, jako formy prawnej. Przed ostatecznym uformowaniem się grupy od projektu odłączyły się gminy Topólka i Osieć (gminy te weszły w skład innej LGD). **Działając w duchu partnerstwa i otwartości na nowych członków, Stowarzyszenie LGD Dorzecza Zgłowiączki na początku 2008 r. poszerzyła swój skład o kolejne trzy gminy: Fabianki, Lubanie i Włocławek. Wówczas liczba członków LGD wynosiła 52 osoby.** Utworzonemu z pozostałych dziesięciu gmin partnerstwu nadano nazwę **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki** (nazwa nawiązuje do malowniczej rzeki Zgłowiączki, która stanowi jeden z głównych i specyficznych elementów terenu LGD). W ramach drugiego etapu przeprowadzono spotkania z przedstawicielami gmin LGD, których celem było opracowanie LSR na lata 2007-2013.

Kolejne rozszerzenie obszaru działania LGD nastąpiło w roku 2015 roku wówczas do stowarzyszenia dołączyły trzy kolejne gminy: Baruchowo, Kowal i Miasto Kowal. Terenem działania stowarzyszenia jest obecnie obszar całego powiatu włocławskiego -13 gmin: Baruchowo, Boniewo, Brześć Kujawski, Chocień, Chodecz, Fabianki, Izbica Kujawska, Kowal, Miasto Kowal, Lubień Kujawski, Lubanie, Lubraniec i Włocławek.

Stowarzyszenie LGD Dorzecza Zgłowiączki posiada duże doświadczenie w zakresie wdrażania podejścia RLKS/ LEADER. W maju 2016r. podpisaliśmy umowę o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na realizację LSR na lata 2014-2020 w ramach dwóch funduszy: PROW 2014-2020 z kwotą środków finansowych 2 775 000€ oraz RPO W K-P 2014-2020 z kwotą środków finansowych 4 878 666€.

W poprzednich latach realizowaliśmy również lokalne strategie rozwoju - w lipcu 2009 roku podpisaliśmy umowę ramową na realizację LSR na lata 2007-2013 na kwotę 11 079 587,62 zł., a dwa lata później w roku 2011 umowę na realizację Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Rybackich na lata 2011-2015 na kwotę 15 186 488,17zł.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż nasze LGD, jako jedyne w województwie realizowało Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Rybackich.

Nasze LGD oraz nasi członkowie posiadają duże doświadczenie w realizacji projektów w partnerstwie. W 2020r wraz Lokalną Grupą Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” realizowaliśmy projekt: „Nowoczesna promocja dziedzictwa lokalnego”. Projekt miał na celu nowoczesną promocję dziedzictwa lokalnego poprzez wydanie albumów pt. ”Dziedzictwo historyczne i kulinarne Kujaw” wraz z kalendarzami.

Struktura LGD

Obecnie Stowarzyszenie LGD Dorzecza Zgłowiączki stanowi **112 członków**, reprezentujących grupy interesu sektorów: **publiczny, społeczny i gospodarczy**. Z punktu widzenia realizacji LSR istotne jest, że nasi członkowie reprezentują lokalne organizacje tj. KGW, OSP, ale również reprezentują seniorów, młodzież. Dzięki tak szerokiej i różnorodnej reprezentacji naszych mieszkańców działania integracyjno-aktywizujące (komunikacja formalna tj. spotkania, konferencje, szkolenia) kierowane do społeczności lokalnej w ramach LSR dotrą do bardzo licznej grupy odbiorców. Dzięki uczestnictwu przedstawicieli różnych grup społecznych w LGD możemy poznać ich oczekiwania w zakresie komunikacji i tak dobrać metody komunikacji by dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców. LGD w celu zapewnienia jak najskuteczniejszej komunikacji przewiduje różne jej formy w tym również nieformalne tj. indywidualne spotkania, poczta pantoflowa, Facebook, kreowanie szumu (buzz).

Nasze LGD jest partnerstwem, które dostosowuje się do specyfiki lokalnej. Rozszerzamy swój skład, o co raz to inne grupy społeczne. Porównując skład LGD np. do roku 2009 – gdzie nasze LGD liczyło 52 członków (obecnie 112), możemy zauważyć, iż nowymi grupami społecznymi, które wówczas nie występowały w naszych strukturach a są obecnie to: KGW, OSP, zespoły folklorystyczne, stowarzyszenia a w ostatnim czasie nawet organizacje zajmujące się sportem. Oznacza, to, iż w stowarzyszeniu znajdziemy dziś przedstawicieli wszystkich lokalnych społeczności występujących na terenie działania LGD Dorzecza Zgłowiączki.

Otwartość na nowych członków sprawia, że jesteśmy podmiotem dynamicznym. W proces przygotowania LSR zaangażowani zostali przedstawiciele różnych grup społecznych tj. KGW, seniorzy, które pomogły nam zorganizować spotkania i dotrzeć do szerokiego grona interesariuszy. W proces przygotowania LSR zaangażowały się również organizacje niebędące członkiem LGD, ale współpracują z nami przy organizacji różnych wydarzeń – harcerze. Dzięki zaangażowaniu tej grupy udało nam się podczas ich wydarzenia - przeprowadzić spotkanie wśród młodzieży. W przyszłości chcemy pogłębić zaangażowanie i zachęcić lokalną społeczność w tym członków LGD, w proces wdrażania LSR. W tym celu planujemy organizację w każdej gminie otwartych spotkań dotyczących procesu wdrażania LSR - na które będziemy zapraszać zarówno naszych członków jak również mieszkańców. Przez organizację np. warsztatów animacyjnych, warsztatów z przygotowania wniosków chcemy zachęcić naszą społeczność do zaangażowania się w wdrażanie LSR. Spotkania te będą miały na celu przełamanie barier związanych z przygotowaniem dokumentacji projektowej jak również wskazanie możliwości realizacji lokalnych inicjatyw.

Na etapie opracowania LSR nie zidentyfikowano innych grup interesu poza społeczną, gospodarczą i publiczną. Przynależność do grup interesu będzie przez LGD badana podczas procesu podejmowania decyzji przez Radę. **Wszystkie gminy, których obszar jest objęty LSR są członkami LGD.**

Tab. Struktura reprezentatywności poszczególnych grup interesu w ogólnej liczbie (112) członków LGD

L.p.	Nazwa grupy	Ilość członków reprezentujących daną grupę	Udział poszczególnych grup
1	Społeczny	48	42,86%
2	Gospodarczy	19	16,96 %
3	Publiczny	45	40,18%
Razem		112	-

Członków zwyczajnych przyjmuje w drodze uchwały Zarząd Stowarzyszenia na podstawie pisemnej deklaracji.

Statut LGD potwierdza inkluzywny charakter naszej działalności – przewiduje otwartość na nowych członków jak również kadencyjność organów stowarzyszenia. Członkami Stowarzyszenia LGD Dorzecza Zgłowiączki zgodnie ze statutem mogą być osoby **fizyczne i prawne**. Członkiem zwyczajnym może być osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych i niepozbawiona praw publicznych, zamieszkała w jednej z wymienionych gmin: Baruchowo, Boniewo, Brześć Kujawski, Chocień, Chodecz, Fabianki, Izbica Kujawska, Kowal, miasto Kowal, Lubień Kujawski, Lubanie, Lubraniec, Włocławek, która złoży deklarację członkowską oraz wystawiony na piśmie list referencyjny, od co najmniej dwóch członków Stowarzyszenia. Członkiem zwyczajnym stowarzyszenia może być również osoba fizyczna zamieszkała poza terenem wymienionych gmin, dokumentująca się odpowiednimi kwalifikacjami i doświadczeniem zawodowym, która utożsamia się z działalnością stowarzyszenia oraz aktywnie uczestniczy w pracach nad rozwojem gmin. Osoba fizyczna, reprezentująca osobę prawną, nie może być jednocześnie członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia. Ponadto członkiem zwyczajnym może być osoba prawna, w szczególności każda z wymienionych gmin jak również partner gospodarczy, społeczny w tym organizacje pozarządowe oraz inne osoby prawne działające aktywnie na rzecz rozwoju obszaru działania Stowarzyszenia, które utożsamiają się z celami działania Stowarzyszenia z wyłączeniem województw. Nabycie i utrata członkostwa następuje w drodze uchwały przyjętej zwykłą większością głosów Zarządu Stowarzyszenia. Członkowie LGD mają wiele praw m.in. mogą zgłaszać propozycje/inicjatywy dotyczące funkcjonowania LGD i wdrażania LSR jak również zwołać Walne Zebranie Członków (na wniosek 20% ogólnej liczby członków). Statut LGD daje też możliwość kolegialnego sposobu podejmowania decyzji przez powoływanie zespołów roboczych.

LGD od roku 2008 podwoiła liczbę swoich członków- obecnie LGD liczy 112 członków - jest to dowód na inkluzywny charakter naszego LGD oraz chęć nawiązywania nowych kontaktów jak również włączania do podjętej inicjatywy nowych partnerów. Członkami naszego LGD są zarówno podmioty publiczne, gospodarcze jak również organizacje społeczne i mieszkańcy. Mamy nadzieję, iż prezentowana przez naszą LGD otwartość; zapraszanie do współpracy nowych podmiotów /osób oraz przewidziane w LSR działania integracyjno-aktywizujące kierowane do społeczności lokalnej wpłyną pozytywnie na posiadany przez nas potencjał, zwiększą rozmach podejmowanych przez nas działań i przyczynią się finalnie do poprawy jakości życia oraz atrakcyjności obszaru LGD.

Organy Stowarzyszenia:

Zgodnie z § 15 Statutu, organami Stowarzyszenia są:

- 1) Walne Zebranie Członków;
- 2) Zarząd;
- 3) Komisja Rewizyjna;
- 4) Rada;

Głosy wszystkich członków organów LGD mają jednakową moc

Walne Zebranie Członków- najwyższa władza Stowarzyszenia.

Zarząd Stowarzyszenia jest organem zarządczym Stowarzyszenia. Członkowie zarządu- 14 osób, posiadają wieloletnie doświadczenie zawodowe w różnych dziedzinach, co daje gwarancję sprawnego i efektywnego zarządzania organizacją. Zarząd LGD ma wiele praw jednak ma ograniczony sposób podejmowania decyzji bez konsultacji z pozostałymi członkami LGD.

Komisja Rewizyjna jest organem Stowarzyszenia składającym się z 7 członków, powołanym do sprawowania kontroli nad jego działalnością.

Skład organu decyzyjnego -Rada

Organem decyzyjnym, posiadającym bardzo istotne znaczenie dla sprawnego i efektywnego działania LGD jest Rada. Rada jest organem decyzyjnym, składającym się z nie więcej niż 14 członków, w którym na poziomie decyzyjnym żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Kadencja Rady wynosi cztery lata.

Skład Rady ma charakter zróżnicowany, bowiem obejmuje przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego, publicznego ponadto wszyscy jej członkowie są reprezentantami wszystkich gmin będących członkami LGD. Wszelkie zmiany dotyczące składu Rady oraz powoływania nowych członków podejmuje Walne Zgromadzenie LGD poprzez głosowanie jawne.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalanie kwoty wsparcia. Rada jest organem o kluczowym znaczeniu dla sprawnego działania LGD, bowiem decyduje o wyborze projektów, które dzięki dofinansowaniu będą wdrażane na obszarze LGD, realizując tym samym przejęte przez lokalną społeczność kierunki rozwojowe.

Członek Rady nie może być zatrudniony w biurze LGD. Ustalanie liczby członków Rady, a także ich wybór i odwołanie leży w gestii Walnego Zebrania Członków LGD, podejmującego decyzję bezwzględną większością głosów przy obecności, co najmniej 1/3 członków uprawnionych do głosowania **Statut LGD zawiera między innymi zapis zakazujący łączenia funkcji w organie decyzyjnym z funkcjami w organie zarządczym lub kontrolnym LGD oraz z pracą w biurze LGD.**

Tab. Dane członków organu decyzyjnego - Rady LGD

L.p.	Imię i Nazwisko	Nazwa reprezentowanej gminy	Sektor, którego przedstawicielem jest członek organu decyzyjnego
1	Agnieszka Świątkowska	Chocień	Publiczny
2	Adam Ciesielski	Boniewo	Publiczny
3	Zbigniew Turbiak	Chodecz	Gospodarczy
4	Ewa Adamczewska	Izbica Kujawska	Gospodarczy
5	Wioletta Jabłońska	Brześć Kujawski	Publiczny
6	Marek Wiesław Górecki	Lubraniec	Publiczny
7	Krzysztof Lach	Lubień Kujawski	Społeczny
8	Piotr Rolirad	Lubanie	Społeczny
9	Jadwiga Błaszkievicz	Fabianki	Publiczny
10	Irena Muszyńska	Włocławek	Gospodarczy
11	Sławomir Terpiński	Baruchowo	Społeczny
12	Kamil Olszewski	Kowal	Społeczny
13	Zdzisław Szadkowski	Miasto Kowal	Gospodarczy
14	Mirosław Piotr Wojtczak	Chocień	Gospodarczy

Tab. Struktura członków organu decyzyjnego - Rady LGD ze względu na sektor jaki reprezentują

L.p.	Nazwa sektora	Ilość członków reprezentujących dany sektor	Udział poszczególnych sektorów w Radzie
1	Publiczny	5	35,71%
2	Gospodarczy	5	35,71%
3	Społeczny	4	28,58%
Razem		14	-

Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Szczegółowe wymogi, uprawnienia, organizację pracy oraz tryb obradowania Rady określa Regulamin Rady. Dokument ten ustanawia szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, procedurę wyłączenia z wyboru operacji członków Rady, sposób podejmowania decyzji, tryb głosowania oraz formę dokumentowania posiedzeń.

Rada wybiera operacje oraz Grantobiorców zgodnie z procedurami w oparciu o kryteria wyboru ustalone przez Zarząd LGD. Procedury oraz kryteria wyboru są upublicznione na stronie internetowej LGD i dostępne dla wszystkich zainteresowanych również w biurze LGD. Bardzo ważne w procesie podejmowania decyzji jest zapewnienie przejrzystości i jawności podejmowania decyzji. Służą temu wypracowane standardy opisane w procedurach m.in. zobowiązanie do podawania do publicznej wiadomości-zamieszczania na stronie LGD, protokołów z posiedzeń Rady dotyczących oceny i wyboru operacji. Protokoły te zawierają w szczególności informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem, których wniosków wyłączenie dotyczy. Przejrzystość i jasność podejmowanych decyzji zapewnia również prowadzenie przez biuro LGD rejestru grup interesu oraz publikacja na stronie internetowej LGD protokołów z posiedzeń Rady dotyczących oceny i wyboru operacji. Ponadto wnioskodawcy w pismach informujących o wynikach wyboru otrzymują informacje w zakresie każdego kryterium wyboru wskazującą uzasadnienie dla otrzymanych punktów.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte:

Najważniejszym dokumentem wewnętrznym regulującym strukturę LGD oraz w przejrzysty i obiektywny sposób określającym procedury jej funkcjonowania i podejmowania decyzji jest Statut. Statut zatwierdzany jest przez Walne Zgromadzenie Członków LGD uchwałą. Zawiera on tryb powoływania, kompetencje, strukturę organizacyjną oraz rozdział zadań pomiędzy poszczególne organy LGD. Władze Stowarzyszenia, pomiędzy którymi rozdzielone są funkcje to: Walne Zebranie Członków – najwyższa władza Stowarzyszenia, Zarząd – organ zarządczy, Komisja Rewizyjna – organ nadzorczy, Rada – organ decyzyjny, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, ustalanie kwoty wsparcia, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Kolejnymi dokumentami są regulamin pracy biura, który zawiera zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, uprawnienia dyrektora biura, zakres obowiązków dyrektora Biura, godziny pracy biura, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych oraz zasady świadczenia doradztwa. Polityka bezpieczeństwa wraz z załącznikami i Instrukcją Zarządzania Systemem Informatycznym, określa zasady udostępniania danych osobowych i przetwarzania danych osobowych. Polityka rachunkowości zawiera ogólne zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych, metod wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego, sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych w tym zakładowy plan kont i opis systemu przetwarzania danych oraz ochronie danych w jednostce. Powyższe dokumenty są zatwierdzane przez Zarząd Stowarzyszenia LGD Dorzecza Zgłowiączki Uchwałą.

Dokumentem, który reguluje pracę Rady jest Regulamin Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki, zatwierdzany jest przez Walne Zgromadzenie Członków LGD uchwałą. Regulamin zawiera szczegółowe procedury funkcjonowania Rady, określa prawa i obowiązki jej członków oraz przewodniczącego, a także szczegółowe zasady przygotowywania i organizacji posiedzeń. Przepisy regulaminu określają przejrzyste, demokratyczne oraz jawne zasady głosowania i podejmowania decyzji, szczegółowe rozwiązania wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności mogących wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności, a także procedury składania wniosków i zapytań, szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń.

LGD posiada biuro jak również kadre, która ma doświadczenie w wdrażaniu LSR i podnosi swoje kwalifikacje. Większość pracowników biura LGD ma wykształcenie wyższe w ramach kierunków administracja, ekonomia, finanse i rachunkowość. W przyszłości nadal chcemy podwyższać kompetencje naszej kadry przez zdobywanie odpowiednich kwalifikacji, które są istotne w zakresie gospodarowania środkami publicznymi w tym celu będziemy kierowali pracowników na szkolenia.

ROZDZIAŁ 2. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Obszar Stowarzyszenia LGD Dorzecza Zgłowiączki znajduje się w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, na obszarze historycznym zwanym Kujawami i Ziemią Dobrzyńską. Swoim zasięgiem obejmuje cały powiat włocławski, tj. 13 jednostek samorządowych, z których:

- gminą o statusie miejskim jest miasto Kowal;
- gminami o statusie miejsko-wiejskim są: Brześć Kujawski, Chodecz, Lubień Kujawski, Izbica Kujawska, Lubraniec;
- gminami wiejskimi są: Boniewo, Baruchowo, Chocień, Fabianki, Kowal, Lubanie, Włocławek.

Ponadto na terenie powiatu włocławskiego znajduje się 436 miejscowości i 280 sołectw. Największym miastem na obszarze objętym LSR jest Brześć Kujawski z liczbą ludności 4 562 osoby, pozostałe miasta to: Kowal – 3 391 mieszkańców, Lubraniec – 2 847 mieszkańców, Izbica Kujawska – 2 529 mieszkańców, Lubień Kujawski – 1 375 mieszkańców oraz Chodecz – 1 351 mieszkańców.

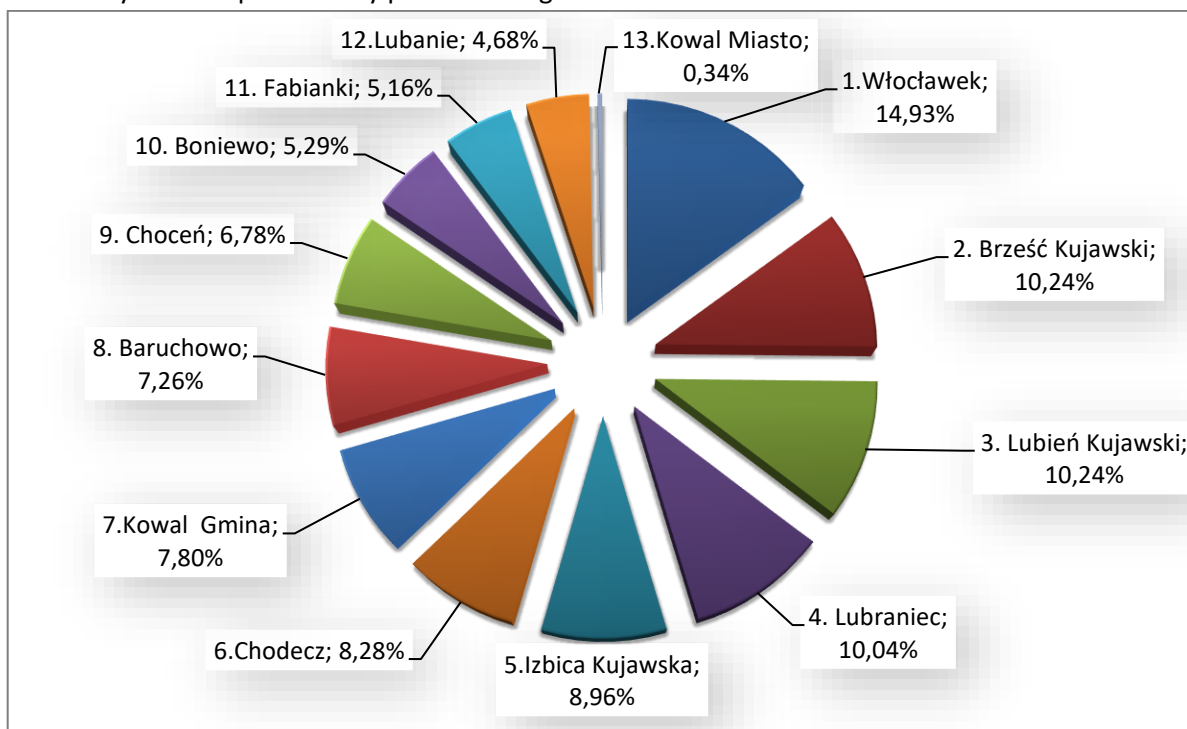
Wszystkie miejscowości na terenie LGD posiadają mniej niż 5 tys. mieszkańców. Z racji niewielkiej odległości od miasta Włocławek, na terenie obszaru w gminach Fabianki, Włocławek i Brześć Kujawski uwidaczniają się procesy suburbanizacyjne polegające na stopniowej czy też częściowej urbanizacji terenów wiejskich otaczających miasto.

Dane na temat powierzchni oraz liczby mieszkańców w rozbiu na poszczególne gminy przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Nazwa gminy	Powierzchnia		Liczba mieszkańców w osobach
		Ogółem w km²	Udział procentowy	
Gminy o statusie miejsko-wiejskim				
1	Brześć Kujawski	151	10,24%	11 076
2	Chodecz	122	8,28%	5 673
3	Izbica Kujawska	132	8,96%	7 368
4	Lubień Kujawski	151	10,24%	6 995
5	Lubraniec	148	10,04%	8 988
Gminy o statusie wiejskim				
1	Baruchowo	107	7,26%	3 354
2	Boniewo	78	5,29%	3 237
3	Chocień	100	6,78%	7 805
4	Fabianki	76	5,16%	10 058
5	Kowal	115	7,80%	3 899
6	Lubanie	69	4,68%	4 433
7	Włocławek	220	14,93%	7 304
Gminy o statusie miejskim				
1	Kowal	5	0,34%	3 391
Razem		1 474	100%	83 581

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Rys. Udział procentowy powierzchni gmin w obszarze działania LGD

Opracowanie własne LGD na podstawie danych GUS

Powierzchnia naszego LGD obejmuje obszar 1474 km², który leży w granicach powiatu włocławskiego i jest częścią krainy historycznej zwanej Kujawami, co obrazuje spójność **geograficzną**, **historyczną** obszaru LGD, jak i **przestrzenną**.

Położenie geograficzne obszaru LGD jest bardzo korzystne ze względu na fakt, iż leży on w ścisłym centrum Polski oraz otacza swoim obszarem miasto Włocławek – potencjalny rynek zbytu produktów i odbioru usług. Powiat włocławski stanowiący obszar LGD leży w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, na lewym brzegu rzeki Wisły. Wyjątek stanowi gmina Fabianki, która jako jedyna położona jest na prawym brzegu Wisły.

Usytuowanie położenia LGD na mapie województwa kujawsko- pomorskiego zostało przedstawione na poniższej mapie.

Ogólna powierzchnia obszaru LGD wynosi 1 474 km², co stanowi 8,2% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego i 0,47% powierzchni Polski. Powiat włocławski jest drugim pod względem powierzchni powiatem województwa kujawsko-pomorskiego. Obszar objęty działaniami LSR został przedstawiony na poniższej mapie.

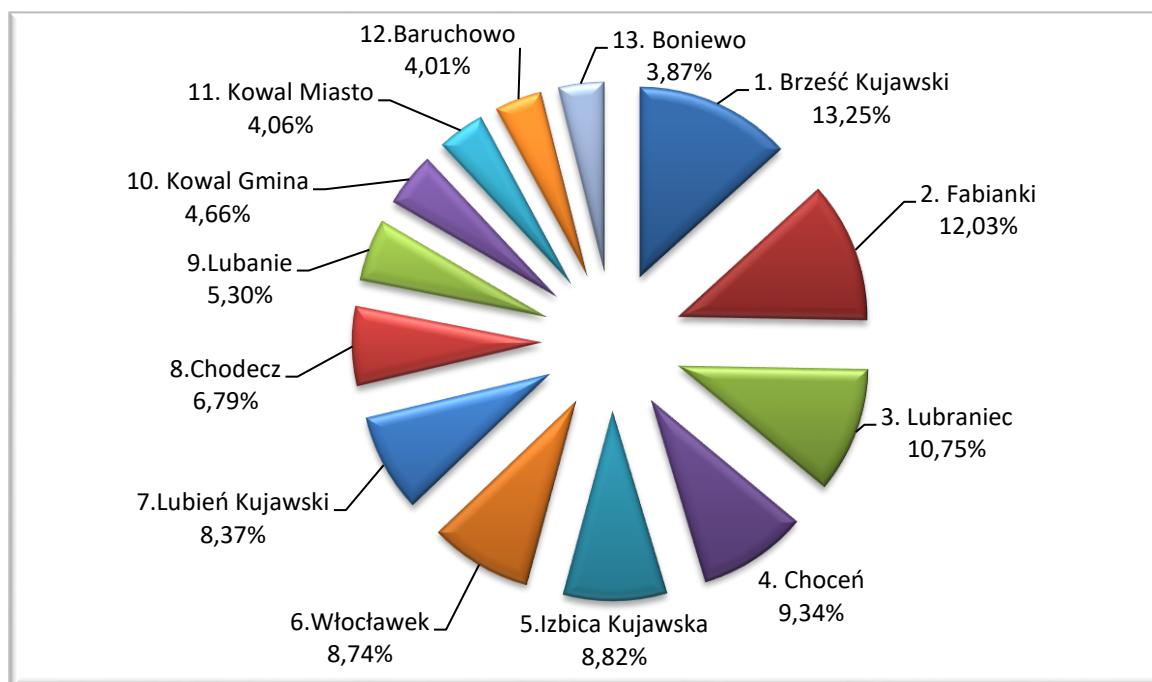
Mapa obszaru LSR

LGD jest zlokalizowane na obszarze trzynastu gmin regionu Kujawy województwa kujawsko-pomorskiego o podobnych uwarunkowaniach, spójnych pod względem przestrzennym, geograficznym, przyrodniczym, historycznym, kulturowym i społeczno-gospodarczym. Gminy tworzące LGD położone są **na terenie jednego powiatu - włocławskiego**, co rzutuje na spójność tego obszaru wyrażaną m.in. poprzez wspólnie realizowaną politykę rozwoju lokalnego, wspólne przedsięwzięcia inwestycyjne, społeczne itp. Obszar LGD jest na określony poziomie subregionalnym tj. poniżej NUTS 3. Ponadto obszar LGD znajduje się w jednym obrysie, co dodatkowo uwypukla jego spójność. Na terenie tym zostało utworzone partnerstwo lokalne reprezentowane przez przedstawicieli sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. Sektory te zostały na naszym obszarze zdefiniowane, jako grupy interesu. Grupy te są istotne z punktu widzenia wdrażania LSR, ponieważ wzajemnie się przenikają, uzupełniają a przede wszystkim reprezentują interesy wszystkich naszych mieszkańców. LGD obecnie nie zdiagnozowało konfliktów między tymi grupami.

Obszar Lokalnej Grupy Działania zamieszkiwany jest przez 83 581 osób, co stanowiło 4 % liczby ludności całego województwa kujawsko-pomorskiego. Gęstość zaludnienia wynosi 57 os/km², co w stosunku do województwa kujawsko-pomorskiego (113 os/km²) oraz całego kraju (122 os/km²) stanowi bardzo niewielki udział. Wynikać to może z faktu, iż znaczna część obszarów na terenie LGD wykorzystywanych jest rolniczo oraz istniejące miasta nie przekraczają 5 tys. mieszkańców. Ludność miejska wynosząca ogółem 16 055 mieszkańców stanowi zaledwie 19,21% ludności LGD, pozostałe 80,79% zamieszkuje obszary wiejskie, co świadczy o typowo wiejskim charakterze tego obszaru. Z terenu LGD najludniejsze są gminy Brześć Kujawski (11 076 osób) oraz Fabianki (10 058 osób). Najmniejszą liczbą mieszkańców charakteryzuje się gmina Boniewo (3 237 osób).

Udział procentowy liczby ludności poszczególnych gmin w liczbie ludności całego obszaru LSR – wykres.

Opracowanie własne LGD na podstawie danych GUS

Liczba mieszkańców LGD z roku na rok spada. W porównaniu do roku 2013 (86 920 osób) spadła ok. 4%. LGD straciło 3339 osób, co można porównać do straty jednej gminy np. Baruchowo 3354. Spadek ten wygląda podobnie jak przeciętna w województwie. Głównymi czynnikami wpływającymi na spadek liczby ludności jest ujemny przyrost naturalny i ruchy migracyjne.

Poniższa tabela prezentuje liczbę ludności w podziale na płeć w poszczególnych gminach obszaru funkcjonalnego LSR.

Jednostka terytorialna	Ludność		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Kowal (miasto)	3 391	1 671	1 720
Baruchowo	3 354	1 682	1 672
Boniewo	3 237	1 617	1 620
Brześć Kujawski	11 076	5 420	5 656
Chocień	7 805	3 937	3 868
Chodecz	5 673	2 826	2 847
Fabianki	10 058	5 011	5 047
Izbica Kujawska	7 368	3 597	3 771
Kowal (gmina)	3 899	1 994	1 905
Lubanie	4 433	2 195	2 238
Lubień Kujawski	6 995	3 451	3 544
Lubraniec	8 988	4 366	4 622
Włocławek	7 304	3 654	3 650
Razem	83 581	41 421	42 160

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Ze strukturą płci i wieku wiąże się zjawisko feminizacji społeczności gmin. Wskaźnik feminizacji jest to liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn. W skali całego obszaru w zasadzie zachowane są proporcje płci, bowiem kobiet jest 42 160, co stanowi 50,44%, zaś mężczyzn jest 41 421, co stanowi 49,56%. Na badanym obszarze wskaźnik feminizacji wynosi 101,8 kobiet na 100 mężczyzn i jest on bardzo korzystny. W krajach wyżej rozwiniętych współczynnik feminizacji jest zazwyczaj wysoki, świadczy o - dobrej opiece medycznej (kobiety nie umierają w trakcie porodu) oraz o dłuższej średniej długości życia kobiet niż mężczyzn. Kobieta wykazuje dzisiaj silną tendencję do uczestniczenia w szerokim środowisku społecznym co jest bardzo pożądane w kontekście realizacji LSR.

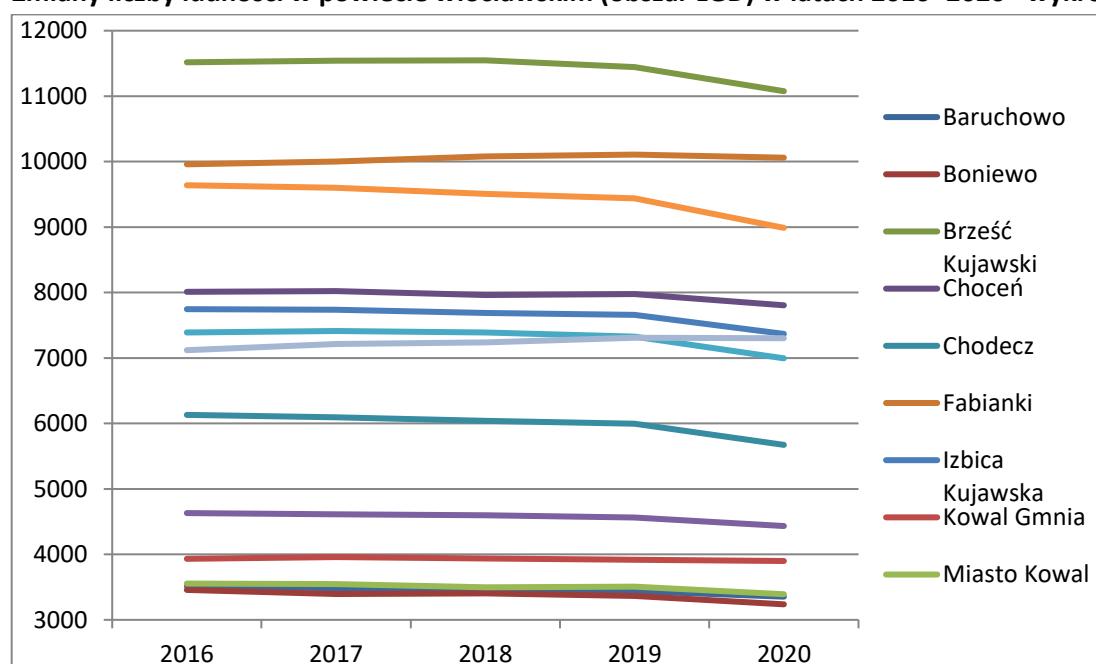
Charakterystyka demograficzna gmin na obszarze działania LGD

Zmiany liczby ludności w powiecie włocławskim (obszar LGD) w latach 2016 -2020 –tabela.

GMINA		2016	2017	2018	2019	2020
1	Baruchowo	3 517	3 482	3459	3436	3354
2	Boniewo	3 457	3 392	3406	3366	3237
3	Brześć Kujawski	11 519	11 541	11547	11442	11076
4	Chocień	8 009	8 022	7961	7977	7805
5	Chodecz	6 131	6 093	6042	5996	5673
6	Fabianki	9 959	10 002	10081	10107	10 058
7	Izbica Kujawska	7 746	7 735	7688	7657	7368
8	Gmina Kowal	3 932	3 959	3937	3918	3899
9	Miasto Kowal	3 554	3 544	3499	3505	3391
10	Lubanie	4 631	4 611	4598	4562	4433
11	Lubień Kujawski	7 392	7 412	7390	7325	6995
12	Lubraniec	9 639	9 598	9505	9437	8988
13	Włocławek	7 119	7 213	7239	7309	7 304
razem		86 025	96 604	86 352	86 037	83 581

Opracowanie własne LGD na podstawie danych GU

Zmiany liczby ludności w powiecie włocławskim (obszar LGD) w latach 2016 -2020 –wykres

Szczegółowe zestawienie ruchu naturalnego ludności na obszarze LGD przedstawia poniższa tabela.

Jednostka terytorialna	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
Kowal (miasto)	14	18	66	-48
Baruchowo	8	21	53	-32
Boniewo	13	32	54	-22
Brześć Kujawski	38	94	156	-62
Chocień	32	54	116	-62
Chodecz	22	53	85	-32
Fabianki	31	80	92	-12
Izbica Kujawska	24	80	83	-3
Kowal (gmina)	17	29	54	-25
Lubanie	17	43	46	-3
Lubień Kujawski	30	55	116	-61
Lubraniec	30	71	146	-75
Włocławek	25	55	71	-16
Razem	301	685	1 138	-453

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Na całym obszarze LGD w 2020 roku odnotowano zawarcie 301 małżeństw, 685 żywych urodzeń oraz 1138 zgonów. Dla analizowanego terenu przyrost naturalny był ujemny i wyniósł -453.

Ujemny przyrost naturalny jest niekorzystnym zjawiskiem i wpływa na:

- wzrost wskaźnika obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym,
- starzenie się społeczeństwa,
- wyższe koszty utrzymania osób w wieku poprodukcyjnym,
- wzrost wydatków na opiekę zdrowotną,
- zamykanie szkół i przedszkoli z powodu małej liczby dzieci,
- zmniejszenie tempa rozwoju gospodarki.

Należy zwrócić uwagę, że sytuacja demograficzna w 2020 roku kształtowała się pod wpływem pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2 a za wyższą umieralność w największym stopniu odpowiadała właśnie pandemia.

Czynnikami wpływającymi na spadek liczby ludności jest saldo migracji ludności, które w 2020 roku dla obszaru LGD było ujemne i wyniosło -27 osób. Szczegółowe dane na temat migracji ludności w gminach obszaru LSR przedstawia tabela poniżej.

Jednostka terytorialna	Migracje wewnętrzne napływ			Migracje wewnętrzne odpływ			Saldo
	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	
Kowal (miasto)	26	31	57	26	19	45	12
Baruchowo	10	19	29	11	18	29	0
Boniewo	19	26	45	20	19	39	6
Brześć Kujawski	76	79	155	64	88	152	3
Chocień	32	29	61	30	50	80	-19

Chodecz	25	26	51	29	37	66	-15
Fabianki	88	98	186	50	65	115	71
Izbica Kujawska	25	32	57	33	60	93	-36
Kowal (gmina)	27	27	54	19	22	41	13
Lubanie	17	16	33	22	21	43	-10
Lubień Kujawski	22	31	53	50	55	105	-52
Lubraniec	31	33	64	56	67	123	-59
Włocławek	56	74	130	26	45	71	59
Razem	454	521	975	436	566	1 002	-27

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Największy napływ ludności odnotowała gmina Fabianki (186 osób), ale także gmina Brześć Kujawski (155 osób) i gmina Włocławek (130 osób) mogą poszczycić się wysoką liczbą osób napływowych w porównaniu do pozostałych gmin powiatu włocławskiego.

Najmniej korzystne saldo migracji wystąpiło w gminie Lubraniec (-59 osób), gdzie przy napływie 64 osób odnotowano odpływ 123 osób oraz w gminie Lubień Kujawski (-52 osoby), gdzie przy napływie 53 osób odnotowano odpływ 105 osób.

Patrząc na saldo migracji wszystkich gmin terenu objętego LSR, które osiągnęło wynik ujemny (-27 osób) sprawia, że niekorzystnie wpływa to na rozwój powiatu poprzez spadek przyrostu naturalnego, wyludnienie, starzenie się społeczeństwa.

W ostatnich latach w powiecie włocławskim zauważalny jest wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, spadła natomiast liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Podobna sytuacja ma miejsce w całym kraju na skutek postępującego procesu starzenia się społeczeństwa. Obserwuje się słabnięcie tempa przyrostu naturalnego, przy jednoczesnym wydłużeniu okresu przeciętnego trwania życia. Pociąga to za sobą konsekwencje dla rynku pracy, szczególnie w kontekście wydłużenia aktywności zawodowej osób starszych.

Ludność wg wieku i zdolności do pracy w powiecie włocławskim za rok 2020 została zaprezentowana poniżej w tabeli.

Jednostka terytorialna	Ludność w wieku przedprodukcyjnym			Ludność w wieku produkcyjnym			Ludność w wieku poprodukcyjnym		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	Liczba osób			Liczba osób			Liczba osób		
Kowal (miasto)	545	299	246	2 098	1 130	968	748	242	506
Baruchowo	609	306	303	2 010	1 124	886	735	252	483
Boniewo	593	311	282	1 932	1 064	868	712	242	470
Brześć Kujawski	2 020	1 016	1 004	6 720	3 644	3 076	2 336	760	1 576
Chocień	1 448	778	670	4 682	2 561	2 121	1 675	598	1 077
Chodecz	974	516	458	3 373	1 847	1 526	1 326	463	863
Fabianki	2 005	1 032	973	6 224	3 364	2 860	1 829	615	1 214
Izbica Kujawska	1 443	711	732	4 385	2 359	2 026	1 540	527	1 013
Kowal (gmina)	703	374	329	2 362	1 317	1 045	834	303	531

Lubanie	823	412	411	2 682	1 470	1 212	928	313	615
Lubień Kujawski	1 261	626	635	4 133	2 285	1 848	1 601	540	1 061
Lubraniec	1 568	786	782	5 227	2 853	2 374	2 193	727	1 466
Włocławek	1 430	733	697	4 458	2 420	2 038	1 416	501	915
Razem	15 422	7 900	7 522	50 286	27 438	22 848	17 873	6 083	11 790

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Wiek jest jednym z elementów wpływającym na przebieg procesów demograficznych. Z tego względu podział ludności na określone grupy wiekowe odgrywa pierwszoplanową rolę przy prowadzeniu wszelkich analiz demograficznych. Problemem obszaru objętego LSR jest przeciętny udział ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do całej populacji (60,16%) i zmniejszający się udział ludności w grupie przedprodukcyjnej. Duża liczba osób w wieku produkcyjnym migruje w poszukiwaniu dobrze płatnej pracy. Sytuacja taka utrudnia procesy modernizacji w rolnictwie, a tworzenie nowych miejsc pracy jest jednym z ważniejszych problemów obszaru LGD.

Doskonałym obrazem zmieniającej się struktury wieku ludności jest wskaźnik obciążenia demograficznego (tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), który na terenie objętym LSR wynosi 66,2 osoby. Wskaźnik taki wskazuje na problem z zastępowalnością pokoleń w kolejnych latach i wynikające z tego trudności ekonomiczne.

Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach przedstawia następująca tabela.

Jednostka terytorialna	Wskaźnik obciążenia demograficznego		
	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Kowal (miasto)	61,6	137,2	35,7
Baruchowo	66,9	120,7	36,6
Boniewo	67,5	120,1	36,9
Brześć Kujawski	64,8	115,6	34,8
Chocień	66,7	115,7	35,8
Chodecz	68,2	136,1	39,3
Fabianki	61,6	91,2	29,4
Izbica Kujawska	68,0	106,7	35,1
Kowal (gmina)	65,1	118,6	35,3
Lubanie	65,3	112,8	34,6
Lubień Kujawski	69,2	127,0	38,7
Lubraniec	72,0	139,9	42,0
Włocławek	63,8	99,0	31,8
Powiat włocławski	66,2	118,5	35,8
Powiat aleksandrowski	66,2	102,2	31,4
Województwo kujawsko -pomorskie	68,0	124,9	37,8

Z powyższych danych wynika, że najwyższy wskaźnik obciążenia demograficznego z pośród wszystkich gmin powiatu włocławskiego osiągnęła gmina Lubraniec, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadły 72 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Natomiast najniższy wskaźnik obciążenia demograficznego osiągnęła gmina Fabianki i miasto Kowal, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadło 61,6 osób w wieku nieprodukcyjnym.

LGD będzie wdrażać wielofunkcyjną LSR z wykorzystaniem środków finansowych z PS WPR 2023-2027 oraz EFS + w ramach środków Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027. **Realizacja operacji w ramach tych funduszy będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR.** Dany obszar jest odpowiedni do realizacji LSR, ponieważ obejmuje jednorodny, spójny społecznie i funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności, wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami. Obszar LGD położony jest w obrębie regionu etnograficznego Kujaw, a ludność zaliczana jest do grupy etnicznej Kujawiacy. Grupa ta charakteryzuje się wieloma tradycjami m.in. określonymi strojami, gwarą, posiada wiele obrzędów, których część przetrwała do dziś np. zapusty, oczepiny. Opisane powyżej tradycje są elementem wspólnym dla całości LGD i stanowią jego wyróżnik na tle województwa czy kraju. Bogata tradycja i kultura jest, więc kolejnym atutem obszaru i z tego względu powinna być kultywowana, rozwijana oraz zabezpieczona przed zapomnieniem.

Warunki te stwarzają możliwość wykreowania mocnego i spójnego wizerunku obszaru LGD, który będzie wyznacznikiem jego odmienności i podstawą dla budowania pozycji konkurencyjnej oraz rozwoju. Obszar ten jest spójny gospodarczo, społecznie i środowiskowo. Wyróżniającymi cechami i czynnikami naszego obszaru jest niewątpliwie jego położenie w granicach jednego powiatu i obecność w bezpośrednim otoczeniu terytorium dużego miasta, jakim jest Włocławek. Stwarza to dobre warunki do rozwoju firm oraz obszaru LGD, jako dostawcy produktów, usług oraz terenów rekreacyjno-wypoczynkowych. Na obszarze LGD mieszczą się również tereny inwestycyjne- największe z nich to Lubieńska Strefa przemysłowa (ok 200ha powierzchni) oraz Brzeska Strefa Gospodarcza-ok.140 ha. Funkcjonowanie tych stref jest niezwykle ważne dla całego obszaru. Zlokalizowane tam podmioty zatrudniają bardzo dużą liczbę naszych mieszkańców. Ponadto tereny te są bardzo dobrze przygotowane pod inwestycje w ramach infrastruktury – posiadają drogi, przyłącza, oraz infrastrukturę komunikacji publicznej.

Obok znacznego potencjału rolnictwa w zachodniej części powiatu, występują tu również wysokie walory przyrodnicze związane z jeziorami, terenami leśnymi w granicach Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego oraz wynikające z sąsiedztwa ze Zbiornikiem Włocławskim (północno-wschodnia część powiatu). Obszary te stanowią zaplecze dla funkcji rekreacyjnej, która rozwija się w strefie podmiejskiej miasta Włocławek.

Kolejną możliwością rozwoju gospodarczego obszaru objętego LSR jest przyciągnięcie firm i zakładów działających we Włocławku na tereny poza miastem celem obniżenia kosztów działalności a które jednocześnie mogłyby w znaczący sposób przyczynić się do rozwoju gospodarczego. Ponadto autostrada A1 biegnąca z północy na południe Polski może również znacząco podnieść atrakcyjność gospodarczą tego obszaru. Na terenie powiatu włocławskiego zlokalizowano 3 węzły autostradowe. Tereny otaczające węzły to potencjalne tereny inwestycyjne, związane m.in. z logistyką i transportem. Bliskość Warszawy oraz połączenia autostrad A1– A2 w Strykowie powoduje, że tereny przywęzłowe w powiecie włocławskim mogą stać się bardzo atrakcyjnymi lokalizacjami dla potencjalnych inwestorów. Spójność społeczna i środowiskowa obszaru LSR to przede wszystkim jego uwarunkowania geograficzne i bogactwo przyrodnicze. Obszar LGD niemal w całości położony jest w dorzeczu Wisły. Tylko niewielka jego południowo-zachodnia część należy do dorzecza Odry poprzez rzekę Noteć biorącą swój początek ze zlewni Jeziora Przeddeckiego skąd poprzez jeziora Modzerowskie i Długie wody swoje kieruje do jeziora Gopło. W całości na terenie powiatu położone są rzeki:

Chodeczka, Lubieńka, Rakutówka, Ruda i Zuzanka. Rzeka Zgłowiączka oraz jeziora zlokalizowane na obszarze objętym LSR po odpowiednim zagospodarowaniu, stworzeniu infrastruktury, wykreowaniu usług i promocji mogą być jednym z silniejszych „magnesów” przyciągających turystów. Przykładem turystycznego wykorzystania rzeki Zgłowiączki są organizowane, na razie w małej skali, spływy kajakowe. Rzeka Zgłowiączka daje możliwość podróżowania kajakami przez około 55 km. Jest to dystans, który pozwala organizować weekendowe spływy dla turystów z Włocławka, jak i z całej Polski. Możliwe jest powiązanie spływów kajakowych z działalnością agroturystyczną, stadninami koni, przewodnictwem wiejskim, gastronomią, produktami lokalnymi oraz innymi atrakcjami zlokalizowanymi na obszarze objętym LSR. Aby wykorzystać drzemiący w obszarze LGD potencjał i istniejące szanse należy jednak odpowiednio przygotować teren oraz mieszkańców i instytucje. Trzeba zbudować i zmodernizować szeroko rozumianą infrastrukturę turystyczną, której zasadniczo brakuje, zaktywizować mieszkańców do otwierania działalności, wskazać im, jakie są możliwości, wesprzeć ich w tym zakresie oraz finalnie wypromować, aby przyciągnąć turystów oraz innych odbiorców produktów i usług z obszaru LGD.

Ze względów turystycznych lokalizacja w centrum Polski i na trasie dwóch głównych szlaków komunikacyjnych kraju jest również bardzo korzystna. Sprzyja ona, bowiem promocji regionu oraz znacznie poszerza grono potencjalnych odbiorców usług turystycznych. Na terenie LGD znajduje się kilka cennych obiektów objętych ochroną prawną. Największym obiektem jest Gostynińsko–Włocławski Park Krajobrazowy utworzony w 1979r. Położony jest w obrębie Kotliny Płockiej. Powierzchnia Parku wynosi 38 950 ha, z czego 12 200 ha znajduje się na terenie LGD w gminie Włocławek.

Na terenie Parku występuje ponad 40 jezior. Jezioro Rakutowskie wpisane jest do rejestrów międzynarodowych, jako obszar cenny dla ptaków wodno-błotnych. Ponad 60% Parku zajmują lasy z dominacją borów sosnowych i borów mieszanych. Szacuje się, że na terenie Parku występuje 800 gatunków roślin, z których 180 to gatunki rzadkie w skali regionu, około 50 objętych jest ochroną prawną. Obszar Parku należy do sieci NATURA 2000 - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków.

Na terenie LGD położonych jest osiem rezerwatów przyrody. Są to: „Dębice” – rezerwat leśny, „Gościąż” – rezerwat geomorfologiczny, „Grodno” – rezerwat leśny, „Jazy” – rezerwat ornitologiczny, „Jezioro Rakutowskie” – rezerwat faunistyczny, „Olszyny Rakutowskie” – rezerwat leśny, „Kulin” – rezerwat florystyczny oraz „Wójtowski Grąd” – rezerwat leśny.

Na terenie LGD występują również obszary chronionego krajobrazu. Największym jest obszar pod nazwą Jezioro Modzerowskie o powierzchni 1 508 ha w gminie Izbica Kujawska. Na terenie gmin Fabianki i Lubanie należących do LGD, znajduje się Obszar Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej, który obejmuje ochronę wód. Ponadto w gminie Brześć Kujawski znajduje się pomnik przyrody „Dąb Siostry Amelii”, rosnący w sąsiedztwie doliny rzeki Zgłowiączki.

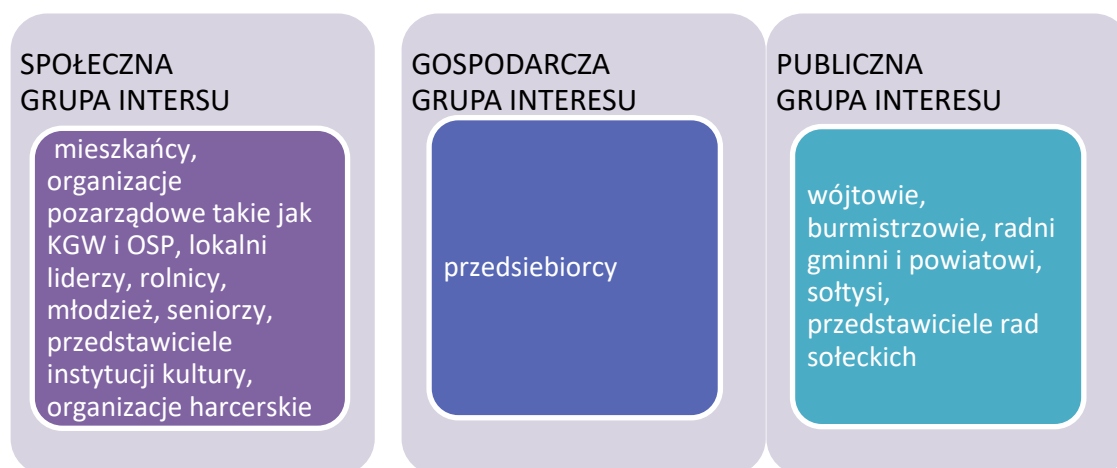
Wyżej wymienione tereny objęte ochroną stanowią znaczące walory przyrodnicze obszaru LGD, które istotnie predysponują obszar działania do rozwoju turystyki i rekreacji.

ROZDZIAŁ 3. Partycypacyjny charakter LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia LGD Dorzecza Zgłowiączki na lata 2021-2027 została opracowana przez pracowników biura LGD -pod nadzorem Zarządu, dla lokalnej społeczności i z zastosowaniem zasad włączenia społecznego w procesie jego tworzenia. Lokalną społeczność stanowią mieszkańcy trzynastu gmin, działających łącznie w ramach LGD. Proces tworzenia LSR miał charakter partycypacyjny, tzn. na każdym kluczowym etapie prac nad LSR prowadzona była współpraca w tym zakresie z mieszkańcami obszaru, identyfikując ich problemy i potrzeby.

Wskazane poniżej metody prac nad opracowaniem LSR uwzględniały udział społeczeństwa w tworzeniu LSR na każdym etapie, poprzez organizację spotkań w każdej gminie należącej do LGD (mieszkańcy mieli możliwość wypowiedzenia się i zgłaszania różnych wniosków, postulatów), przeprowadzenie badania ankietowego wśród mieszkańców wszystkich gmin (zbadanie potrzeb oraz wypracowanie kierunków działania LSR), zebranie fiszek projektowych (pomysłów, które odzwierciedlają potrzeby mieszkańców- wyznaczały przedsięwzięcia LSR), działalność punktu konsultacyjnego (bieżące udzielanie informacji w tym również o procesie tworzenia LSR, tworzenie bazy kontaktów). Opinie i wiedza osób biorących aktywny udział we wspomnianych formach zostały wykorzystane przy opracowaniu niniejszego dokumentu. Rola społeczności lokalnej jest niezmiernie istotna podczas konstruowania strategii – poprzez definiowanie problemów, barier rozwoju, wskazywanie potencjałów rozwoju i kierunków działania. W ten sposób tworzona jest integracja społeczeństwa lokalnego wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów.

Dokument został przygotowany przez zespół, który przed rozpoczęciem prac przygotował diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru LGD, stanowiącą aktualny obraz najistotniejszych problemów funkcjonowania poszczególnych stref rozwoju LSR. Lokalna Strategia Rozwoju stanowi dokument przygotowany dla lokalnej społeczności i przy bardzo aktywnym udziale tejże społeczności. W procesie tworzenia LSR czynny udział brały osoby, które reprezentowały następujące grupy interesu:

Aktywny udział lokalnej społeczności został osiągnięty poprzez zaangażowanie przedstawicieli każdej z gmin, w ramach realizowanego planu działań przygotowawczych, mających zapewnić partycypację grup w kształtowaniu niniejszej strategii już na etapie prac koncepcyjnych. W trakcie prac nad opracowywaniem LSR wykorzystano następujące poziomy partycypacji: informowanie, konsultacje i współdecydowanie. Informacje o przystąpieniu do procesu tworzenia LSR w tym o możliwości zaangażowania się w proces projektowania LSR zostały podane do publicznej wiadomości różnymi kanałami. Informacje ukazały się w formie plakatów zamieszczonych na tablicach ogłoszeń

gmin/sołeckich, ogłoszeń zamieszczonych na stronach internetowych gmin i na stronie internetowej LGD, jak również na Facebooku LGD.

1. Spotkania informacyjno-konsultacyjne w poszczególnych gminach LGD

W październiku 2022r. biuro LGD przygotowując lokalną strategię rozwoju zaplanowało, przygotowało i przeprowadziło cykl konsultacji społecznych z mieszkańcami poszczególnych gmin LGD. Przed rozpoczęciem spotkań informacyjno-konsultacyjnych zostały przygotowane zaproszenia, które były sporządzone w formie plakatów informacyjnych. Informacja o planowanych spotkaniach z lokalną społecznością w celu zebrania informacji m.in. w zakresie potrzeb i potencjału, zebrania materiałów wykorzystanych przy tworzeniu LSR na nowy okres -była dostępna na stronie internetowej i portalu społecznościowym LGD, na stronach internetowych i na tablicach informacyjnych wszystkich gmin LGD, na tablicach ogłoszeniowych LGD. Ponadto LGD, aby dotrzeć do jak najszerszego grona interesariuszy tworzenia LSR zwróciło się do wszystkich gmin LGD z prośbą o włączenie się w proces informacyjny i poinformowania o spotkaniach organizowanych przez LGD, przedstawicieli sołectw, jednostek OSP jak również kół gospodyń wiejskich z ich obszaru.

W **13 spotkaniach** zrealizowanych we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD udział wzięło 259 osób – w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych takich jak KGW (33) i OSP (26), seniorzy, przedstawiciele instytucji kultury, lokalni liderzy, mieszkańcy, przedsiębiorcy, rolnicy, sołtysi (50) oraz przedstawiciele władz samorządowych. Osoby uczestniczące w spotkaniach stanowiły bardzo reprezentatywną grupę naszych mieszkańców od seniorów, przedsiębiorców, ludzi młodych, kobiety do podmiotów publicznych. Wszystkie grupy społeczne naszego LGD były uczestnikami tych spotkań.

Konsultacje miały charakter spotkania otwartego i były przeprowadzone w formie dyskusji. Celem spotkań było przeprowadzenie diagnozy problemów, analizy słabych i mocnych stron obszaru, analizy potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru oraz określenie celów LSR. Podczas spotkań poruszane były następujące zagadnienia: potrzeby społeczne mieszkańców, charakterystyka obszaru - jego potencjału, kierunki rozwoju obszaru w tym gospodarczego oraz zagadnienia związane z komunikacją między LGD a wszystkimi partnerami procesu wdrażania LSR. W trakcie debaty przedstawione były również możliwe obszary wsparcia w ramach LGD w przyszłej LSR oraz został poruszony temat grup, które powinny zostać objęte szczególnym wsparciem w ramach LSR.

Informacje zebrane podczas spotkań pozwoliły poznać potencjał każdej z gmin LGD ze szczególnym uwzględnieniem miejsc, w których możliwa byłaby realizacja projektów, zapoznać się z obecną ofertą działań skierowanych dla lokalnej społeczności m.in. ludzi młodych i seniorów.

Uczestnicy spotkań informacyjno-konsultacyjnych otrzymali również do wypełnienia ankietę, która stanowiła element procesu konsultacji społecznych. Celem ankiety było uzyskanie informacji na temat:

- problemów i potrzeb w kontekście różnych obszarów możliwych do wsparcia w ramach nowej LSR,
- zakresów, jakie mają być wsparte w ramach wdrażania nowej LSR w kontekście różnych obszarów możliwych do wsparcia w ramach funduszy europejskich,
- grup mieszkańców, które LSR powinna szczególnie wspierać,
- kanałów komunikacji na linii LGD – lokalna społeczność.

Mieszkańcy podczas spotkań dzielili się swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi poprawy warunków życia na naszym obszarze, wskazywali konkretne projekty do realizacji, pytali o możliwości realizacji zadań na rzecz aktywizacji społeczności i rozwoju przedsiębiorczości. W trakcie prowadzonych spotkań zbierane były także fiszki projektowe, które dotyczyły potencjalnego

zapotrzebowania na projekty bądź operacje w danych miejscowościach. Mieszkańcy informowali prowadzących, w jakich zakresach należałoby podjąć działania, by żyło im się lepiej, by nie czuli wykluczenia społecznego ze względu na swoje miejsce zamieszkania. Z przeprowadzonego spotkania została sporządzona notatka, w której zamieszczone zostały postulaty uczestników.

2. Spotkanie konsultacyjne w maju 2023r

W spotkaniu wzięło udział 21 osób: mieszkańcy, przedstawiciele KGW i samorządu, seniorzy, sołtysi, kobiety. LGD, aby zweryfikować czy obrany kierunek LSR jest prawidłowy przeprowadziło spotkanie, w którym przedstawiono: wypracowane cele LSR, kierunki działań, zdiagnozowane grupy wymagającego szczególnego wsparcia, zaplanowane środki komunikacji. Uczestnicy spotkania do powyższych zagadnień nie wnieśli uwag. W ramach zaplanowanych działań w planie komunikacji zaproponowano stworzenie bazy podmiotów szukających partnerów do realizacji projektów. Ponadto, przy organizacji spotkań w danych gminach zasygnalizowano, by dołożyć wszelkich starań, aby zaprosić wszystkie organizacje społeczne z obszaru danej gminy. Oba postulaty zostały przez LGD wykorzystane przy opracowaniu dokumentacji w tym planu komunikacji.

W dalszej części spotkania została przeprowadzona dyskusja, w której przedstawiono zdiagnozowane przez LGD problemy. Uczestnicy wypowiadali się na temat swoich oczekiwań i ewentualnych form wsparcia, które pobudziłyby ich aktywność społeczną i jednocześnie przyczyniły się do budowania trwałych, wzajemnych relacji. Uczestnicy tego spotkania również wskazali, iż obszarem problemowym wymagającym wsparcia w ramach nowej LSR jest zbyt niska aktywność społeczna szczególnie wśród osób starszych i młodzieży oraz mała ilość miejsc rekreacji

3. Spotkanie konsultacyjne z młodzieżą. W miesiącu kwietniu 2023r. LGD uczestniczyło w złazie harcerskim „Na ratunek Ziemi” Hufca Powiatu Włocławskiego, który skupia dzieci i młodzież z terenów gmin należących do LGD. W spotkaniu wzięło udział 30 osób. Celem spotkania było zaprezentowanie LGD młodszemu pokoleniu, założeń przyszłej LSR w tym jej celi i przedsięwzięć, planu działań, planu komunikacji, aby w przyszłości młodzież chętniej podejmowała współpracę z LGD. Uczestnicy spotkania do przedstawionych założeń nie zgłosili uwag. Spotkanie to było przeprowadzone w formie dyskusji i młodzież miała szanse wypowiedzenia się w zakresie -jakich projektów oczekiwałaby w swoim najbliższym otoczeniu

4. Punkt konsultacyjny

Podczas tworzenia strategii w ramach konsultacji społecznych należy również wspomnieć o punkcie konsultacyjno-informacyjnym działającym w biurze LGD. Dzięki działalności punktu wszyscy zainteresowani mieszkańcy mogli uzyskać szersze informacje związane z tematyką LSR w dowolnym dla siebie czasie. Konsultanci udzielali informacji o możliwych zakresach wsparcia w kolejnej perspektywie finansowej w ramach LSR i zachęcali do brania czynnego udziału w procesie budowania i wdrażania strategii poprzez uczestnictwo we wszystkich działaniach organizowanych przez LGD zarówno na etapie wdrażania- spotkania, konferencje jak również w procesie monitoringu – badania ankietowe. Pracownicy punktu udzielali także informacji na temat korzyści płynących dla gmin i mieszkańców z realizacji strategii. Ponadto pracownicy biura udzielali konsultacji bezpośrednio na miejscu jak również telefonicznych. Wśród grup i organizacji zainteresowanych tworzeniem LSR, które skorzystały z działalności punktu konsultacyjnego oraz konsultacji telefonicznych byli m.in.: przedstawiciele KGW, OSP, przedstawiciele organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, młodzieżowych organizacji pozarządowych, harcerze, sołtysi, emeryci, osoby fizyczne, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji kultury. Łącznie udzielono 22 konsultacji.

Kolejnym ważnym elementem wykorzystanym podczas przygotowywania LSR była **strona internetowa** LGD (www.kujawiaki.pl) oraz fanpage LGD **na Facebooku**. Dzięki różnym formom komunikacji mogliśmy dotrzeć do bardzo zróżnicowanego grona odbiorców. Wszyscy mieszkańcy mogli za pośrednictwem

Internetu zapoznać się harmonogramem spotkań pogłębiać swoją wiedzę związaną z tematyką LSR oraz możliwościami rozwoju i poprawy warunków życia wynikających z jej wdrożenia.

5. Badania ankietowe

Kolejną metodą partycypacji zastosowaną w opracowywaniu LSR były badania ankietowe. W początkowej fazie przygotowań do badań dokonano wstępnej analizy kierunków i skutków działań podejmowanych w latach ubiegłych przez władze lokalne oraz identyfikacji obszarów, w których potencjalne potrzeby podjęcia działań są obecnie największe i możliwe do wsparcia. Na tej podstawie przygotowano ankietę, skierowaną do mieszkańców, zawierającą m.in. zestaw pytań dotyczących identyfikacji problemów i potrzeb obszaru LSR.

Ankieta przeprowadzana była anonimowo i zawierała pytania o podstawowe dane demograficzne i społeczne, umożliwiające określenie przekroju społecznego ankietowanych, niepozwalające jednak na ich bezpośrednią identyfikację. Przygotowano również pytania pozwalające ustalić gradację ważności problemów obszaru objętego LSR oraz zakresów tematycznych w ramach programów możliwych do wsparcia w ramach LSR. W ankiecie prosiliśmy również respondentów o wskazanie kierunków rozwoju przedsiębiorczości na naszym obszarze, jak również o wskazanie grup społecznych lub wiekowych, które wymagają szczególnego wsparcia w ramach wdrażania nowej LSR oraz pytaliśmy o kanały komunikacji, które LGD, powinna stosować by jak najskuteczniej informować mieszkańców o podejmowanych działaniach w ramach wdrażania LSR. Badania ankietowe zapewniły oddolny udział lokalnej społeczności w tworzeniu LSR i pomogły zdiagnozować rzeczywiste problemy oraz potrzeby obszaru LSR. Badania ankietowe dostarczyły również informacji w zakresie wskazania kanałów komunikacji na linii LGD – lokalna społeczność. Na podstawie zebranych informacji wyznaczono cele i przedsięwzięcia LSR.

Zebrano 259 ankiet, dających obszerny materiał do diagnozy sytuacji w gminach, widzianej oczami mieszkańców stowarzyszonych gmin. Ważnym czynnikiem diagnozy aktualnej sytuacji były pytania dotyczące subiektywnych ocen mieszkańców w zakresie potrzeb obszaru, które wymagają szczególnego wsparcia w ramach wdrażania nowej LSR; grup społecznych, które wymagają szczególnego wsparcia w ramach nowej LSR, oraz wskazanie kanałów komunikacji, które LGD, powinna stosować.

6. Fiszki projektowe

Podczas spotkań prosiliśmy mieszkańców o wskazanie propozycji projektów, których realizacji oczekiwaliby na terenie swoich gmin. Mieszkańcy wskazywali działania, a dzięki tym propozycjom łatwiej było nam poznać ich oczekiwania.

7. Zespół roboczy.

Zespół ten został powołany do spraw opracowania LSR, którego celem było przygotowanie, zebranie oraz diagnoza materiałów zebranych w celu opracowania LSR. W skład zespołu wchodziły pracownicy biura LGD, przedstawiciele Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej LGD oraz przedstawiciele lokalnych organizacji i przedsiębiorców. Działania podejmowane w zespole sprzyjały atmosferze współdzielenia i współpracy.

WNIOSKI: Tematem, który pojawiał się na wszystkich spotkaniach jak również miał odzwierciedlenie w fiszkach- to słabo rozwinięta oferta rekreacyjna dla mieszkańców- zarówno w postaci infrastruktury jak i zorganizowanej oferty rekreacyjnej. Wskazywano na brak miejsc rekreacji tj. boiska, sketeparki, place zabaw, ścieżki jak również brak oferty w zakresie rozwijania zainteresowań czy nabywania nowych umiejętności zarówno przez osoby dorosłe jak i dzieci. Mieszkańcy wskazywali również na

coraz to mniejsze zainteresowanie naszym dziedzictwem, co przejawia się m.in. brakiem młodych osób w zespołach folklorystycznych, czy nieznanością naszych tradycji wśród młodszego pokolenia. Zwrócono uwagę na konieczność podjęcia działań w zakresie ochrony naszej tożsamości lokalnej jak również ochrony naszych zasobów przyrodniczych. Aspekt przyrodniczy pojawił się również w kontekście naszego niedocenionego potencjału turystycznego i rekreacyjnego regionu objętego LSR zwłaszcza w zakresie posiadanych licznych jezior na naszym obszarze. Kolejnym tematem, który przewijał się równie często w ramach tych spotkań były działania na rzecz seniorów- starzenie się społeczeństwa i zmiana warunków życia to czynniki, które powodują, że działania na rzecz seniorów w zakresie ich aktywizacji, włączenia społecznego, są bardzo oczekiwane przez społeczeństwo. Innym problemem, często podnoszonym na spotkaniach to ograniczony dostęp mieszkańców do usług rehabilitacyjnych na naszym obszarze (mała ilość przychodni rehabilitacyjnych, duża odległość przychodni od miejsc zamieszkania oraz długi czas oczekiwania na zabiegi). W sferze przedsiębiorczości dla naszych mieszkańców najbardziej problematyczne okazało się korzystanie z lokalnych usług w szczególności w zakresie budownictwa- zarówno murarzy, stolarzy, elektryków itp. Tutaj nasi mieszkańcy wskazali na bardzo małą ilość firm świadczących takie usługi na naszym obszarze a przez to czas oczekiwania na wykonanie tych usług jest bardzo długi. Sytuacja ta powoduje powściągliwość w planowaniu inwestycji zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. Kolejnym obszarem gospodarczym, który szczególnie jest słabo rozwinięty na naszym obszarze to zdaniem naszych mieszkańców – gastronomia. Wskazano na brak na naszym obszarze miejsc noclegowych, czy też miejsc, w których można spędzić czas z rodziną, lub zjeść posiłek.

Wśród młodzieży dominującymi tematami były:

- niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rekreacyjna tj. boiska, sketeparki, ścianki wspinaczkowe, parki linowe, ścieżki rowerowe, miejsca ogniskowe, place zabaw, kina plenerowe, boiska do minigolfa;
- niska liczba organizowanych działań lub zajęć w obiektach użyteczności publicznej typu świetlice, obiekty sportowe, biblioteki, miejsca rekreacji;
- brak oferty w ramach organizacji zajęć w ramach czasu wolnego, na których np. mogliby rozwijać swoje zainteresowania, poprawiać wyniki w nauce, rozwijać umiejętności czy zainteresowania.

Dzięki zaangażowaniu tak młodych naszych mieszkańców w proces tworzenia LSR możemy poznać ich oczekiwania, a w przyszłości zaangażować w proces komunikacji i umocnić nasze partnerstwo. Wsparcie inicjatyw młodzieżowych i wzrost ich znaczenia w życiu społecznym stanowi istotny element naszej LSR. Dlatego też w ramach wdrażania LSR na podstawie zebranych informacji oraz po analizie obecnej oferty planujemy realizację operacji na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego. Będą to zarówno działania bezpośrednio przeprowadzone przez LGD jak również we współpracy z innymi organizacjami np. harcerze, kluby sportowe. W ramach działań LGD będą to konkursy, które są skierowane bezpośrednio do dzieci i młodzieży- wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych (w ramach, których możliwa jest realizacja różnorodnego obszaru tematycznego, uwzględniającego m.in. zainteresowania, potrzeby dzieci i młodzieży) oraz działania informacyjne i animujące tj. spotkania, warsztaty, konkursy plastyczne/fotograficzne. Natomiast w ramach działań realizowanych we współpracy z innymi podmiotami LGD planuje organizację działań komplementarnych do ich działalności np. w ramach spotkań harcerskich – organizacja konkursu wiedzy o LSR. LGD w ramach oferty skierowanej do seniorów planuje organizację warsztatów we współpracy z kołami emerytów podczas ich zebrania.

Warto podkreślić, iż w wyniku realizacji przez harcerzy wielu projektów grantowych ze środków LGD, nawiązaliśmy współpracę partnerską z tą organizacją i często jesteśmy zapraszani do współtworzenia z nią różnych wydarzeń. Współpraca z różnymi organizacjami z naszego regionu jest wartością dodaną wdrażania LSR, dzięki której pogłębia się nasze partnerstwo i zaufanie społeczne.

Przykładem partnerskiego podejścia LGD do realizacji LSR jest możliwość zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów przez LGD lub podmiotów innych niż LGD. Inicjatywa ta będzie realizowana za pośrednictwem - **bazy projektów** stworzonej przez stowarzyszenie. Działanie to będzie również miało na celu animowanie do wdrażania innowacji – projektów do tej pory nierealizowanych na naszym obszarze. Informacja o możliwości zgłaszania pomysłów –naboru fiszek z pomysłami, zostanie zamieszczona na stronie internetowej LGD, stronach internetowych gmin oraz Facebooku. Następnie fiszki projektowe zostaną zamieszczone na stronie internetowej LGD w celu konsultacji społecznych (podobnie jak np. kryteria wyboru projektów LGD, zmiany LSR). Weryfikacja wszystkich zgłoszonych projektów nastąpi przez powołany **zespół do spraw wdrażania LSR**- w skład, którego będą wchodzić członkowie LGD a o jej wynikach wraz z uzasadnieniem zostaną powiadomieni bezpośrednio wnioskodawcy. Wyniki zostaną również podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD. Powołanie zespołu ma na celu wzmocnienie partnerskiej współpracy członków LGD we wdrażaniu LSR.

W ramach przeprowadzonych konsultacji mieszkańcy wskazywali też na inne problemy ich codziennego życia tj. zły stan dróg zwłaszcza krajowych, brak sieci gazowych, aquaparków, brak chętnych osób do pracy w gospodarstwach rolnych, sadowniczych, czy brak dostępu do szybkiego Internetu. W kontekście organizacji często pojawiały się informacje o braku środków na dofinansowanie ich działalności np. OSP w zakresie ich umundurowania bojowego czy sprzętu. Działania te nie podlegają jednak interwencji LSR.

W dyskusji dotyczącej wsparcia grup w niekorzystnej sytuacji najczęściej wymienianymi grupami byli: seniorzy, dzieci i młodzież, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, oraz osoby poszukujące zatrudnienia.

W ramach przeprowadzonego badania ankietowego ważnym czynnikiem diagnozy aktualnej sytuacji były pytania dotyczące subiektywnych ocen problemów obszaru. Respondenci zostali poproszeni o wybranie 5 najważniejszych obszarów problemowych, które wymagają szczególnego wsparcia w ramach wdrażania nowej LSR:

W ramach identyfikacji obszarów problemowych LSR respondenci z 11 wskazanych obszarów, za najbardziej problemowe wskazali (kolejność w/g ilości uzyskanych punktów):

- niewystarczająco rozwinięta i dostosowana infrastruktura społeczna i rekreacyjna, w tym szczególnie dedykowana do osób z niepełnosprawnościami i do osób starszych
- niska liczba regularnie odbywających się działań/zajęć w obiektach użyteczności publicznej typu:
  - światlice wiejskie, miejsca rekreacji, obiekty sportowe, biblioteki, w tym niska liczba działań ukierunkowanych na konkretne grupy odbiorców: dzieci i młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami
- niski poziom przedsiębiorczości
- niska aktywność społeczna
- słaby stan infrastruktury turystycznej

Kolejnymi obszarami problemowymi wskazanymi przez respondentów były:

- słabe wyniki w nauce i starość demograficzna społeczeństwa.

W dalszej części badania ankietowego respondenci zostali poproszeni o wskazanie obszarów, na które LGD powinna przeznaczyć najwięcej środków w ramach programów wdrażanych w ramach LSR

1. FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA KUJAW I POMORZA NA LATA 2021-2027.

Respondenci do czterech zakresów mieli przypisać wartości od 1 do 4, gdzie 1 oznacza, że LGD powinna przeznaczyć na ten obszar najmniej środków a 4 najwięcej.

Tutaj zdecydowanie liderami wśród działań, które wymagają największego wsparcia okazały się następujące zakresy: „Wsparcie seniorów” (3,4 pkt.) oraz „Wsparcie dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 24 lat”. (3,1pkt.) Kolejny zakres, który uzyskał najwięcej punktów to „Edukacja osób dorosłych”(2,4 pkt.). Obszarem, który zdaniem respondentów wymaga najmniejszego zaangażowania budżetu LSR okazał się obszar: „Wsparcie osób dorosłych ukierunkowane na przełamywanie stereotypów związanych z picią” – 1,1pkt.

2. PLAN STRATEGICZNY DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ NA LATA 2023-2027

Z piętnastu wskazanych zakresów tematycznych respondenci mogli wybrać 4 i przypisać im wartości od 1 do 4, gdzie „1” oznacza, że LGD, powinna przeznaczyć na ten obszar najmniej środków a „4” najwięcej

Respondenci za najbardziej problemowe wskazali:

- poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej (średnia ocen 3,6pkt).
- tworzenie nowych firm (3,1pkt)
- rozwój istniejących firm (3,3 pkt)
- kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi (2,9%.pkt)

W kolejnej części ankiety pytaliśmy naszych mieszkańców o kierunki **przedsiębiorczości**, jakie powinny być wspierane na naszym obszarze – ponad połowa ankietowanych 52% wskazała na usługi i był to wynik bardzo wyróżniający się na tle pozostałych, w dalszej kolejności produkcja 24%, handel 15% i najmniej transport 9%.

Kolejna część ankiety dotyczyła określenia **grup społecznych lub wiekowych wymagających szczególnego** wsparcia w ramach nowej LSR. Na 17 wskazanych grup zdecydowanie najwięcej respondentów wskazało, na: seniorów -osoby powyżej 60 r.ż. 62%, dzieci i młodzież do lat 18 – 46%, młodzież od 18 do 25 r.ż.40%, kobiety 34%. Kolejne grupy, które u respondentów uzyskały duże poparcie to: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie (33%) oraz osoby poszukujące zatrudnienia(31%).

Ostatnim punktem ankiety było określenie najskuteczniejszych kanałów komunikacji pomiędzy LGD a lokalną społecznością. Zdaniem większości ankietowanych – najskuteczniejszym kanałem jest profil społecznościowy Facebook LGD- wszyscy ankietowani wskazali tą formę, następnie najwięcej osób wskazało na spotkania, szkolenia organizowane na terenach gmin z obszaru objętego LSR, spotkania podczas wydarzeń promocyjno-informacyjnych oraz stronę internetową LGD. Wszystkie te kanały komunikacji były dotychczas stosowane przez LGD i badanie to potwierdza, że mieszkańcy chętnie z nich korzystają.

Analiza fiszek projektowych, zebranych informacji i ankiet – wskazuje, jakie obszary są dla naszych mieszkańców ważne ze względu na poprawę ich warunków życia/rozwoju obszaru, jaki posiadamy potencjał oraz jakie działania należy podjąć, żeby go wykorzystać dane te dają możliwość realizacji komplementarnych działań.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, pozwoliło na zmobilizowanie szerokiego grona mieszkańców reprezentujących wszystkie sektory- grupy interesów partnerstwa LGD.

Dzięki zastosowaniu wybranych metod i technik, mieszkańcy z powodzeniem mogli dopasować formę włączenia się w proces tworzenia LSR do swoich oczekiwań i preferencji.

Dane zebrane w procesie konsultacji społecznych zostały wykorzystane do opracowania LSR – określenia jej celów, obszarów wsparcia czy grup docelowych i określenia grup w niekorzystnej sytuacji. Analiza wniosków z przeprowadzonych konsultacji, wykazane problemy oraz cele działań pokazują, iż głównym kierunkiem działań, na które LSR może oddziaływać to rozwój infrastruktury rekreacyjnej tj. – miejsca spotkań, boiska, place zabaw, sketeparki, tworzenie miejsc rozwoju dla mieszkańców, w których mogliby podnosić swoje umiejętności, z szczególnym wsparciem dla młodzieży i seniorów, kultywowanie dziedzictwa, rozwój przedsiębiorczości w ramach usług z szczególnym uwzględnieniem usług w zakresie usług budowlanych, gastronomiami, miejsc noclegowych i rehabilitacji.

W proces tworzenia LSR zaangażowanych było wiele grup i organizacji pochodzących z obszaru LGD. Należy tu wymienić przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedstawicieli władz samorządowych ze wszystkich gmin należących do LGD, sołtysów, przedstawicieli rad sołeckich, seniorów, przedstawicieli instytucji kultury, przedstawicieli stowarzyszeń, lokalnych liderów, przedsiębiorców, harcerzy. Bardzo dużą aktywnością wykazali się przedstawiciele KGW, OSP. Na terenie wszystkich gmin – to właśnie OSP, KGW są organizacjami, najbardziej działającymi na rzecz lokalnej społeczności. Grupa osób uczestniczących w procesie tworzenia LSR jest, więc bardzo reprezentatywna dla społeczności wiejsko-miejskiego obszaru naszego LGD, ponieważ przedstawiciele wszystkich podmiotów/organizacji byli włączeni w ten proces.

Przygotowanie, wdrażanie LSR i rozwijanie lokalnego partnerstwa to procesy, które dzieją się jednocześnie i wzajemnie na siebie wpływają. Partycypacja w procesie przygotowania LSR - to możliwość uczestniczenia wszystkich zainteresowanych podmiotów w procesie tworzenia LSR po przez m.in. zgłaszanie problemów, wizji rozwoju obszaru, oczekiwań, współdecydowanie o kierunkach działania. W przypadku wdrażania LSR – po wypracowaniu głównych założeń, nadal niezwykle istotny jest udział lokalnego partnerstwa. Partycypacyjny sposób wdrażania LSR- to możliwość wpływu mieszkańców, na kształt kryteriów wyboru, procedur jak również wzajemna współpraca przy wdrażaniu projektów. Udział społeczności lokalnej we wszystkich etapach budowania/wdrażania LSR jest niezwykle ważny- pozwala wyznaczać kierunki, jak również monitorować postęp realizacji.

Dzięki współpracy z lokalną społecznością możemy reagować na zmieniające się potrzeby, wprowadzać ulepszone rozwiązania i budować partnerstwo. LSR to dokument wieloletni, nie wszystkie rozwiązania przyjęte na początku drogi mogą okazać się skuteczne - tylko dzięki partycypacyjnemu podejściu- jesteśmy w stanie reagować i wprowadzać takie zmiany w procesie wdrażania LSR, by proces ten był jak najbardziej skuteczny. Dane z konsultacji społecznych pozyskane w procesie tworzenia LSR zostaną wykorzystane nie tylko w procesie opracowania LSR, ale również na dalszym etapie w procesie wdrażania – w całym procesie informowania i włączenia mieszkańców w realizację LSR, ale również w procesie monitoringu i ewaluacji.

Podtrzymanie zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR planuje się osiągnąć poprzez takie działania jak:

- kierowanie zaproszeń do udziału w działaniach otwartych np. spotkania z mieszkańcami, konferencje, piknik, rajd rowerowe,
- stworzenie bazy mailowej w tym lokalnych liderów i wysyłanie powiadomień o organizowanych przez LGD działaniach czy ogłaszanych konkursach,
- stworzenie bazy podmiotów szukających partnerów do realizacji projektów w partnerstwie,

- współpraca z organizacjami przy organizacji różnych wydarzeń - np. z harcerzami w działaniach na rzecz młodzieży – zawody sportowe, konkursy, a z KGW w działaniach na rzecz seniorów – warsztaty, z jednostkami OSP – w działania aktywizujące takie jak np. rajdy rowerowe,
- stworzenie bazy projektów – fiszek/ pomysłów na realizację nowych projektów przez LGD lub podmiotów innych niż LGD.

Powyższe działania o charakterze promocyjno-informacyjnym przyczynią się do rozwoju współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD oraz do zwiększenia zainteresowania realizacją projektów partnerskich. Ponadto LGD w celu wzmocnienia partnerstwa między podmiotami z naszego obszaru zaplanowała premiowanie operacji realizowanych w partnerstwie.

Działania komunikacyjne.

LGD opracowało Plan Komunikacji opisujący m.in. grupy docelowe jak również środki przekazu wynikające z wcześniej przeprowadzanej analizy. Głównym celem planu jest poinformowanie o strategii szerokiego grona społeczności lokalnej i mobilizacja interesariuszy do realizacji LSR. Przy opracowaniu planu komunikacji zostały uwzględnione wyniki przeprowadzonych dyskusji z mieszkańcami w ramach zorganizowanych spotkań informacyjnych, analiza ankiet jak również wyniki badania ewaluacyjnego przeprowadzonego w 2022 roku. Analiza wszystkich zebranych informacji pozwala stwierdzić, iż dotychczas podejmowane działania informacyjne przez LGD spotkały się z dużą akceptacją mieszkańców i są dobrze przez nią oceniane. Dlatego też większość środków przekazu stosowanych dotychczas przez LGD będzie wykorzystywana przy realizacji danej LSR.

Cel główny działań komunikacyjnych będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- zwiększenie włączenia społeczności lokalnej w proces realizacji LSR
- informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz w procesie realizacji projektów poprzez profesjonalną informację i pomoc w rozliczaniu projektów,
- budowanie pozytywnego wizerunku LGD wśród mieszkańców obszaru poprzez informowanie ich o możliwościach dofinansowania oraz o efektach realizacji LSR oraz bezpośrednich korzyściach wynikających z ich realizacji,
- zwiększenie poziomu świadomości i wiedzy mieszkańców na temat korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej dla gmin obszaru LGD, uzyskiwanych dzięki napływowi Funduszy Europejskich,
- wzmocnienie pozytywnego wizerunku LGD, jako organizacji efektywnie wykorzystującej szanse stwarzane przez członkostwo Polski w Unii Europejskiej,
- wzrost rozpoznawalności i świadomości istnienia Funduszy Europejskich poprzez promowanie skutków dotychczasowego wdrażania funduszy przez gminy obszaru LGD,
- utrwalenie spójnego systemu identyfikacji wizualnej LGD.

Powyższe cele zostaną osiągnięte poprzez intensywne, długofalowe i różnorodne działania informacyjno -promocyjne, których ważnym elementem będą kampanie:

- promocyjno-wizerunkowe, skierowane do mediów, ogółu społeczeństwa oraz dotychczasowych i potencjalnych Beneficjentów,
- informacyjne – adresowane do konkretnych grup potencjalnych Beneficjentów, uprawnionych do korzystania ze środków Unii Europejskiej.

Dla interesariuszy procesu wdrażania LSR zaplanowano następujące kanały komunikacji w tym działania informacyjno—aktywizujące kierowane do społeczności lokalnej, które zostały tak dobrane by nie wykluczyć żadnych grup społecznych m.in:

1. otwarte spotkania informacyjne (m.in.: festyny, konferencje, rajdy rowerowe, konkursy kulinarne, spływy kajakowe itp.)
2. otwarte spotkania informacyjno-konsultacyjne z Radą sołecką i mieszkańcami.
3. spotkania informacyjno-konsultacyjne z przedstawicielami grup docelowych działań komunikacyjnych w gminach obszaru LSR.
4. bezpłatne szkolenia w zakresie zasad przyznawania pomocy i/lub wypełniania wniosku o przyznanie pomocy/powierzenie grantu
5. strona internetowa wraz newsletterem (prowadzenie strony internetowej LGD zawierającej m.in.: sprawozdanie z wdrażania LSR, informacje o naborach wniosków, kryteria wyboru, dokumenty programowe, bieżące informacje o prowadzonych działaniach)
6. portal społecznościowy;
7. bazy mailowej lokalnych liderów
8. publikacja i dystrybucja materiałów informacyjnych/promocyjnych – gazetka LGD, ogłoszenia na tablicach informacyjnych LGD oraz gmin należących do LGD.

Opisane powyżej działania świadczą o inkluzywnym charakterze działalności LGD.

LGD, aby poinformować o strategii szerszą społeczność lokalną i zmobilizować biernych dotychczas interesariuszy do realizacji strategii doda do swojej strony internetowej Newslettera - działającego na zasadzie stałego zlecenia wysyłki maili, które należą do bazy mailingowej, stworzonej właśnie w tym celu. Zamieszczanie informacji o działaniach LGD – ogłaszanych konkursach również na stronach internetowych gmin LGD.

Należy podkreślić, iż aby zapewnić możliwość dostępu do bezpośredniego kontaktu z pracownikami LGD osób z ograniczeniami czasowymi- młodzi rodzice, osoby z niepełnosprawnościami, w biurze LGD zastosowano następujące rozwiązania- wyprowadzono dzień o wydłużonych godzinach pracy oraz możliwość dojazdu pracowników LGD do osób z ograniczeniami ruchowymi.

Treść komunikatów dostosowana będzie do prowadzonych działań promocyjnych:

- informacyjne – tj. treści pozbawione emocji, czyli czysto fachowe i informacyjne – narzędzia: biuletyn, ulotki, dokumenty programowe,
- wizerunkowe – reklama na materiałach promocyjnych spójna z Systemem Identyfikacji Wizualnej, promująca styl, elegancję i profesjonalizm,
- perswazyjne – wszelkie reklamy w telewizji lokalnej, radiowe, prasowe, na plakatach, na autobusach, portalach społecznościowych.

Grupy docelowe działań komunikacyjnych:

- mieszkańcy obszaru LSR,
- przedsiębiorcy mający siedzibę lub oddział na obszarze objętym LSR,
- lokalni liderzy m.in. sołtysi, radni gmin, powiatów, województwa,
- instytucje kultury i/lub edukacji mające siedzibę na obszarze LSR m.in. biblioteki, domy kultury, szkoły,
- organizacje pozarządowe mające siedzibę na terenie objętym LSR (w szczególności skupiającymi młodzież i seniorów) m.in. koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe,

- instytucje działające na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji społecznej m.in. ośrodki pomocy społecznej, parafie, warsztaty terapii zajęciowej itp.
Celem działań informacyjno-promocyjnych adresowanych do ww. grup docelowych jest zapoznanie, z zasadami korzystania z dostępnej pomocy finansowej oraz z zasadami rozliczania operacji. Informacja skierowana do tych grup powinna mieć ponadto charakter motywujący do włączenia się w cały proces wdrażania LSR, jak również przedstawiać przykłady dobrych praktyk i zmian oraz kształtować pozytywny odbiór RLKS na obszarach wiejskich dokonywany w efekcie realizacji LSR.
- grupy w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia) .
Działania skierowane do tej grupy będą mieć charakter informacyjny i motywujący do podjęcia działań w kierunku zatrudnienia oraz włączenia społecznego. Działania skierowane do tej grupy to głównie spotkania informacyjne oraz warsztaty i szkolenia, a także komunikaty zachęcające do podjęcia aktywności udostępnione w miejscach ogólnodostępnych (m.in: tablice ogłoszeń, kurendy).

LGD zapewni udział lokalnej społeczności na każdym etapie wdrażania LSR od możliwości zgłaszania uwag do dokumentacji towarzyszącej wdrażaniu LSR- kryteria, procedury, przez możliwość zgłaszania propozycji działań animacyjnych, aż do udziału w procesie monitoringu i ewaluacji. Dobra komunikacja jest jednym z kluczowych czynników sukcesu w procesie partycypacji i współpracy we wdrażaniu LSR. Interesariusze i zaangażowane podmioty powinny dzielić się informacjami, wiedzą, doświadczeniem, celami, zadaniami i zasobami. LGD będzie zbierać propozycje, uwagi i wykorzystywać je w procesie wdrażania LSR, za który będzie odpowiedzialna. Jeżeli to tylko będzie możliwe będzie wprowadzała zmiany w celu udoskonalenia działań prowadzących do realizacji zakładanych celów.

Istotnym elementem we wdrażaniu LSR jest również informowanie szerokiego grona odbiorców o efektach wdrażania LSR, osiągnięciach LGD, o **wartości dodanej, jakim jest RLKS**. W tym celu LGD planuje prowadzić szeroką kampanię promocyjną- artykuły prasowe, konferencje, spoty reklamowe. Wszystkie te działania mają się ponadto przyczynić do budowania wiarygodności i zaufania do LGD, tworzenia obrazu LGD, jako partnerstwa społecznego, w którym każdy głos ma znaczenie. Świadome społeczeństwo znające działania wdrażane za pośrednictwem LGD chętniej będzie się angażować w proces wdrażania LSR, ponieważ będzie dostrzegać jego sprawczość i efekty działań.

Porozumienie między poszczególnymi organami władzy Stowarzyszenia, które współpracują ze sobą na rzecz osiągnięcia wspólnego celu to przede wszystkim współpraca i właściwa komunikacja. Relacje pomiędzy wszystkimi członkami są oparte na partnerstwie i szacunku, które stanowią podstawę skutecznej współpracy. W celu zapewnienia właściwej komunikacji i współpracy planujemy wykorzystanie łączności teleinformatycznych, które usprawnią proces np. oceny spraw nagłych i nieskomplikowanych, zapraszanie gości – doradców, specjalistów z danych dziedzin, dostosowanie miejsc i godzin rozpoczęcia posiedzeń.

Zarówno na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględniane będą zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:

- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;

- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”.

Rozdział 4 Analiza potrzeb i potencjału LSR

1. Analiza potrzeb i potencjału LSR. Aby trafnie zdefiniować sytuację oraz potrzeby na tak dużym obszarze, jakim jest obszar objęty LSR Stowarzyszenia LGD Dorzecza Zgłowiączki, tj. 13 gmin, konieczne było zebranie szerokiego zakresu danych oraz odpowiedni dobór narzędzi ich analizy. W celu uporządkowania zebranych danych i informacji wyjściowych oraz opinii społeczności lokalnej, oraz uzyskania nowych wartościowych informacji, w ramach LGD przeprowadzono konsultacje z m.in. przedstawicielami społeczności lokalnych, sołectw, władz, stowarzyszeń i organizacji oraz wszystkich chętnych do udziału mieszkańców każdej z gmin stowarzyszonych w LGD Dorzecza Zgłowiączki. Celem przeprowadzonej analizy było stworzenie pełnego obrazu sytuacji Stowarzyszenia LGD Dorzecza Zgłowiączki oraz pozyskanie aktualnych informacji o potencjale LGD, poznanie oczekiwań mieszkańców. Analiza opiera się na informacjach z wielu źródeł, zbieranych równolegle, lecz niezależnie przez różne osoby zaangażowane w proces przygotowawczy LSR, aby efekt jednego z badań nie wpływał na dane uzyskane w innym procesie konsultacyjnym. Informacje pochodziły między innymi z następujących źródeł:

1. Informacji i opinii uzyskanych od władz gminnych i powiatowych, w toku konsultacji przeprowadzanych przez osoby zaangażowane w przygotowanie LSR,
2. Informacji i opinii mieszkańców gmin wchodzących w skład LGD, zbieranych podczas spotkań i konsultacji przeprowadzanych w każdej z gmin, w których uczestniczyli m.in. sołtysi, radni, przedstawiciele: seniorów, KGW, OSP, sołectw oraz spotkań z seniorami i młodzieżą.
3. Informacji uzyskiwanych w toku wizji lokalnych w terenie.
4. Informacji uzyskanych w toku przeprowadzonych badań ankietowych, zrealizowanych dla ogółu mieszkańców
5. Informacji uzyskanych w punkcie konsultacyjnym – biuro LGD,
6. Danych uzyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego.

W przeprowadzonej serii spotkań i konsultacji z mieszkańcami udało nam się zebrać opinie od mieszkańców, przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, które pokrywały się z uzyskanymi wcześniej danymi statystycznymi. Przeprowadzone ankiety i konsultacje umożliwiły nam uszczegółowić wiele kwestii dotyczących oczekiwań społeczności oraz ustalić istotność poszczególnych problemów, a przykłady analizowanych do realizacji projektów na naszym obszarze pozwoliły bardziej dokładnie poznać oczekiwania mieszkańców. Wysoka frekwencja uczestnictwa mieszkańców w badaniu ankietowym, która przyniosła ponad 259 wypełnionych ankiet oraz prawie 50 propozycji projektowych (fiszek), jak również różnorodność osób biorących udział w badaniu - pozwoliło nam uznać wyniki tego badania za reprezentatywne i wykorzystać je do ustalenia potrzeb rozwojowych obszaru.

Biorąc pod uwagę wyniki tych badań, rozmowy z mieszkańcami obszaru LGD oraz informacje pozyskane przez LGD zauważamy, że głównymi potrzebami rozwojowymi naszego obszaru – obszarami, na które może mieć wpływ LSR są **stworzenie miejsc rekreacji dla mieszkańców, rozwój przedsiębiorczości, ochrona dziedzictwa, działania mające na celu aktywizację, włączenie społeczne nabywanie nowych kompetencji ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych, dzieci i młodzieży.**

A. Najczęściej wskazywanymi potrzebami naszych mieszkańców jest rozwój infrastruktury, rekreacyjnej zarówno zewnętrznej - w szczególności w ramach stref aktywnego wypoczynku tj. ścieżki rowerowe, skateparki, place zabaw, parki linowe, baseny, ścianki wspinaczkowe, pola do mini golfa, wypożyczalnie rowerów/sprzętu wodnego jak również skwerki, zadaszone wiaty, kina plenerowe jak również infrastruktury wewnętrznej tj. sale zabaw, baseny, kawiarenki, sale dydaktyczne. Mieszkańcy z uwagi na dość atrakcyjne położenie przyrodnicze naszego obszaru często wskazywali na słabo

rozwinętą infrastrukturę przy akwenach wodnych. Oczekiwane w tym zakresie są projekty dotyczące powstania infrastruktury tj. altanki nad jeziorami, pomosty, miejsca ogniskowe, boiska do piłki plażowej, siatkówki. Temat braku miejsc rekreacyjnych, był najczęściej poruszonym tematem w całym procesie budowania LSR- wskazywali na niego zarówno osoby młode, seniorzy, przedstawiciele organizacji, sołtysi. Zaspokojenie tych potrzeb ma szczególne znaczenie z uwagi na stworzenie - miejsca atrakcyjnego do życia na naszym obszarze. Miejsca, w którym osoby nie tylko mieszkają, pracują, ale i wypoczywają. Stworzenie dla naszych mieszkańców kompleksowej oferty spowoduje, iż będą chcieli tu pozostać zakładać rodziny i rozwijać swoje biznesy.

B. Działania skierowane na zaspokajanie potrzeb w obszarze rekreacji przeplatają się z zadaniami w obszarze turystyki oraz przedsiębiorczości. Zdiagnozowanymi przez LGD potrzebami rozwojowymi mieszkańców są również działania w obszarze przedsiębiorczości - zdiagnozowaliśmy potrzebę realizacji operacji w zakresie usług na rzecz lokalnej społeczności w szczególności **usług budowlanych**, gastronomicznych, związanych z zakwaterowaniem, rehabilitacją. W wyniku pandemii, zmian gospodarczych w kraju, wiele podmiotów świadczących usługi na naszym obszarze zawiesiło swoją działalność. Mieszkańcy by korzystać z usług np. remontowych, naprawczych czy konserwacyjnych muszą korzystać z usług firm z poza naszego obszaru. Mimo ciężkiej sytuacji gospodarczej nadal nie spada zapotrzebowanie na usługi związane z budownictwem- tworzą się nowe osiedla, powstają sklepy wielogabarytowe. Podmioty świadczące usługi budowlane bardzo często świadczą usługi na rzecz dużych firm a dostęp do tego rodzaju usług dla indywidualnych podmiotów jest bardzo ograniczony. W wyniku, czego nasi mieszkańcy bardzo często czekają na realizację usługi kilkanaście miesięcy. Taka sytuacja powoduje, trudności z realizacjami inwestycji, niezadowolenie społeczne i wpływa niekorzystnie, na jakość życia naszych mieszkańców. Kolejnymi branżami, które nasi mieszkańcy uznali za deficytowe na naszym obszarze to usługi **gastronomiczne** i związane z **zakwaterowaniem**. Innymi usługami, którzy nasi mieszkańcy uznali za szczególnie deficytowe na naszym obszarze to usługi związane z **rehabilitacją**. Na tą sytuację wpływają na pewno trzy czynniki: po pierwsze ponad 60% powierzchni naszego LGD jest oddalona od najbliższego miasta: Włocławek-siedziby powiatu, o ponad 20 km, w którym jest dość liczna liczba podmiotów oferujących takie usługi, po drugie starzenie się społeczeństwa – z roku na rok zwiększa się liczba osób korzystających z takich usług, i po trzecie z powodu niewystarczającej ilości takich podmiotów na naszym obszarze, osoby potrzebujące bardzo długo oczekują na tego rodzaju usługi. Wszystkie te czynniki powodują, że jakość życia naszych mieszkańców ulega pogorszeniu- pogarsza się ich stan zdrowia, kondycja i z tego powodu są wykluczeni społecznie. Na potrzebę rozwoju przedsiębiorczości na naszym obszarze, wskazują również dane SRW 2023, gdzie na 13 gmin naszego obszaru, aż w 8 występują problemy niskiego poziomu przedsiębiorczości i wysokiego bezrobocia na naszym obszarze.

C. Mieszkańcy zarówno w ramach spotkań jak również w ramach indywidualnych rozmów często wskazywali na ograniczoną ilość działań w obszarze naszego dziedzictwa kulturowego. Ten problem był szczególnie sygnalizowany podczas budowania LSR przez lokalne organizacje działające na rzecz lokalnych społeczności. Wszystkie te podmioty zarówno podczas wizyty bezpośrednio w biurze LGD, czy na spotkaniach, zgłaszały przede wszystkim potrzebę realizacji projektów w zakresie ochrony naszej tożsamości lokalnej- dziedzictwa kulturowego, historycznego, przyrodniczego. Nasi mieszkańcy, mimo, że żyją na naszym obszarze wiele lat, nie są z nim związani, ponieważ nie utożsamiają się z naszym lokalnym dziedzictwem, nie znają naszych tożsamości lokalnych, kultury jak również nie są świadomi naszego dziedzictwa przyrodniczego. Brak podejmowania działań w zakresie kultywowania naszych tradycji/dziedzictwa w konsekwencji może doprowadzić do tego, że część z nich będzie zapomniana. Nasi mieszkańcy nie mają możliwości poznania naszego dziedzictwa, ponieważ na naszym obszarze brak jest inicjatyw podejmowanych w tym kierunku. Nieświadomość ta powoduje, że nie

korzystamy z dobrodziejstw naszego obszaru- rezerwaty, skanseny, miejsca chronionego krajobrazu. Nieświadomość ta jest też postrzegana, jako przyczyna słabo rozwijającej się turystyki na naszym obszarze. Znaczna część osób biorących udział w badaniu ankietowym -z pośród zakresów wsparcia możliwych do realizacji w ramach LSR, wskazała na działania w zakresie *kształtowania świadomości obywatelskiej o znaczeniu ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi (ponad 75%.respondentów).* By dotrzeć z informacją o naszym dziedzictwie do jak najszerszego grona odbiorców jak również żeby informacja ta została podana w sposób jak najbardziej atrakcyjny w ramach tego zakresu przewidujemy działania **innowacyjne**. W ocenie LGD zidentyfikowane powyżej potrzeby- ochrona naszej tożsamości lokalnej, oraz wykazane w dalszej części rozdziału zasoby- *Turystka i Dziedzictwo kulturowe i historyczne* stwarzają możliwość wprowadzenia rozwiązań innowacyjnych. Takie działania upatrujemy w ramach realizacji zadań w ramach przedsięwzięcia *Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD*. Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny) – definicja innowacyjności. Stopień oryginalności zmian w innowacyjności:

- * Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.

- * Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

- * Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie zmiany oferujące rzekome nowości.

Warunek innowacyjności będzie spełniony wyłącznie za innowacje w stopniu kreatywnym lub imitującym w ramach przedsięwzięcia 1.3 Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD. Zastosowanie tego kryterium w tym zakresie tematycznym ma na celu realizację operacji o niestandardowym podejściu np. z zastosowaniem środków przekazu skierowanych w szczególności do grupy docelowej- ludzie młodzi, aby przez zastosowanie niekonwencyjnego środka przekazu zaciekać nim szerokie grono odbiorców np. w formie inscenizacji, materiału filmowego.

D. Potrzebami naszych mieszkańców są również działania w obszarach aktywizacji i włączenia społecznego, działania z zakresu edukacji i nabywania kompetencji, rozwijania zainteresowań z szczególnym uwzględnieniem osób starszych, dzieci i młodzieży. Pod względem funkcjonalnych grup wieku, na obszarze LGD według stanu na rok 2020 (źródło GUS) mieszkało 4027 dzieci w wieku (0-4 lat), 4208 dzieci w wieku (5-9 lat) oraz 4623 dzieci w wieku (10-14 lat). Idąc w kierunku starszych grup wiekowych - młodzież w wieku 15-19 lat liczyła 4314 osób, natomiast młode osoby dorosłe w wieku 20-24 lat liczyły 4615 osób. Łączna populacja młodych mieszkańców do 25 lat, wynosiła na obszarze LGD w 2020 roku 21787 osób (stanowiąc 26,07% ludności obszaru). Dla porównania populacja ludzi młodych na obszarze LGD w roku 2019 wynosiła 25,83 % ludności obszaru. Dla województwa kujawsko –pomorskiego w tym czasie wskaźnik ten wyniósł 25,59 % ludności województwa, a dla roku 2020 – 25,40 % . Porównując te dwa okresy należy stwierdzić, iż populacja ludzi młodych na obszarze LGD w niewielkim stopniu wzrasta inaczej jak w województwie tutaj obserwujemy niewielki spadek. Liczba mieszkańców w grupach najstarszych wynosiła kolejno 10639 osób w wieku 25-34lat oraz 12463 osób w wieku 35-44 lat, 17680 osób w wieku 45-59 lat oraz 21012 osób w wieku 60+ (stanowiąc 25,14% ludności obszaru LGD). Dla porównania liczba osób 60+ obszarze LGD w 2019 wyniosła 20 672 osoby i stanowiła 24,03% ludności obszaru LGD w tym czasie wskaźnik dla województwa kujawsko – pomorskiego wyniósł 25,08% ludności województwa a w roku 2020 25,66% ludności województwa. Porównując liczbę osób starszych (60+) na naszym obszarze do roku 2019 należy stwierdzić, iż nastąpił

wzrost o ok 1,6 % w przypadku województwa wzrost ten wyniósł ok 0,3%. Rosnąca liczba osób starszych (60+) może się wiązać z rosnącymi oczekiwaniami w zakresie działań aktywizacyjno-integracyjnych dla seniorów.

W ramach przeprowadzonego badania dotyczącego identyfikacji problemów na naszym obszarze nasi mieszkańcy bardzo często wskazywali na niską liczbę regularnie odbywających się działań/zajęć w obiektach użyteczności publicznej typu: świetlice wiejskie, miejsca rekreacji, obiekty sportowe, biblioteki, w tym niską liczbę działań ukierunkowanych na konkretne grupy odbiorców: dzieci i młodzież, seniorów czy osoby z niepełnosprawnościami jak również niską aktywność społeczną, starość demograficzną. Problemem naszego obszaru jest słaba aktywizacja mieszkańców oraz brak działań w zakresie wspierania integracji społecznej w szczególności wśród dzieci, młodzieży i seniorów. Kompleksowe wsparcie -w postaci zarówno oferty animacyjnej jak i medycznej, seniorzy na obszarze LGD mogą otrzymać ze wsparcia oferowanego przez Domy Seniora. Z rejestru KRDO (Krajowy Rejestr Domów Opieki) wynika, iż na 13 gmin LGD tylko w 4 gminach są organizowane zajęcia dla seniorów w ramach Dziennych Domów Seniora – w gminach: Izbica Kujawska, Fabianki, Lubień Kujawski i Włocławek. W domach tych z opieki korzysta razem 105 osób (w trzech domach po 30osób i w jednym 15 osób). Liczba ta to zaledwie 0,5 % osób 60+ zamieszkujących obszar LGD. Uzupełnieniem wspomnianej oferty Domów Seniora są na obszarze LGD kluby seniora/świetlice wiejskie - w ramach badania własnego LGD – wywiady z przedstawicielami samorządów, ustaliliśmy iż na ok 100 takich miejsc na obszarze LGD tylko w 17 prowadzone są zajęcia dla seniorów, w których z ogólnej liczby seniorów tylko 2% korzysta z oferowanych działań. Zajęcia te zwykle są one prowadzone przez krótki czas (max 6 m-cy) a niejednokrotnie tylko sporadycznie w ramach organizowanych spotkań z seniorami np. w postaci spotkań emerytów, organizacji balów karnawałowych czy organizacji dnia babci i dziadka. Na obszarze LGD funkcjonuje obecnie tylko jeden oddział Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Lubaniu skupiający ok 50osób. Biorąc pod uwagę wszystkie zebrane informacje należy stwierdzić, iż dotychczasowa oferta włączenia społecznego oraz oferowane formy wsparcia dla seniorów są niewystarczające. Na obszarze LGD na jedno miejsce w funkcjonujących Domach Seniora przypada ok 200 osób w wieku 60+, a oferta zajęć dla seniorów w innych placówkach ma charakter incydentalny.

Jeżeli chodzi o ofertę włączenia społecznego, animacją na obszarze LGD na rzecz dzieci i młodzieży to z wyjątkiem kilku domów kultury oferta dla tej grupy naszych mieszkańców jest bardzo ograniczona. Warto podkreślić, iż na 13 gmin LGD tylko w 7 znajduje się dom kultury. Z przeprowadzonego wywiadu LGD z przedstawicielami tych instytucji ustalono, iż z ich oferty korzysta przeciętnie 40 osób co przy liczbie 7 podmiotów daje nam liczbę 280 osób. Oznacza to, że z oferty tych podmiotów korzysta tylko 1,3% naszych młodych mieszkańców. Oferta animacyjna dla dzieci i młodzieży w tych centrach ogranicza się do zajęć w ramach zespołów muzycznych, organizacji dnia dziecka, w co drugim prowadzony jest zespół folklorystyczny z udziałem naszych najmłodszych mieszkańców, czy zajęcia z gry na instrumentach. Jeżeli chodzi o ofertę dla tej grupy mieszkańców przygotowaną w świetlicach wiejskich – to na ok 100 takich obiektów to zaledwie w 10 organizowane są zajęcia dla dzieci i młodzieży. Uzupełnieniem tej oferty są kluby sportowe, które jednak swą działalność ograniczą do bardzo wąskiego zakresu- jedna /dwie dyscypliny sportowe. Na obszarze LGD podmiotów oferujących zajęcia dla dzieci młodzieży jest razem ok 20. w których ze wsparcia korzysta ok 400 mieszkańców co stanowi ok 1,8 % naszych młodych mieszkańców. Powyższe dane statystyczne, zebrany materiał oraz diagnoza wskazuje, iż mimo posiadanego potencjału – infrastruktury, oferta dla animacyjna dla naszych mieszkańców jest bardzo uboga. Powodów takiego stanu może być kilka – stosunkowo duża odległość tych centrów od miejsc zamieszkania, brak połączeń komunikacji publicznej czy mało zachęcająca- oferta tych instytucji. Wśród podmiotów z obszaru LGD – skupiających ale przede

wszystkim działających na rzecz dzieci i młodzieży należy wymienić organizację z wieloletnią tradycją - Hufiec ZHP Powiatu włocławskiego. Organizacja, ta działa jednak tylko w 7 gminach obszaru LGD i swoją „opieką” obejmuje ok 200 osób – dzieci i młodzież. W ostatnim czasie na naszym obszarze pojawiają nowe formy aktywizacyjne- Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze ale oferowane tam zajęcia skupiają się wyłącznie na jednym zagadnieniu tzn. ochronie przeciw pożarowej, czy kluby sportowe skupiające się na jednej dyscyplinie- piłka nożna, koszykówka czy boks. Jak wcześniej wspomniano jednym z najczęściej wskazywanych problemów mieszkańców naszego obszaru była słaba oferta aktywizacyjna, brak regularnie odbywających się zajęć, niska aktywizacja społeczna szczególnie m.in. wśród dzieci i ludzi młodych.

Dokonana powyżej pogłębiona analiza **dostępności** działań na rzecz naszych mieszkańców zarówno seniorów jak i ludzi młodych wskazuje, że są one obecnie prowadzone w ilości niezadowalającej – mają one charakter incydentalny- nie jest to oferta cykliczna (realizowana kilka razy w tygodniu). Taka oferta w postaci sporadycznie podejmowanych inicjatyw na rzecz seniorów czy ludzi młodych czy realizacji działań na terenie tylko większych miejscowości wskazuje na ograniczający dostęp do tego rodzaju usług. Dlatego też wsparcie LGD kierowane powinno być w te obszary aby eliminować zjawisko ograniczonego dostępu. Brak możliwości spotkania się z lokalną społecznością, rówieśnikami powoduje, że nie nawiązują się relacje koleżeńskie, nie następuje wymiana pokoleniowa i nie są realizowane lokalne inicjatywy- pogłębia się zjawisko wykluczenia społecznego. Brak np. oferty rozwijającej zainteresowania wśród dzieci i młodzieży powoduje, iż ich zainteresowania nie są rozwijane lub osoby te korzystają z oferty większych miast z którymi później wiążą swoją przyszłość. W przypadku seniorów brak dostępności do działań społecznych/aktywizacyjnych nie tylko pogłębia ich poczucie osamotnienia, wykluczenia jak również wpływa na kłopoty ze zdrowiem. Wychodząc naprzeciw tym problemom należy w ramach LSR podjąć działania w zakresie tworzenia i funkcjonowania klubów młodzieżowych w ramach których możliwa jest realizacja różnorodnych obszarów tematycznych uwzględniających zainteresowania i potrzeby dzieci i młodzieży, jak również działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym. Wszystkie te działania spowodują dostęp naszych mieszkańców do usług, które obecnie nie są realizowane na naszym obszarze, jak również poprawi się ich dostępność w aspekcie komunikacji -organizacja ich w miejscach /miejscowościach z pobliskiego otoczenia naszych mieszkańców.

W zebranych przez LGD fiskach projektowych temat związany z aktywizacją i włączeniem społecznym był jednym z najczęściej się pojawiającym. Kolejnym problemem zauważalnym na naszym obszarze to słabe wyniki w kształceniu. Z problematyką edukacji i nabywania kompetencji spotkamy się już na poziomie edukacji szkolnej. Świadczą o tym np. niskie wyniki zdawalności matur i tak dla porównania zdawalność w roku 2020 dla całego egzaminu dojrzałości dla Torunia wyniosła 76%, dla miasta Włocławka 70% a dla powiatu włocławskiego 54% (<https://mapa.wyniki.edu.pl>). Wyniki egzaminu świadczą o słabszym przygotowaniu uczniów z naszego obszaru a jednocześnie widoczne jest pogłębienie dyspozycji względem kraju. Obszar LGD charakteryzuje się również niskim poziomem kształcenia na poziomie szkół podstawowych, o czym świadczą wyniki egzaminów zewnętrznych, które dla większości przedmiotów były niższe niż średnia wojewódzka. Na problemy w zakresie dostępu do usług w zakresie podnoszenia kompetencji, nabywania nowych umiejętności na naszym obszarze wskazywali również nasi mieszkańcy podczas spotkań i przeprowadzonego badania ankietowego, gdzie często wskazywanym problemem naszego obszaru było wskazanie – słabych wyników w kształceniu. Powodem słabych wyników kształcenia czy rozwijania na naszym obszarze jest również duża odległość do największego miasta: Włocławka -siedziby powiatu, które posiada znacznie większą

ofertę edukacyjną niż inne podmioty z naszego obszaru. Ponad 60% powierzchni LGD leży dalej niż 20km od Włocławka.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym przez LGD to właśnie obszary wsparcia związane z „uczeniem się przez całe życie” i rozwijanie kompetencji były najczęściej wybierane, jako wymagające szczególnego wsparcia. Sytuacja pandemii, jaka miała miejsce w ostatnim czasie, dodatkowo spowodowała pogłębienie się różnic edukacyjnych szczególnie między dziećmi z terenów wiejskich a zamieszkujących większe aglomeracje. Izolacja społeczna i ograniczenia związane z pandemią, spowodowały, również m.in. potrzebę podejmowania działań w obszarze aktywizacji i włączenia społecznego ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych, młodzieży. Potencjałem dla realizacji działań w obszarze nabywania kompetencji jest baza dydaktyczna na obszarze LGD- na terenie LGD działa ok 20 szkół podstawowych w tym licea ogólnokształcące, technika oraz szkoły branżowe. Należy również podkreślić jak bardzo ważną rolę w chwili obecnej odgrywają różnorodne formy wsparcia w szczególności kierowane do seniorów, dzieci i młodzieży w tym działania oferowane w ramach wdrażania LSR. Sytuacja pandemii, jaka miała miejsce w ostatnim czasie spowodowała narastanie problemów wśród nastolatków i seniorów. Problemy te dotyczyły przede wszystkim zaburzeń nastroju, stanów depresyjnych i lękowych. Izolacja społeczna i ograniczenia w przemieszczaniu się, które były związane z pandemią, spowodowały, że najmłodszy musieli spędzić ten czas z dala od rodziny, przyjaciół, klasy i zabawy, czyli z dala od tego wszystkiego, co dla dziecka jest najważniejsze. W przypadku osób starszych niedawna izolacja pogłębiła ich poczucie wykluczenia, osamotnienia jak również pogorszyła ich kondycję. Dlatego działania aktywizujące zaplanowane w LSR są niezwykle ważne dla młodzieży, ale i całego społeczeństwa - wzmacniają relacje społeczne, poczucie przynależności do grupy, poczucie sprawczości pogłębianie swoich zainteresowań jak również dzięki aktywnej, współpracującej społeczności lokalnej, myślącej o racjonalnym wykorzystaniu swoich zasobów rośnie, jakość życia jej mieszkańców. LGD zamierza przyczynić się do zmniejszenia dyskryminacji poprzez działania aktywizujące lokalną społeczność. Deklarujemy, iż osoby będą przyjmowane do projektów zgodnie z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn oraz bez dyskryminacji osób niepełnosprawnych.

Zagospodarowanie przestrzenne:

W większości gmin LGD nie posiada planu zagospodarowania przestrzennego dla całego terenu. Na terenie gminy obowiązują miejscowe plany wykonane dla poszczególnych obszarów. Podstawowe kierunki działań związane z rozwojem i kształtowaniem sieci osadniczej zakładają wzmocnienie ich potencjału, podniesienie, jakości życia mieszkańców, wykorzystanie walorów turystycznych oraz ochronę, dziedzictwa kulturowego. Na terenach gmin ład przestrzenny to harmonijne ukształtowanie przestrzeni, uwzględniające w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Wymogi ochrony ładów przestrzennych to w większości: utrzymanie dotychczasowych funkcji gmin, lokowanie produkcji głównie na terenach, na których znajdują się zakłady istniejące, dopuszczenie rzemiosła i drobnej wytwórczości głównie w strefach istniejących, powiększenie ilości i powierzchni terenów rekreacyjno – wypoczynkowych.

Stan infrastruktury

W skali województwa rejon LGD nie pełni obecnie znaczącej roli w obsłudze turystów, mimo, że obszar posiada predyspozycje przede wszystkim dla rozwoju wypoczynku pobytowego oraz aktywnych form rekreacji. Baza noclegowa umożliwiającą turystom przebywanie na terenie gminy dłużej niż jeden dzień. Ilość obiektów i miejsc noclegowych jest znikoma. Brak jest obiektów o wysokim standardzie

oferowanych usług. Na obszarze LGD mamy dość dobry potencjał do organizacji działań aktywizacyjnych dla mieszkańców w postaci dużej ilości świetlic wiejskich. Większość tych świetlic w ostatnich latach została wyremontowana i wyposażona, co pozwala na prowadzenie różnorodnych działań animacyjnych. Potencjałem LGD w zakresie przedsiębiorczości są m.in. tereny inwestycyjne na obszarze LGD- największe z nich to Lubieńska Strefa Przemysłowa (ok 200ha powierzchni) oraz Brzeska Strefa Gospodarcza-ok.140 ha. Funkcjonowanie tych stref jest niezwykle ważne dla całego obszaru bardzo duża ilość naszych mieszkańców znajduje zatrudnienie w obiektach usytuowanych w tych strefach. Tereny te są bardzo dobrze przygotowane pod inwestycje w ramach infrastruktury posiadają drogi, przyłącza, jak również bardzo dobrze rozwiniętą komunikacją publiczną. Dużym atutem na całym obszarze LGD jest biegnąca autostrada A1 wokół, której usytuowanych jest wiele działek inwestycyjnych. Powiat włocławski to trzy węzły autostradowe oraz rozwinięta sieć dróg gminnych i powiatowych.

Gospodarka:

Na obszarze LGD liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w roku 2020r. wynosiła 5376, co w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym daje wartość 10,1. Wartość ta jest dużo niższa od średniej wojewódzkiej (12,5), jak i średniej krajowej(14.6).Wskaźnik ten cechował się ponadprzeciętną zmianą wartości w okresie od 2016-2020 nastąpił jego wzrost o 18,4% (dla porównania w województwie wzrost o 15,1%, a w kraju o 17,0%).

Najwięcej zarejestrowanych podmiotów na obszarze LGD jest w ramach branż dotyczących budownictwa i przemysłu, stanowią one 34,13% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarki na terenie LGD. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów to branża, która stanowi 28,98% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarki na terenie obszaru LSR, dużo mniejszy procent stanowią branże prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi 2,34%. Jak wykazała wcześniejsza diagnoza mamy bardzo słabo, jak na posiadane warunki naturalne, rozwinięty sektor turystyki (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi).

Tabela. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON (2020)

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON							
Jednostka terytorialna	ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	Budownictwo i przemysł	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	<u>Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi</u>	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Kowal Miasto	328	2	112	105	3	8	0
Baruchowo	200	6	84	59	4	7	0
Boniewo	123	12	39	35	3	7	0
Brześć Kujawski	695	23	222	204	22	8	7
Chocień	434	16	146	121	8	12	2
Chodecz	334	17	120	106	8	6	2
Fabianki	964	29	292	270	25	40	7
Izbica Kujawska	445	25	173	157	3	11	0

Kowal	209	4	80	61	7	2	1
Lubanie	250	15	103	58	5	4	0
Lubień Kujawski	368	26	134	108	12	2	1
Lubraniec	484	22	135	175	12	8	5
Włocławek	542	44	195	99	14	15	8
Razem	5 376	241	1 835	1 558	126	130	33

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Tabela. Klasy wielkości podmiotów gospodarczych na obszarze funkcjonalnym LSR w 2020 roku.

Jednostka terytorialna	Ogółem	0-9	10-49	50-249	250+
Kowal (miasto)	406	385	19	2	0
Baruchowo	253	242	10	1	0
Boniewo	160	151	9	0	0
Brześć Kujawski	915	879	30	6	0
Chocień	528	508	18	2	0
Chodecz	435	417	14	4	0
Fabianki	1 121	1 091	28	2	0
Izbica Kujawska	524	506	16	2	0
Kowal	264	254	10	0	0
Lubanie	312	301	10	1	0
Lubień Kujawski	466	446	17	3	0
Lubraniec	615	591	21	3	0
Włocławek	676	651	19	5	1
Razem	6 675	5 890	221	31	1

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Na obszarze LGD w roku 2020r. funkcjonowało 6 675 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON -stanowiło to 3,2% wszystkich podmiotów działających w województwie.

Sytuację gospodarczą powiatu włocławskiego możemy również ocenić przez pryzmat zapotrzebowania na pracowników – BAROMETR ZAWODÓW (<https://barometrzwodow.pl/>). Na tej podstawie możemy wskazać branże/sektory gospodarcze najbardziej deficytowe na naszym obszarze - mające kluczowe znaczenie dla rozwoju. Strona ta wskazuje ponad 60 zawodów deficytowych na naszym obszarze- najwięcej w ramach branż: budowlanej (m.in. betoniarze, zbrojarze, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, murarze i tynkarze), gastronomicznej (kelnerzy, barmani, kucharze). Do prawidłowego zdefiniowania potrzeb obszaru objętego LSR ważnym jest zwrócenie uwagi na kondycję rynku pracy oraz kształtujące się bezrobocie na naszym terenie. Poniższa tabela przedstawia jak w ostatnich latach kształtowała się stopa bezrobocia w województwie kujawsko - pomorskim oraz powiecie włocławskim.

Rynek pracy

Tabela. Bezrobocie w powiecie włocławskim oraz w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2016-2020

Rok		2016	2017	2018	2019	2020
Stopa bezrobocia %	Powiat Włocławski	22	18,5	15,6	13,9	14,6
	Województwo Kujawsko-Pomorskie	12	9,9	8,8	7,9	9,0

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

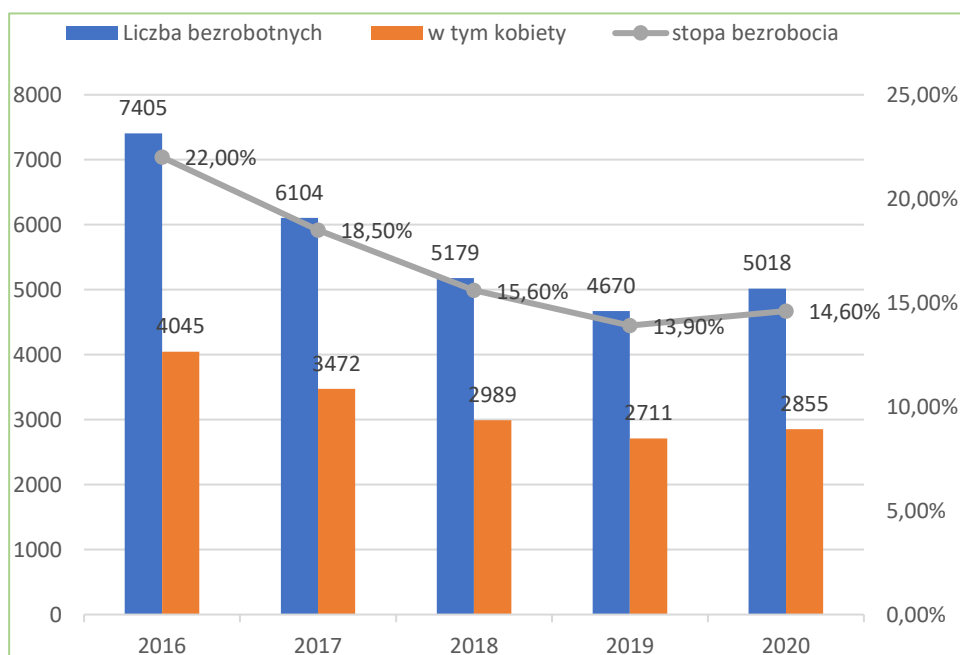
Stopa bezrobocia w powiecie włocławskim od wielu lat jest znacząco wyższa niż stopa bezrobocia dla województwa kujawsko pomorskiego. Na przestrzeni badanych lat zarówno stopa bezrobocia dla powiatu włocławskiego/obszaru LGD, jak i dla województwa kujawsko-pomorskiego z roku na rok spada, choć dla powiatu włocławskiego spadek ten jest dużo bardziej widoczny. Inaczej sytuacja wygląda w roku 2020 – tutaj obserwujemy wzrost stopy bezrobocia jednak przyczyną takiej sytuacji była pandemia.

Tabela. Bezrobotni zarejestrowani w powiecie włocławskim w latach 2016-2020

Rok			2016	2017	2018	2019	2020
Bezrobotni w powiecie	Ogółem		7 405	6 104	5 179	4 670	5 018
	Z prawem do zasiłku	ogółem	839	701	629	572	598
		%	11,3	11,5	12,1	12,2	11,9

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Wykres. Bezrobocie rejestrowane w powiecie włocławskim w latach 2016- 2020 uwzględniający kobiety, liczbę bezrobotnych i stopę bezrobocia.

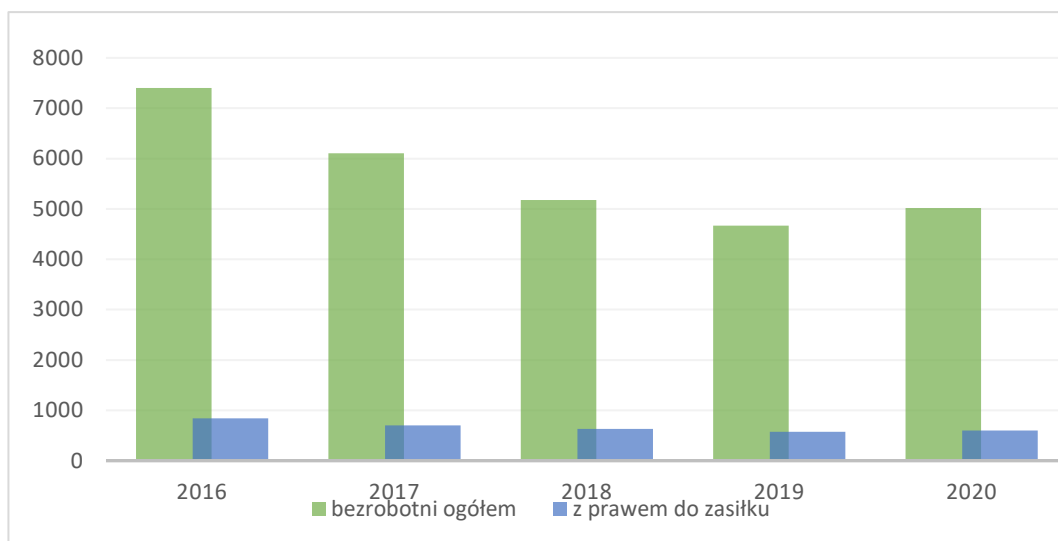

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2023 – 2027 - Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Wykres. Bezrobotni w powiecie włocławskim w latach 2016-2020, w tym osoby z prawem do zasiłku

W roku 2020 na terenie LGD było zarejestrowanych 5018 bezrobotnych w tym w większości były to kobiety. Szczególnie ciężką sytuację kobiet można zaobserwować porównując liczbę bezrobotnych kobiet z liczbą kobiet w wieku produkcyjnym - wskaźnik wyniósł 11,8% i był o połowę wyższy od średniej wojewódzkiej (7,4%) i ponad dwukrotnie wyższy, od średniej krajowej (5,3%).

Na szczególną uwagę zasługują dane dotyczące bezrobocia w poszczególnych grupach wiekowych.

Tabela. Bezrobotni wg. wieku w powiecie włocławskim w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
18-24	1 073	718	600	513	568
25-34	<u>2 015</u>	<u>1 659</u>	<u>1 399</u>	<u>1 204</u>	<u>1 326</u>
35-44	1 784	1 534	1 272	1 153	1 263
45-54	1 510	1 291	1 065	993	1 059
55 i więcej	1 023	902	843	807	802
Ogółem	7 405	6 104	5 179	4 670	5 018

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Najliczniejszymi grupami wiekowymi wśród osób bezrobotnych w latach 2016-2020 były osoby w wieku od 25 do 34 lat, od 35 do 44 lat oraz od 45 do 54 lat. Wpływ na taką sytuację ma poziom wykształcenia oraz umiejętność przystosowania się do zmian zachodzących na rynku pracy.

Tabela. Bezrobotni w powiecie włocławskim według czasu pozostawania bez pracy w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
3 miesiące i mniej	1 564	1 343	1 153	986	775
3-6 miesięcy	856	856	531	511	486
6-12 miesięcy	991	719	556	597	788
12-24 miesięcy	1 279	954	784	687	967
powyżej 24 miesięcy	2 715	2 459	2 155	1 889	2 002
Razem	7 405	6 331	5 179	4 670	5 018

Źródło: GUS, stan na 31.12.2020r.

Osoba długotrwale bezrobotna to osoba pozostająca w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Od 2016 roku można zaobserwować tendencje spadkową w liczbie bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy, sytuacja ta diametralnie zmieniła się w roku 2020. Wpływ na tą sytuację niewątpliwie miała pandemia, której skutki gospodarcze będziemy odczuwać jeszcze wiele lat. Wiele podmiotów zmuszonych było do zamknięcia lub zawieszenia swoich działalności z powodu utraty rynków zbytu, co przełożyło się na redukcję etatów. W porównaniu z poprzednimi latami ilość osób bezrobotnych dłużej niż 12 miesięcy wzrosła do 967 osób, co stanowi 19,27% ogółu. Długotrwałe bezrobocie powoduje utratę poczucia tożsamości, bezpieczeństwa, kontroli nad bieżącymi wydarzeniami, złe samopoczucie, przyczynia się do tego, że z każdym miesiącem osoba bezrobotna traci możliwość na znalezienie zatrudnienia. Skutkiem długiego pozostawania bez pracy i nieumiejętnego znalezienia zatrudnienia jest również utrata kwalifikacji zawodowych, co jest mniej atrakcyjne dla pracodawcy.

Sektor społeczny

Potencjałem naszej grupy są niewątpliwie liczne organizacje pozarządowe tj. stowarzyszenia, OSP, KGW. Na obszarze LGD działa około 100 Kół Gospodyń Wiejskich, z czego 66 są to koła zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Kół Gospodyń Wiejskich. Większość tych organizacji posiada wieloletnią tradycję jak również doświadczenie w pracy na rzecz lokalnej społeczności. Na obszarze działania LGD mamy ok 80 Ochotniczych Straży Pożarnych, mimo, iż ich głównym zadaniem jest zapobieganie pożarom, udział w akcjach ratowniczych, to organizacje te coraz częściej angażują się także w życie społeczne. Większość tych organizacji posiada doświadczenie w realizacji projektów oraz cieszy się zaufaniem społecznym. Na naszym obszarze jedna z najaktywniejszych organizacji jest Hufiec Powiatu Włocławskiego ZHP, który aktywnie działa na obszarze większości gmin LGD. Podmiot ten jest motorem napędowym do podejmowania wspólnych inicjatyw społecznych. Przykładem takich działań jest organizowany piknik z okazji dnia dziecka, punkty krwiodawstwa czy organizacja szkoleń z pierwszej pomocy.

Turystyka

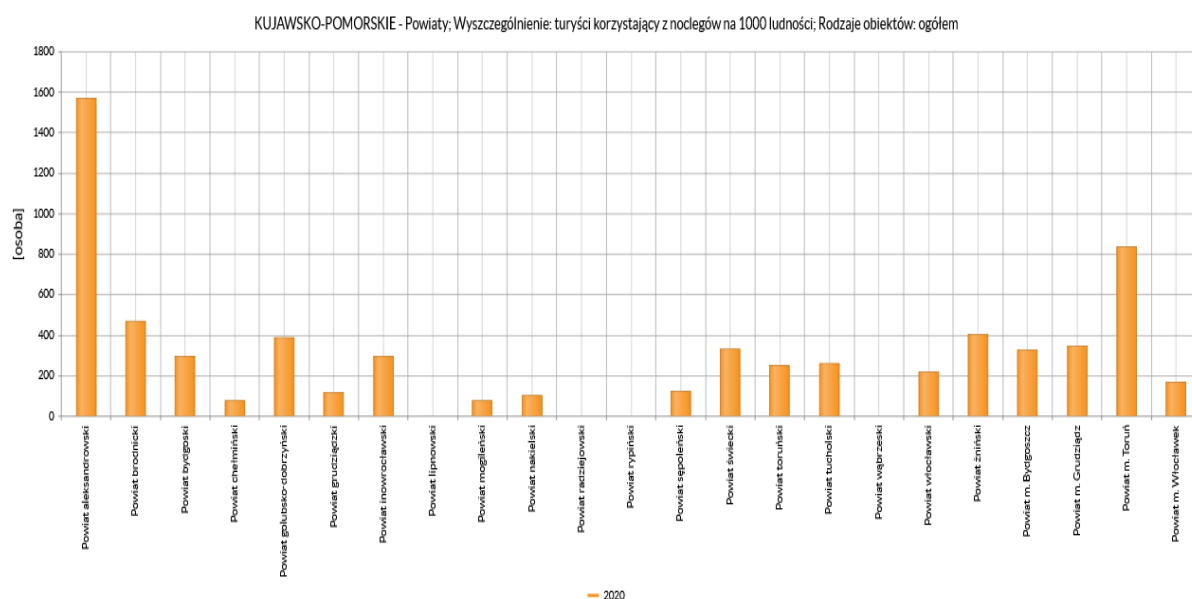
Na obszarze LGD występują miejsca uzdrowiskowe, są one usytuowane na terenie gminy Brześć Kujawski (Uzdrowisko Wieniec Zdrój). Podstawą działania uzdrowiska są wody lecznicze: siarczanowo - chlorkowo - wapniowo - sodowe, fluorkowe oraz siarczkowe. W uzdrowisku wykorzystywana jest także borowina oraz łagodny lokalny klimat, który wynika z jego położenia. Uzdrowisko otaczają zwarte lasy sosnowe z przewagą jałowca w podszyciu. Powietrze jest tu przesycone substancjami eterycznymi lasu iglastego. W powiecie włocławskim wyróżnia się kilka miejscowości: Wietrzychowice i Gaj położone w gminie Izbica Kujawska są w posiadaniu rezerwatu archeologicznego. Tutaj znajdują się najstarsze zabytki prehistoryczne w Europie – grobowce megalityczne we wsiach Wietrzychowice (gmina Izbica Kujawska) obiekty te pochodzą sprzed 5500 lat. Kowal tutaj urodził się w 1310 roku król

Kazimierz Wielki. Na cześć króla utworzono park miejski, któremu nadano jego imię oraz stanął w nim okazały pomnik króla. Kowal jest także miastem, w którym urodził się wybitny aktor Jan Nowicki, miejscowy cmentarz w Kowalu jest także miejscem jego spoczynku. W Brześciu Kujawskim natomiast w 1260 roku urodził się król Władysław Łokietek. W miejscowości Kruszyn znajduje się lotnisko aeroklubowe, które jest

miejscem organizacji licznych imprez sportowo-rekreacyjnych, w tym międzynarodowe zawody balonowe czy mistrzostwa świata FAI modeli śmigłowców. Potencjałem obszaru LGD dla rozwoju działań rekreacyjnych jak również usług około turystycznych jest jego położenie. Mimo, iż na całym naszym obszarze przeważają tereny rolnicze, to teren ten jest bardzo różnorodny i atrakcyjny turystycznie. Potencjał naszego obszaru to przede wszystkim: malownicze rzeki - Zgłowiączka i jej dopływy, i liczne jeziora jest ich tu ponad 60.. Największe z nich to: Jezioro Modzerowskie o powierzchni ponad 230ha i Jezioro Chodeckie ponad 40 ha. Zbiorniki wodne są naturalnym miejscem zachęcającym do spacerów, spędzania czasu wolnego czy spotkań lokalnej społeczności. Malowniczość położenia większości tych miejsc zachęca do spędzania tu wolnego czasu i odpoczynku. Wskazany potencjał obszaru LGD daje możliwość rozwoju infrastruktury i usług rekreacyjnych jak również turystycznych. Ponadto potrzeba rozwoju usług w obszarze rekreacji ma istotne znaczenie również z punktu widzenia rozwoju gospodarczego - co raz częściej na decyzje o wyborze miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, ma wpływ także dostępność i jakość usług w tym związanych z kulturą i rekreacją.

Wykres. Relacja turystów korzystających z noclegów w ciągu roku przypadająca na 1000 ludności.

Źródło: DANK DANYCH LOKALNYCH.

Powyższy wykres wskazuje na niski udział turystów korzystających z noclegu w powiecie włocławskim w porównaniu do innych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego. Intensywność ruchu turystycznego (tzw. Wskaźnik Schneidera) charakteryzuje się niskim poziomem. Potwierdza to fakt nie wykorzystania walorów turystycznych, jakie posiada obszar LSR i zachęca do zwiększenia finansowania na ten cel.

Baza noclegowa.

Na podstawie danych GUS W 2021 roku w powiecie włocławskim znajdował się 1 hotel (kategorii ★★), 0 moteli oraz 0 pensjonatów. W porównaniu z rokiem 2008 liczba obiektów noclegowych zmniejszyła się o 1 obiekt. Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów: inne obiekty hotelowe: 3 zakłady uzdrowiskowe:

1 pokoje gościnne: 1 kwatery agroturystyczne: 1 (całoroczne: 0) pozostałe obiekty niesklasyfikowane: 1 Turystyczne obiekty noclegowe wyposażone w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo (dane na rok 2021): pochylnia wjazdowa: 1 drzwi automatycznie otwierane: 2 winda przystosowana dla osób niepełnosprawnych ruchowo: 2 parking z wyznaczonymi miejscami dla osób niepełnosprawnych ruchowo.

Dziedzictwo kulturowe i historyczne

LGD zlokalizowane jest na obszarze regionu Kujawy „Kujawiacy” to grupa etniczna charakteryzująca się m.in. określonymi strojami, posługująca się gwarą, która posiada wiele tradycji, z których część

przetrwiała do dzisiaj. Najważniejsze z nich to zapusty, popielec, zielone święta, ostatki. Swoje tradycje mają też obrzędy rodzinne: śluby i wesela oraz żniwa. Kolejnym charakterystycznym elementem naszej tradycji są pieśni i tańce ludowe. Opisane tradycje są elementem wspólnym dla całości LGD i stanowią jego wyróżnik na tle województwa czy kraju.

Bogata tradycja i jest kolejnym atutem obszaru.

Walorem naszego rejonu są także miejsca związane z kultywowaniem tradycji. np. w miejscowości Kłóbka - Gmina Lubień Kujawski. Powstał tu skansen: Kujawsko-Pomorski Park Etnograficzny. Zgromadzono tam obiekty zabytkowej architektury z terenu Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej.

Kujawy są krajem pełnym tajemnic i rzeczy dość niezwykłych. W regionie zachowało się kilkadziesiąt zabytków przeszłości – średniowieczne grodziska, architektura romańska z okresu pierwszych Piastów, ludowe budownictwo drewniane, kościoły gotyckie i drewniane kościoły parafialne, gotyckie zamki, ratusze staromiejskie, renesansowe nekropole, siedziby szlacheckie, zespoły parkowo-pałacowe. Do najciekawszych obiektów kultury materialnej na terenie LGD należą m.in.:

- w gminie Chodecz późnobarokowy zespół sakralno-cmentarny, katakumby oraz kościół p.w. Św. Jakuba, zespół dworski we wsi Chodeczek z 1904 r. oraz grodzisko „Dudała” w Kromszewicach. Ponadto warto tu zobaczyć młyn wodny w Rudzie Chodeckiej, wiatrak Koźlak oraz budynek byłej szkoły podstawowej w Nowinach.

- w gminie Izbica Kujawska ważnymi zabytkami są: gotycki kościół p.w. Wniebowzięcia NMP wzniesiony w XV w., kościół ewangelicki zbudowany w latach 1907-1909 w stylu neogotyckim, dawny dwór szlachecki wielokrotnie przebudowany oraz jedna z bram wjazdowych z XIX w. i pozostałości okazałego parku (w dworze tym mieszkała przez ok. 8 lat Tekla Krzyżanowska, późniejsza matka Fryderyka Chopina). Ponadto w okolicach Izbicy Kujawskiej znajdują się: w Modzerowie kościół z 1796 r., w Błennie kościół z II połowy XIX w., w Pustyni kaplica św. Floriana.

- W gminie Chocień dwór murowany z ok. 1900 r. z dawną rządówką, stajnią, spichrzem otoczone parkiem (wieś Kuźnice), zespół cukrowni z 1914 r. ze sklepem kolonialnym tzw. „Orzełkiem” z 1914 r. oraz budynkiem piekarni z 1900 r.

Ochrona środowiska

Na terenie LGD znajduje się kilka cennych obiektów objętych ochroną prawną. Największym obiektem jest Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy utworzony w 1979r. Położony jest w obrębie Kotliny Płockiej. Powierzchnia Parku wynosi 38 950 ha, z czego 12 200 ha znajduje się na terenie LGD w gminie Włocławek. Na terenie Parku występuje ponad 40 jezior. Jezioro Rakutowskie wpisane jest do rejestrów międzynarodowych, jako obszar cenny dla ptaków wodno-błotnych. Ponad 60% Parku zajmują lasy z dominacją borów sosnowych i borów mieszanych. Szacuje się, że na terenie Parku występuje 800 gatunków roślin, z których 180 to gatunki rzadkie w skali regionu, około 50 objętych jest ochroną prawną. Obszar Parku należy do sieci NATURA 2000 - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków.

Na terenie LGD położonych jest osiem rezerwatów przyrody. Są to: „Dębice” – rezerwat leśny, „Gościąg” – rezerwat geomorfologiczny, „Grodno” – rezerwat leśny, „Jazy”- rezerwat ornitologiczny, „Jezioro Rakutowskie” – rezerwat faunistyczny, „Olszyny Rakutowskie” – rezerwat leśny, „Kulin” – rezerwat florystyczny oraz „Wójtowski Grąd” - rezerwat leśny.

Na terenie LGD występują również obszary chronionego krajobrazu. Największym jest obszar pod nazwą Jezioro Modzerowskie o powierzchni 1 508 ha w gminie Izbica Kujawska. Na terenie gmin Fabianki i Lubanie należących do LGD, znajduje się Obszar Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej, który obejmuje ochronę wód. Ponadto w gminie Brześć Kujawski znajduje się pomnik przyrody „Dąb Siostry Amelii”, rosnący w sąsiedztwie doliny rzeki Zgłowiączki.

Wyżej wymienione tereny objęte ochroną stanowią znaczące walory przyrodnicze obszaru LGD, które istotnie predysponują obszar działania do rozwoju turystyki i rekreacji.

LGD posiada szeroki potencjał do wdrażania LSR zarówno w ujęciu gospodarczym - strefy, tereny inwestycyjne, środowiskowym – jeziora, rezerваты jak również dzięki posiadaniu wyjątkowych miejsc-

Uzdrowisko Wieniec Zdrój, Kujawsko-Dobrzyński Park Etnograficzny w Kłóbce, grobowce. Potencjał ten sprzyja rozwijaniu różnorodnych form turystyki, rekreacji i wypoczynku, a lokalizacja naszego obszaru- środkowa część kraju, przy głównych szlakach komunikacyjnych oraz przebiegająca przez region autostrada A1 oraz drogi krajowe do niej prowadzące czy trasy kolejowa, to atut naszego obszaru nie tylko w ujęciu gospodarczym jak i turystycznym.

Działania LGD będą wspierały zasadę zrównoważenia środowiskowego. Wszystkie gospodarcze zasoby przyrody będą wykorzystywane tak, aby skutki gospodarowania nie wpływały negatywnie na środowisko.

3. Kluczowe grupy docelowe – istotne z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji.

Szczególne znaczenie dla wyznaczania tych grup miał partycypacyjny sposób tworzenia LSR. W wyniku przeprowadzonego badania ankietowego największa liczba respondentów za grupy wymagające największego wsparcia w ramach LSR wskazała: osoby powyżej 60r.ż. seniorów (grupa ta uzyskała 62% punktów możliwych do uzyskania), następnie dzieci i młodzież do lat 18 (46%), osoby w wieku 18-25r.ż. (40%), kobiety (34%) oraz osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie (33%) oraz osoby poszukujące zatrudnienia (31%). Mając na uwadze przeprowadzoną diagnozę należy stwierdzić, iż LSR, powinna w szczególności skupiać interwencje na następujących grupach:

3.1 Seniorzy

Grupa ta dotyczy osób powyżej 60 roku życia. Osoby z tej grupy, to osoby najbardziej wykluczone społecznie, które spowodowane jest samotnością, trudnością w samodzielnym funkcjonowaniu, komunikowania się z młodszym pokoleniem, utrata najbliższych, dochodów z pracy, trudnością w dostosowaniu się do gwałtownego postępu technologicznego i zmian cywilizacyjnych. Często reakcją osób starszych na otaczający ich postęp technologiczny jest niechęć, niepewność i strach. Stygmatyzacja, w jakiej tkwią osoby po 60 roku życia negatywnie wpływa na codzienne ich funkcjonowanie. U wielu osób dochodzą do tego problemy zdrowotne, przez co poczucie bezużyteczności rośnie. Duży wpływ na izolację i wykluczenie osób starszych miała pandemia COVID-19, która pogorszyła jeszcze stan psychiczny wielu osób. Duża ilość seniorów nadal obawia się wychodzenia z domu, spotykania się z innymi. Problem ten ma ogromne znaczenie, bo jak pokazują statystyki u osób starszych, które czują się i są samotne, zwiększa się ryzyko umieralności aż o 14%. Badacze wskazują, że o samotności możemy mówić wtedy, kiedy odczuwamy ją częściej niż raz w tygodniu. Czujemy się wtedy puści w środku, niechciani, porzuceni i zapomniani. Nie jesteśmy zadowoleni ze swoich relacji społecznych. Osoby samotne często pragną kontaktu z innymi ludźmi, ale ich stan i samopoczucie utrudnia nawiązanie tego kontaktu. Ponadto z *Raportu o samotności. Pierwszy rok pandemii przygotowanego przez Szlachetną Paczkę* dowiadujemy się m.in., że: co trzeci Polak powyżej 74. roku życia mieszka sam, u 42% badanych osób w wieku powyżej 85 lat obserwuje się objawy depresji a 10% osób starszych (65+) doświadczało izolacji społecznej już w 2018 r. Kolejnym aspektem, który ma wpływ na wykluczenie osób starszych ma moment przejścia na emeryturę. Aktywność zawodowa wypełnia większość dorosłego życia zawodowego, a moment przejścia na emeryturę to ogromna zmiana w życiu człowieka. Zmiana, z którą wiele osób starszych nie może się pogodzić, a która prowadzi do apatii, zubożnienia oraz ograniczenia aktywności życiowej. Skutkuje to pogarszaniem samopoczucia, zwiększoną zachorowalnością osób starszych. Ilość wolnego czasu i brak planu dnia, który dotychczas był codziennością jest dla większości seniorów destrukcyjny. Zgodnie z prognozą GUS obszar LGD w 2050 zamieszkiwać będzie 74 805 osoby – jest to mniej o 8776 osób, (co stanowi więcej niż obecna średnia liczba ludności przypadająca na gminę LGD). Zakładając prognozy

wynikające z dokumentu informacja o ludności w województwie kujawsko pomorskim ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji osób starszych (GUS) - przewiduje się, że ludności w wieku 65-69 lat będzie w 2050 r. więcej o ponad 20% niż w 2016 r., to ludności w wieku 85 lat i więcej przybędzie aż 3-krotnie. Wsparcie tej grupy społecznej będzie polegało na finansowaniu grantów skierowanych dla osób starszych mające na celu aktywizację osób starszych oraz poprawę ich stanu psychicznego oraz fizycznego, motywowanie do własnej aktywności przez różnego rodzaju zajęcia m.in. spotkania z psychologiem, zajęcia rękodzielnicze, kulinarne, sportowe.

3.2 Dzieci i młodzież

Niekorzystna sytuacja tej grupy to w szczególności fizyczne oddalenie od dużych ośrodków miejskich oferujących różnorodne formy rozwoju i aktywności oraz słaba pozycja na rynku pracy. Konsekwencją tego stanu rzeczy jest trudniejszy dostęp do edukacji, o czym świadczą słabe wyniki egzaminów na naszym obszarze. Ograniczony dostęp do kultury, ośrodków, w których mogliby rozwijać swoje zainteresowania. Należy również pamiętać, że właśnie rodziny z obszarów wiejskich poza utrudnieniem w postaci odległości, najczęściej dotknięte są także ubóstwem. Ponadto rynek pracy nie jest przyjazny dla młodych ludzi, a pandemia COVID-19 czyni ich sytuację jeszcze trudniejszą. Przemawia za tym wiele przesłanek. Po pierwsze wśród młodych ludzi zdecydowanie przeważają niestandardowe formy zatrudnienia tj. umowy cywilnoprawne, które nie dają młodym ludziom prawa do urlopu, nie gwarantują stabilności zatrudnienia i często wymagają spędzania w pracy zdecydowanie ponad 40 godzin tygodniowo. Ponadto wielu młodych ludzi pracuje w ramach darmowych lub półdarmowych staży, gdzie są oni mamieni obietnicami szybkiego awansu, co potem często okazuje się fikcją. Innym problemem ludzi młodych są oczekiwania pracodawców- najczęstszym wymogiem jest posiadania wyższego wykształcenia, znajomość, co najmniej jednego języka obcego, biegła obsługa komputera oraz doświadczenie w branży, którego młode osoby nie posiadają. Młodzi ludzie mają problem z podjęciem pracy z powodu niewystarczających kwalifikacji, ale również brakuje im doświadczenia w szukaniu pracy i poruszania się w świecie instytucji społecznych. Ponadto w zdecydowanej większości młodzi ludzie nie rozumieją nie doceniają znaczenia umiejętności społecznych, takich jak komunikatywność, autoprezentacja, przygotowanie się i prowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej, rozeznanie potrzeb pracodawcy podczas szukania, pozyskania i utrzymania zatrudnienia.

Młodzi ludzie często w poszukiwaniu lepszych warunków płacy wjeżdżają za granicę. Niestety, wskutek barier językowych, różnic kulturowych, niedopasowania polskiego systemu szkolnictwa do wymogów zachodnich rynków, pracują poniżej kwalifikacji i należą do najgorzej opłacanego segmentu tamtejszych rynków pracy. Również pandemia COVID-19 przyczyniła się do pogorszenia sytuacji młodych zarówno społecznej jak i na rynku pracy. Tarcze antykrzysowe pominęły osoby zatrudnione w ramach umów o dzieło i co miesiąc odnawianych umów-zleceń, co sprawiło, że wielu młodych ludzi pracujących w branży gastronomicznej, eventowej czy handlowej utraciło większość dochodów. Pandemia również odcisnęła piętno na życiu społecznym w tym szczególnie wśród ludzi młodych. Zamknięcie w domach, separacja to przyczyny większej izolacji młodych osób, co w efekcie ma negatywny wpływ na zdrowie psychiczne jak i fizyczne tych osób. Często formą spędzania wolnego czasu jest nadmierne korzystanie z telefonu lub komputera, do czego przyczyniły się zdalne lekcje, ciężko jest zmienić dotychczasowe nawyki, dlatego ważnym jest, aby po tym czasie zadbać u dzieci o aktywne spędzanie wolnego czasu. Powyższe potwierdza również raport Młodzi 2020- w poszukiwaniu tożsamości Michał Boni wydany przez Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2021. W tym przypadku aktywizacja ludzi młodych jest czy to na polu społecznym czy zawodowym doskonałą formą ich włączenia społecznego. Pobudzeniu tej aktywności służyć mogą projekty grantowe w ramach EFS+

(kluby młodzieżowe, LOWE- dorosłe osoby) jak również budowa infrastruktury rekreacyjnej np. skateparki, boiska sportowe czy do mini golfa. W ramach wdrażania LSR, osoby z tej grupy występujący, jako wnioskodawcy, będą uzyskiwały dodatkowe punkty, promujące owe grupy przy ocenie wniosku np. w ramach tworzenia nowych działalności gospodarczych.

3.3. Grupy osób w niekorzystnej sytuacji:

A. Kobiety

Podstawową różnicą w sytuacji kobiet na rynku pracy – w porównaniu z mężczyznami jest ich mniejsze uczestnictwo w pracy zawodowej. Bardzo często decyzje kobiet o pracy zawodowej są silnie związane z urodzeniem i wychowywaniem dzieci. Obowiązki domowe kobiet związane są z posiadaniem dzieci, dlatego im większa liczba dzieci i młodszy ich wiek, tym rzadziej kobiety decydują się na pracę zawodową. Dlatego wzrost liczby dzieci wpływa zdecydowanie bardziej na spadek aktywności zawodowej kobiet niż mężczyzn. Obowiązki względem młodszych pokoleń stanowią również podstawę do wczesnej dezaktywacji zawodowej kobiet, które biorą na siebie także opiekę nad wnukami. Ponieważ wiek emerytalny jest niższy dla kobiet niż dla mężczyzn, korzystają z niego, podejmując się dodatkowo funkcji opiekuńczych. Konsekwencją są niższe świadczenia emerytalne. Patrząc od strony popytu, należy zauważyć, że praca kobiet cieszy się mniejszym zainteresowaniem niż praca męska. To powoduje wyższe bezrobocie kobiet w porównaniu do mężczyzn w przeciągu ostatnich lat (dane GUS niniejszego rozdziału). Należy również wyodrębnić kilka czynników decydujących o tym, że kobiety bardziej są narażone na bezrobocie niż mężczyźni. Kobiety cechują się niższym kapitałem ludzkim, czyli umiejętnościami zawodowymi. Nie wynika to z ich poziomu wykształcenia (ten mają w Polsce wyższy od mężczyzn), ale z mniejszego doświadczenia zawodowego. Jest to skutkiem przerywania pracy zawodowej lub ograniczania czasu pracy w okresie natężonych obowiązków rodzicielskich i domowych. Kobiety zaprzestają pracy w okresie macierzyństwa i tuż po nim. Powoduje to utrudnienie związane z powrotem na rynek pracy. Kobiety zwykle pracują w mniejszym wymiarze czasu pracy. Aby dorównać mężczyznom musiałyby pracować dłużej. Z tego powodu posiadają też mniejsze doświadczenie zawodowe. W pewnym stopniu praca kobiet jest ograniczona pod względem czasu, ponieważ częściej niż mężczyźni pracują w niepełnym wymiarze czasu pracy. Kobietom trudniej konkurować na rynku pracy nie tylko ze względu na ograniczenie czasu, który mogą poświęcić pracy zawodowej, ale również, dlatego, że pracodawcy oceniają ich pracę, jako mniej wartościową, powodującą komplikacje, zaś te przekładają się na dodatkowe koszty firm. Nie zatrudniają, więc kobiet, gdy mają do dyspozycji równorzędnych kandydatów - mężczyzn. Szczególnie w okresie, kiedy spodziewają się, że kobiety mogą być pochłonięte opieką nad potomstwem. Ponieważ kobiety przerywały pracę w okresie macierzyństwa i bezrobocie kobiet trwało przeciętnie dłużej, to przez ten czas traciły kontakt ze zmianami, które dynamicznie zachodzą w gospodarce (technice oraz organizacji pracy). Z kolei okres pozostawania bez pracy wpływa negatywnie na ocenę kobiecych umiejętności zawodowych. Kobiety zbyt rzadko podejmowały pracę w sektorze prywatnym. Można, zatem stwierdzić, że kobiety są bardziej konkurencyjne w sektorze publicznym a mniej w prywatnym, co musi skutkować ich mniejszą zdolnością do poprawiania swojej sytuacji na rynku pracy ogółem. Kobiety zdecydowanie rzadziej od mężczyzn podejmują samodzielną działalność gospodarczą, co również wpływa na stopień bezrobocia. Jak wynika z powyższego sytuacja kobiet jest gorsza na rynku niż mężczyzn, wskazują na to również dane wynikające z raportu „Sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy w 2019 roku” wydany przez MPiPS Departament Rynku Pracy Wydział Analiz i Statystyki, który wskazuje, że w ostatnich latach udział kobiet wśród zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych był zawsze wyższy niż mężczyzn, co więcej im niższa była stopa bezrobocia tym wyższy odsetek kobiet wśród bezrobotnych.

W ramach wdrażania LSR, osoby z tej grupy występujący, jako wnioskodawcy, będą uzyskiwały dodatkowe punkty, promujące owe grupy przy ocenie wniosku - tworzenia nowych i rozwój istniejących działalności gospodarczych ze środków PS WPR. Ponadto, aby zapewnić szczególne kierowanie interwencji do tej grupy, LGD- w ramach wdrażania LSR premiować będzie projekty grantowe zapewniające preferencyjne warunki w ramach rekrutacji dla osób z tej grupy. Prowadzona będzie interwencja umożliwiającą korzystnie w ogólnie dostępnej infrastruktury PS WPR 2023-2027. LGD w ramach działalności animacyjnej zorganizuje dla przedstawicieli tej grupy m.in. warsztaty rękodzielnicze, kulinarne, spotkania z psychologiem/ powszechnie docenianymi autorytetami. LGD przed podjęciem inicjatywy na rzecz kobiet będzie informowała o możliwości wzięcia udziału i włączenia się do tego przedsięwzięcia lokalną społeczność za pomocą strony internetowej i Fecebooka.

B. Osoby poszukujące zatrudnienia

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, iż stopa bezrobocia w powiecie włocławskim w roku 2020 była jedną z większych w województwie i wynosiła 14,6% (większa jedynie w powiecie radziejowskim 17,3%). Najbardziej na tą sytuację wpłynęła pandemia COVID-19, której skutki będziemy odczuwać przez kolejne lata, dlatego ważnym jest, aby wspierać osoby bezrobotne dając możliwość samozatrudnienia poprzez zakładanie działalności gospodarczych. W ramach wdrażania LSR, osoby z tej grupy występujący, jako wnioskodawcy, będą uzyskiwały dodatkowe punkty, promujące owe grupy przy ocenie wniosku np. w ramach tworzenia nowych działalności gospodarczych. Ponadto, aby zapewnić szczególne kierowanie interwencji do tej grupy, LGD- w ramach wdrażania LSR premiować będzie projekty zapewniające preferencyjne warunki w ramach rekrutacji dla osób z tej grupy. Organizacja czasu wolnego poprzez modernizację infrastruktury służącej aktywizacji osób z obszaru LSR, szkoleń i warsztatów dla osób poszukujących zatrudnienia.

C. Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie

W latach 2016-2020 na obszarze Stowarzyszenia przeciętnie rocznie około 1800 osób po 16 roku życia i nieco ponad 200 osób do 16 roku życia zostawało zaliczonych do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bydgoszczy. W przypadku osób dorosłych najczęstszą przyczyną niepełnosprawności stanowiło upośledzenie narządu ruchu (w całym badanym okresie 1/3 wszystkich przyczyn), natomiast w przypadku dzieci nie obserwuje się szczególnej dominacji żadnej z przyczyn. Należy zwrócić uwagę, że podane statystyki dotyczą wyłącznie corocznie orzekanej liczby osób niepełnosprawnych prawnie (formalnie) i nie obejmują nowych przypadków osób z niepełnosprawnością biologiczną (a więc osób, które zaczęły odczuwać ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiadają prawnego orzeczenia niepełnosprawności). Należy zaznaczyć, iż niepełnosprawność na terenie LGD jest na piątym miejscu najczęstszych powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w 2020 r. -1,3 tys. osób, na pierwszym miejscu jest- bezrobocie (5,2 tys. osób), następnie ubóstwo (5,1 tys. osób), długotrwała lub ciężka choroba (1,5 tys. osób). Dlatego też za bardzo ważne uważa się podejmowanie działań mających na celu poprawę jakości życia i włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami. Osobami w trudnej sytuacji są również opiekunowie osób z niepełnosprawnościami. Osoby te często są zmuszone do rezygnacji z pracy na rzecz opieki nad tymi osobami. Ponadto sprawowanie opieki powoduje, że osoby te wykluczone są z życia społecznego. W ramach wdrażania LSR, osoby z tej grupy występujący, jako wnioskodawcy, będą uzyskiwały dodatkowe punkty, promujące tą grupę przy ocenie wniosku np. w ramach tworzenia nowych działalności gospodarczych. Ponadto w przypadku powstającej

infrastruktury projekty przewidujące rozwiązania dla tej grupy np. w postaci urządzeń dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami będą uzyskiwały dodatkowe punkty. Ponadto, aby zapewnić szczególne kierowanie interwencji do tej grupy, LGD- w ramach wdrażania LSR premiować będzie projekty zapewniające preferencyjne warunki w ramach rekrutacji dla osób z tej grupy

LGD przed podjęciem działań animacyjnych na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji będzie informowało o możliwości wzięcia udziału i włączenia się do tego przedsięwzięcia lokalną społeczność za pomocą strony internetowej i Fecebooka.

LGD od lat przestrzega zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn. Podczas realizowania LSR 2021 –2027 zamierza kontynuować swoją postawę poprzez umożliwianie wszystkim osobom, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną – sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa we wszystkich działaniach realizowanych przez LGD.

4. Wsparcie lokalne i ponadlokalnych inicjatyw przez LGD

Na podstawie konsultacji społecznych zapoznaliśmy się z chęcią podjęcia inicjatyw przez mieszkańców. Głównymi ideami było organizowanie zlotów harcerzy, organizowanie rajdów rowerowych, festynów tematycznych. LGD może wspomóc mieszkańców w takich przedsięwzięciach poprzez pomoc z własnych środków finansowych. LGD jest otwarte na różnego rodzaju partnerstwo w organizowaniu takich projektów. Ponadto LGD planuje pozyskanie dodatkowego finansowania na realizację przedsięwzięć aktywizujących lokalną społeczność, w ramach m.in. Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030, Priorytet 2.: *Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego, w zakresie m.in. wspierania aktywnych formy integracji społecznej, włączających przedstawicieli grup wykluczonych w życie społeczne i obywatelskie.* Tutaj planujemy realizację projektu aktywizującego nasze lokalne organizacje w zakresie działania w partnerstwie na rzecz lokalnej społeczności. Wsparcia na inicjatywy skierowane do lokalnej społeczności udziela również Fundacja Orlen w ramach programu grantowego „Moje miejsce na Ziemi”. LGD planuje ubiegać się o grant w zakresie upowszechniania kultury fizycznej, sportu i rekreacji, zachowania dziedzictwa historycznego oraz rozwoju edukacji, kultury i sztuki czy podnoszenia świadomości na temat ekologii i zrównoważonego rozwoju. Również w ramach tego programu upatrujemy możliwość realizacji projektów włączających nasze lokalne organizacje tutaj w realizację projektów o tematyce związanej ze sportem np. turniej sportowy dla podmiotów z obszaru działania LGD.

ROZDZIAŁ 5. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

LSR jest dokumentem, w którym zdefiniowanie celów i działań, służących jej realizacji nie pozostaje bez związku z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami obowiązującymi na obszarze LGD. Strategia jest z nimi spójna i komplementarna. Realizacja tego dokumentu będzie przyczyniała się do realizacji efektów rozwojowych w danej lokalizacji w ścisłym powiązaniu z realizacją efektów o szerszym znaczeniu. Wysoki stopień komplementarności w wykorzystaniu funduszy EFSI, pozwalających na wdrożenie LSR, wyraża się z celowym, efektywnym połączeniem funduszy wspierających rozwój infrastruktury, dziedzictwa lokalnego, przedsiębiorczości z budowaniem kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR. Dzięki wzajemnemu uzupełnieniu działań oraz źródeł finansowania będzie możliwy efekt synergii między wszystkimi funduszami przewidzianymi w ramach realizacji LSR.

Opracowana Strategia stanowi dokument programowy, będący w swych postanowieniach skorelowany z dokumentami planistycznymi niezbędnymi dla prowadzenia skoordynowanej polityki regionalnej zarówno na poziomie lokalnym, wojewódzkim, krajowym, jak i europejskim. Skuteczna, efektywna i prawidłowa realizacja LSR wymaga, jej zgodności ze strategicznymi dokumentami planistycznymi wyższego rzędu. Zaplanowane w LSR cele i przedsięwzięcia są wysoce spójne i komplementarne ze Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategią Przyspieszenia 2030+, Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, jak również z programami w ramach, których zostanie sfinansowana jej realizacja - Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) oraz programem Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 (FEdKP).

Poniżej ukazano powiązania zachodzące między niniejszą strategią a dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LGD:

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

wyznacza kierunki rozwoju województwa na najbliższe lata. Zawiera ona ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności zapisy dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku, strategii krajowych, takich jak: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 czy Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Przyszłość województwa zaplanowano tak, aby zapewnić poziom życia mieszkańców na poziomie porównywalnym do poziomu życia nowoczesnych regionów europejskich. Zamierzony efekt w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku zostanie osiągnięty w ramach następujących celów strategicznych:

1. Skuteczna edukacja.
2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo.
3. Konkurencyjna gospodarka.
4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko.
5. Spójne i bezpieczne województwo.

Cel 1 LSR Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LSR jest spójny i komplementarny z celem strategicznym 2 Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo, celem strategicznym 3 Konkurencyjna gospodarka oraz celem strategicznym 4 Dostępna przestrzeń i czyste środowisko - Strategii Przyspieszenia 2030+.

Cel LSR będzie przyczyniał się do poprawy warunków życia na naszym obszarze poprzez stworzenie m.in. miejsc rekreacji, ochronę dziedzictwa oraz rozwój przedsiębiorczości. Rozwój infrastruktury

rekreacyjnej tj. -ścieżki rowerowe, boiska, skateparki na obszarze LSR stworzy warunki do aktywnego wypoczynku, co w konsekwencji będzie miało wpływ na poprawę zdrowia i aktywizację mieszkańców. Powstała atrakcyjna infrastruktura jak również działania na rzecz ochrony dziedzictwa będą zachęcały naszych mieszkańców do podejmowania wspólnych działań i ich integrację, a wspieranie przez LGD zasady zrównoważonego środowiska przełoży się na spójność i komplementarność z celem 4 Strategii Przyspieszenia 2030+ - dostępna przestrzeń i czyste środowisko.

Ponadto W ramach celu 1 będą realizowane przedsięwzięcia związane z rozwojem przedsiębiorczości. Projekty będą miały na celu rozwój usług na naszym obszarze. Wsparcie tych działań będzie miało niewątpliwie wpływ na poprawę sytuacji materialnej naszych mieszkańców jak również rozwój konkurencyjnej gospodarki.

Cel 2 LSR Wsparcie aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR jest spójny i komplementarny z celem strategicznymi 1 Skuteczna edukacja -Strategii Przyspieszenia 2030+. Nieodłączną częścią problematyki związanej z edukacją jest nabywanie nowych kompetencji, wspieranie równego dostępu do dobrej jakości kształcenia czy wspieranie się uczenia przez całe życie. Wszystkie te zagadnienia mają odzwierciedlenie w planowanych do realizacji projektach w ramach celu 2 LSR. Wsparcie będą mogły tu uzyskać projekty zarówno dla dzieci i młodzieży w zakresie tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych, jak również dla osób dorosłych w ramach realizacji projektów mających na celu aktywizację edukacyjną osób dorosłych w ramach tworzonych Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE).

W województwie kujawsko –pomorskim dostrzega się bardzo dużą skalę potrzeb w zakresie kształtowania rozwoju społecznego oraz bardzo duży wpływ problematyki kształcenia na wszystkich poziomach na osiągnięcie celu nadrzędnego „Strategii Przyspieszenia, 2030+” jakim jest: „Jakość życia typowa dla wysokorozwiniętych regionów europejskich”. Problematyka ta jest również widoczna na naszym obszarze, czego przykładem są słabe wyniki egzaminów w szkołach. Odpowiedzą na te problemy są planowane do realizacji na naszym obszarze Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji i Kluby młodzieżowe.

Zgodnie z zapisami tej strategii 7 gmin obszaru działania LGD zostało zakwalifikowanych do obszaru o negatywnej sytuacji społeczno- gospodarczej (7 z13), po za tym na terenie jednej gminy występuje problem niskiego rozwoju społecznego (gmina Izbica Kujawska), oraz jedna gmina na obszarze, której występuje problem niskiego poziomu przedsiębiorczości (gmina Kowal). W związku z powyższym 9 gmin z 13 stanowiących obszar działania LGD zostało uznanych za problemowe. Za obszar o negatywnej sytuacji rozumie się gminę, która wykazuje gorsze (niż przeciętnie lub wg obiektywnie wyznaczonej granicy) wartości wskaźników, a tym samym cechuje się niższym poziomem rozwoju w zakresie danej cechy. Zagadnienia problemowe z zakresu społeczno - gospodarczego, w ramach, których przeprowadzono analizę wskaźników statystycznych to m.in.: niski poziom rozwoju społecznego, niski poziom przedsiębiorczości oraz zaawansowanie procesów starzenia się społeczeństwa. Określone cele oraz działania realizowane w ramach lokalnej strategii rozwoju na lata 2021-2027 pozwolą na przeciwdziałanie negatywnym trendom zdiagnozowanych w Strategii Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030. W ramach wzmocnienia rozwoju społecznego w LSR zaplanowano działania w ramach przedsięwzięcia 2 Działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego. Problem przedsiębiorczości został również zdiagnozowany na obszarze LSR i operacje niwelujące ten problem będą mogły być realizowane w ramach przedsięwzięcia 1.2. Działania na rzecz poprawy dostępności do usług na obszarze LSR, z kolej projekty wychodzące naprzeciw problemom związanych z starzeniem się społeczeństwa będą w ramach LSR realizowane również w ramach przedsięwzięcia 2 LSR. W związku z powyższym należy stwierdzić, że cele LSR są zgodne, spójne i komplementarne z celami Strategii Przyspieszenia 2030+ . Występuje między nimi ścisła łączność oraz cele te wzajemnie się uzupełniają. Synergia wszystkich tych działań da niewątpliwie skuteczniejszy

efekt, w ramach realizacji wspólnych celów. Realizacja działań zaplanowanych w LSR w celu rozwiązań problemów na szczeblu lokalnym, przekłada się również na rozwiązanie problemów na szczeblu wojewódzkim. Miarą sukcesu w rozwoju województwa realizowanym przez „Strategię Przyspieszenia 2030+”, będzie różnica w jakości życia, jaką finalnie zanotują obszary obecnie najslabiej rozwinięte.

Tabela Powiązanie LSR z dokumentami planistycznymi i programowymi

Dokument strategiczny	Cele z dokumentów strategicznych	Komplementarne przedsięwzięcia z LSR
Cel 1. Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LSR.		
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+	2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo. 3. Konkurencyjna gospodarka. 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko.	P.1.1. P.1.2. P.1.3.
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska	P.1.1. P.1.2 P.1.3.
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	– Cel szczegółowy III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	P.1.2
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027	COOP (77) Współpraca – I 13.1. LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. CS 8.P 7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych CS 8.P 9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów. CS 8.P 10 Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich CS 8.P 13. Rozwój wiedzy/ umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów przedsiębiorczość, środowisko, klimat	P.1.1. P.1.2. P.1.3.

STRATEGIA ROZWOJU Obszaru Rozwoju Społeczno Gospodarczego gmin powiatu włocławskiego	Cel rozwojowy 1. Aktywizacja gospodarcza Cel rozwojowy 2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego Cel rozwojowy 5. Podniesienie poziomu jakości życia	P.1.1. P.1.2. P.1.3.
Cel 2. Wzmacnianie aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR		
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+	1. Skuteczna edukacja.	P.2
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+	2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo.	P.2.
FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA KUJAW I POMORZA 2021-2027	CEL SZCZEGÓŁOWY 4(F) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami CEL SZCZEGÓŁOWY 4(G) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(L) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób	P.2

	najbardziej potrzebujących i dzieci	
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027	COOP (77) Współpraca – I 13.1. LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) CS 8.P 10 Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich CS 8.P 13. Rozwój wiedzy/ umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów przedsiębiorczość, środowisko, klimat	P.2
STRATEGIA ROZWOJU Obszaru Rozwoju Społeczno Gospodarczego gmin powiatu wrocławskiego	Cel rozwojowy 2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego	P.2

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)

COOP (77) Współpraca – I 13.1. LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)

Interwencja LEADER ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie m.in. wiedzy.

Cel 1. LSR Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LSR jest spójny z celami PS WPR:

- Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
- Poprawa dostępu do usług komercyjnych
- Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów.
- Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich
- Rozwój wiedzy/ umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów przedsiębiorczość, środowisko, klimat

W ramach celu 1 LSR oczekiwane są projekty związane z poprawą dostępu do infrastruktury publicznej tj. boiska, skateparki, ścianki wspinaczkowe, co przekłada się na realizację celu poprawa dostępu do infrastruktury turystycznej –rekreacyjnej. Natomiast przedsięwzięcie LSR w zakresie rozwoju przedsiębiorczości jest spójne z następującymi celami PS WPR: Poprawa dostępu do usług komercyjnych oraz Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów. W ramach przedsięwzięcia przewidziano realizację projektów w zakresie tworzenia nowych jak i rozwijania już istniejących działalności gospodarczych. Ponadto przewidziano preferencyjne warunki dla branż budowlanych, gastronomicznych, zapewniających miejsca noclegowe, jak również usługi rehabilitacyjne. Zdiagnozowanie w ramach LSR grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i określenie dla przedstawicieli tych grup szczególnych preferencji warunków służy z kolei i jest komplementarne z celem PS WPR: Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich. Zdiagnozowane na terenie LSR problemy dotyczą również braku wiedzy społeczności lokalnej na temat naszego lokalnego dziedzictwa. Interwencją LSR w tym zakresie będzie inicjowanie projektów w zakresie podnoszenia wiedzy naszych mieszkańców na temat naszego dziedzictwa, w wyniku, czego zwiększy się poziom wiedzy naszych mieszkańców, a zadania realizowane w ramach tego zakresu będą spójne i komplementarne z celem - Rozwój wiedzy/ umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów przedsiębiorczość, środowisko, klimat.

Cel 2 LSR Wzmacnianie aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR jest spójny z celami PS WPR:

- Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich
- Rozwój wiedzy/ umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów przedsiębiorczość, środowisko, klimat

W ramach celu 2 oczekiwana jest realizacja projektów z szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym celu zapewniono tym uczestnikom preferencyjne warunki rekrutacji. Oczekiwany w ramach tego celu projektami są również przedsięwzięcia mające na celu podniesienie kompetencji jak również aktywizację osób wykluczonych z szczególnym uwzględnieniem seniorów i ludzi młodych. Wszystkie te działania są spójne i komplementarne z celami PS WPR. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich oraz Rozwój wiedzy/ umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów przedsiębiorczość, środowisko, klimat.

Przedstawiane powyżej przykłady stanowią namiastkę tego jak ściśle oddziałują i się uzupełniają poszczególne cele i operacje w ramach LSR i PS WPR.

Integracja partnerów z różnych sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego:

W ramach LSR zapewniono integrację partnerów z różnych sektorów. Miała ona miejsce już na etapie przygotowania a następnie tworzenia strategii, gdzie w prace na temat wyzwań rozwojowych LGD włączono szereg podmiotów reprezentujących różne sektory i organizacje. Byli to przedstawiciele samorządu terytorialnego (wójtowie/burmistrzowie, pracownicy JST wyższego szczebla, radni powiatowi), organizacji społecznych (harcerze, KGW, OSP), kulturalnych, sportowych działających na terenie LGD, przedsiębiorcy oraz mieszkańcy. Zaplanowane cele i przedsięwzięcia, również na etapie realizacji LSR, będą pozwalały na współdziałanie i realizację zamierzeń przez przedstawicieli różnych sektorów. Przykładowo ramach celu 1 zachodzi integracja sektora publicznego – JSFP (realizacja projektów dotyczących infrastruktury rekreacyjnej, kultury) oraz organizacji społecznych i kulturalnych (w ramach realizacji projektów na rzecz ochrony dziedzictwa. Ponadto, na etapie wdrożenia LSR, integrowanie różnych sektorów w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć będzie wzmacniane dzięki kryteriom wyboru operacji, w ramach których zostało uwzględnione partnerstwo (preferowane będą projekty realizowane w partnerstwie, w tym w szczególności zakładające współpracę podmiotów).

Integracja powinna obejmować możliwie cały obszar działania LGD, pobudzając do współpracy wszystkie sektory oraz łącząc różne zasoby. Operacje, inwestycje i przedsięwzięcia są w wyniku tego logicznie powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują, co umożliwia wykorzystanie całego potencjału dostępnego na danym terenie, dając efekt synergii. Spójne i zintegrowane realizowanie wielu operacji wywołuje również efekt dźwigni, który zwiększa efektywność. Podejście zintegrowane wynika również z faktu, iż planowane w strategii przedsięwzięcia i operacje będą realizowane przez podmioty z różnych sektorów (publicznego, społecznego i gospodarczego), jak również wymagają współpracy różnych podmiotów, których częściowe działania przyczynią się do realizacji całości przedsięwzięcia.

Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

W LSR w ramach celu 1 Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców w LSR wyróżniono trzy przedsięwzięcia:

P.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR

P.1.2 Działania na rzecz poprawy dostępności do usług na obszarze LSR.

P.1.3 Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD.

Przedsięwzięcia te wykazują synergię tj. współdziałają w osiąganiu wyznaczonego celu, są komplementarne - wzajemnie się uzupełniają oraz dopełniające w osiąganiu wyznaczonego celu.

W ramach realizacji przedsięwzięcia P.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR identyfikujemy potrzebę realizację projektów inwestycyjnych w ramach zaspokajania potrzeb rekreacyjnych mieszkańców. Przewidujemy tutaj realizację zadań w postaci budowy m.in. boisk, skateparków – miejsc wypoczynkowych. Dokonując analizy sytuacji gospodarczej na naszym obszarze zdiagnozowaliśmy ograniczony dostęp do usług w postaci m.in. usług budowlanych –murarzy, stolarzy, cieśli, a zapewnienie dostępność tych usług ma istotne znaczenie w kontekście planowanych do realizacji inwestycji w ramach przedsięwzięcia 1.1. LGD wychodząc naprzeciw temu problemowi przewidziało w ramach przedsięwzięcia 1.2 wspieranie przedsiębiorczości z szczególnym uwzględnieniem branż budowlanych. Komplementarnymi projektami do powstałych inwestycji rekreacyjnych w ramach przedsięwzięcia 1.1. Będą realizowane projekty w ramach usług gastronomicznych oraz związane z zakwaterowaniem (przedsięwzięcie 1.2). Miejsca rekreacyjne położone w sąsiedztwie punktów gastronomicznych chętniej będą odwiedzane przez całe rodziny oraz inwestycje te zyskają na swojej atrakcyjności. LGD w ramach wzmocnienia zakładanych efektów realizacji przedsięwzięcia 1.1 również przewidziało preferencyjne warunki pozyskania dofinansowania dla branż gastronomicznych i zwianych z zakwaterowaniem. Z drugiej strony atrakcyjna

infrastruktura rekreacyjna/turystyczna skłania do wychodzenia z domu, odwiedzenia ciekawych miejsc związanych z naszym dziedzictwem, – co przekłada się na zwiększenie dochodów w branżach gastronomicznych czy związanych z zakwaterowaniem. LGD w ramach operacji inwestycyjnych, których części przyczynią się do obniżenia kosztów funkcjonowania obiektów infrastrukturalnych polegające na instalacji odnawialnych źródeł energii elektrycznej lub ciepłej. Ten zakres będzie finansowany ze środków PS WPR. Wszystkie inwestycje mają w jak najmniejszym stopniu wpływać na stan środowiska naturalnego i klimatu.

W LSR w ramach celu 2 Wsparcie aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR, wyróżniono jedno przedsięwzięcie:

P.2. Działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego na obszarze LGD.

W ramach przedsięwzięcia będą realizowane projekty w ramach wspierania uczenia się przez całe życie, nabywania nowych kompetencji, czy rozwijania zainteresowań. Świadome, wykształcone społeczeństwo odważniej podejmuje decyzje i szuka rozwiązań swoich problemów. Wzmocnienie kompetencji naszych mieszkańców- w ramach przedsięwzięcia 2 (typ projektu LOWE), będzie podstawą do podejmowania inicjatyw w zakresie szukania nowych ścieżek kariery np. otwieranie własnych firm w ramach przedsięwzięcia 1.2., czy podejmowania inicjatyw w zakresie realizacji projektów służących podniesienia jakości ich życia na naszym obszarze np. projektów infrastrukturalnych w ramach przedsięwzięcia 1.1, czy projektów w zakresie ochrony naszej tożsamości lokalnej – przedsięwzięcie 1. Na obszarze LGD identyfikujemy również potrzeby realizacji projektów na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji, w tym seniorów- młodzieży, aby oferta kierowana do tych osób była kompleksowa i atrakcyjna powinny być realizowane z wykorzystaniem powstałej infrastruktury rekreacyjnej w ramach przedsięwzięcia 1.1. Działania takie będą miały również na celu wzmocnienie naszego wizerunku – obszaru LGD, jako miejsca atrakcyjnego. Przykłady te obrazują komplementarność i synergię między przedsięwzięciami LSR.

Komplementarność.

Działania na rzecz osiągnięcia wspólnych i komplementarnych celów obejmują koordynację projektów finansowanych z różnych funduszy, aby uniknąć dublowania wysiłków i maksymalizować korzyści. W tym kontekście ważnym elementem jest rozwijanie partnerstw między różnymi grupami interesu, takimi jak samorządy lokalne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, w celu wspólnej realizacji celów LSR kryteria wyboru operacji będą preferowały projekty realizowane w partnerstwie. Dzięki komplementarności na poziomie działań oraz na poziomie źródeł finansowania będzie możliwy efekt synergii między wszystkimi unijnymi funduszami przewidzianych do realizacji LSR, co przełoży się, na jakość i znaczenie efektu wdrożeniowego LSR – zarówno dla obszaru LGD (osiągnięcie większego wpływu na rozwój lokalny), ale też dla regionu czy kraju. W każdym z obszarów LSR zakłada zintegrowane i komplementarne działania dla podmiotów z różnych sektorów, wpływające na wybrane aspekty życia lokalnych społeczności.

Ważnym działaniem będą operacje inwestycyjne, które zrealizują samorządy terytorialne lub jednostki im podległe poprzez budowę, przebudowę lub modernizację, a także wyposażenie niekomercyjnych obiektów infrastruktury publicznej czasu wolnego jak i małej architektury centrów miejscowości. Atrakcyjna, rozbudowana, otwarta i niekomercyjna infrastruktura ma ułatwić podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej w szeroko rozumianym zakresie usług czasu wolnego. To działanie finansowane będzie ze środków PS WPR, a jego beneficjentami będą mieszkańcy i firmy z obszaru wdrażania LSR. Powstała infrastruktura rekreacyjna będzie również wykorzystywana podczas działań animacyjnych LGD: ścieżki rowerowe w ramach rajdów, prace rekreacyjne w ranch festynów czy pikników,

Źródłem finansowania działań aktywizacyjnych zarówno podmiotów publicznych jak i organizacji pozarządowych będzie zarówno PS WPR jak i EFS +. Planowane w LSR działania wzajemnie się uzupełniają.

Wartość dodana podejścia LEADER

Do jednego z zadań LGD Dorzecza Zgłowiączki należy systematyczne rozwijanie potencjału społeczności lokalnych w celu świadomego osiągania celów strategii. Zadanie to osiągnięte jest poprzez tworzenie warunków do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnych w jej bieżącym wdrażaniu, a także kreowanie lokalnych liderów, którzy dzięki swojemu zaangażowaniu i prowadzonej działalności zawodowej może przyczynić się do działalności całego obszaru, a także osiągnięcia zamierzonych celów. LGD zamierza włączać lokalną społeczność do realizacji strategii, aby osiągnąć nie tylko efekty edukacyjne, ale także polepszyć jakość operacji zgłaszanych przez wnioskodawców.

Zakres wsparcia został wybrany dzięki analizie potrzeb i potencjału obszaru objętego LSR. Wykorzystano do tego takie techniki jak: ankiety, spotkania, konsultacje, które w fazie końcowej zostały opracowane. Dokumenty te stanowiły podstawę do poznania oczekiwań mieszkańców.

Budżet strategii jest wypadkową potrzeb wynikających z przeprowadzonej diagnozy oraz zapisów programów, z których finansowana jest LSR. Zaproponowany podział środków jest wyrazem kompromisu i oddolnego podejścia do realizacji strategii, co także jest wartością dodaną podejścia Leader. Dowodzi, że lokalna wspólnota potrafi realizować cele uwzględniając wszystkie grupy interesów.

Opisany wyżej zakres operacji jak i alokacja środków finansowych dedykowanych jednostkom sektora finansów publicznych dowodzi, że są one ważnym, lecz niedominującym podmiotem.

Część operacji jest dedykowana wyłącznie osobom fizycznym lub podmiotom gospodarczym, inna część jest skierowana do sektora organizacji pozarządowych, a w części mogą uczestniczyć zainteresowane podmioty ze wszystkich sektorów. Finansowa alokacja środków dedykowanych podmiotom publicznym, wykorzystujących fundusze PS WPR jest zgodna z wartościami granicznymi opisanymi w programie strategicznym. Wybór form realizacji także jest efektem dyskusji i uzgodnień.

Mieszkańcy i zrzeszające ich organizacje oraz działające w ich imieniu samorządy i podległe im jednostki, a także uczestniczący w tym procesie przedsiębiorcy wypracowali strategię odpowiadającą na najważniejsze potrzeby i optymalnie wykorzystującą posiadane zasoby, tak przyrodnicze jak i kulturowe, a także wskazali grupy osób znajdujących się szczególnie trudnej sytuacji.

Następną poruszaną kwestią w opracowaniu strategii jest wzrost kapitału społecznego lokalnych społeczności. Mieszkańcy reprezentujące wszystkie grupy zarówno wiekowe jak i sektory uczestnicząc w spotkaniach mieli możliwość podniesienia swoich kompetencji na temat możliwości wsparcia z programów europejskich, rządowych i samorządowych. Nie mniej ważne są kompetencje społeczne, podniesione przez poznanie innych osób, organizacji i instytucji zainteresowanych w rozwiązywanie miejscowych problemów. Taki sam proces rozwoju społecznego będzie wykorzystany na etapie wdrażania LSR.

Poprzez działania promocyjne, aktywizujące i integrujące, LGD zadba o podnoszenie poziomu wiedzy zarówno członków organów stowarzyszenia jak i zainteresowanych członków oraz sympatyków, poprzez organizowanie szkoleń i warsztatów – ich tematy, terminy i miejsca będą w miarę możliwości konsultowane uprzednio z zainteresowanymi. Planowane są też działania integrujące i sieciujące, których forma, temat i miejsce będą konsultowane z potencjalnymi uczestnikami.

LGD będzie stymulowała podobne działania beneficjentów poprzez stosowanie kryteriów wyboru preferujących projekty realizowane w partnerstwie. Takie działania powodują integrację społeczną, budowanie partnerstwa lokalnego i odpowiedzialnego społeczeństwa oraz poczucie sprawczości w realizacji projektów. Wszystko to razem składa się na wartość dodaną programu Leader, bowiem uczestnicy prac nad strategią na co dzień widzą problemy i trudności w życiu ich samych oraz osób z najbliższego otoczenia. Z bliska widzą też potencjał, znają możliwości własne i otoczenia, a przez to wiedzą najlepiej, jakie działania są potrzebne, a zarazem jakie można najefektywniej zrealizować. Wspólna praca nad strategią zbliżyła ludzi, a wpisanie niektórych propozycji do LSR z pewnością będzie motywować ich autorów do współuczestnictwa

w ich urzeczywistnieniu. Czas poświęcony przez uczestników prac nad strategią oraz refleksje nad stanem „małej ojczyzny” mogą zaowocować zmianą postaw na bardziej aktywne, rozumiejące potrzeby innych ludzi i środowiska. Poprzez uczestnictwo w procesie opracowania strategii mieszkańcy poczuli się jej współautorami, a więc można zakładać, że tak samo włączą się w proces jej realizacji.

Wybór zakresów wsparcia w LSR wynikał z analizy potrzeb i możliwości obszaru LGD, w połączeniu z dostępnością różnych źródeł finansowania. Cele i przedsięwzięcia założone w LSR wpisują się w następujące zakresy wsparcia określone dla interwencji LEADER/RLKS w PS WPR:

1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:
  - podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
  - rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej,
6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.

Wybór poszczególnych źródeł finansowania był podyktowany konkretnymi celami LSR i wpisywaniem się przedsięwzięć w cele określone w programach operacyjnych. Przedsięwzięcia przewidziane w LSR odpowiadające na zidentyfikowane potrzeby i nakierowane na: poprawę jakości życia i standardu życia mieszkańców obszaru LSR– poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR, poprawę dostępu do usług oraz kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD.

Sposób wdrażania LSR będzie uwzględniał partycypację społeczną i oddolność na każdym etapie wdrażania LSR od działań informacyjnych przez wdrażanie projektów do działań monitoringowych. W celu wzmocnienia partnerskich relacji nawiązanych w procesie budowania LSR, LGD wprowadzi w ramach kryteriów wyboru operacji, kryterium premiujące projekty realizowane w partnerstwie.

Głównymi metodami wdrażania LSR będzie formuła realizacji projektów grantowych i konkursowych. Konkurs jest narzędziem powszechnym, umożliwia wybranie beneficjentów o odpowiednim potencjale organizacyjnym z różnych sektorów, ale dość sformalizowanym, dlatego też LGD przewidziało również realizację projektów w formule grantowej. Narzędzie to było wykorzystane przez LGD podczas wdrażania wcześniejszej LSR na lata 2014-2020. Spotkało ono się z dużą przychylnością naszym lokalnym organizacjom, które nie miały doświadczenia w realizacji projektów w formule konkursowej. Podejście takie wychodzi naprzeciw oczekiwaniom odbiorców, świadczy o oddolności wdrażania LSR jak również charakteryzuje się inkluzywnością- otwartością LGD na zgłaszane propozycje mieszkańców.

ROZDZIAŁ 6. CELE I WSKAŹNIKI

Jedną z głównych cech odróżniających LSR od innych strategii jest to, że nie dotyczy ona całego spektrum rozwoju danego obszaru, lecz skupia się na określonych obszarach strategicznych, kluczowych z punktu widzenia lokalnych uwarunkowań i możliwości realizacji przedsięwzięć ramach RLKS.

W procesie konstruowania celów zebrane zostały informacje o potrzebach i problemach mieszkańców obszaru LSR. Na terenie Stowarzyszenia zostało przeprowadzone badanie z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego, w celu uzyskania informacji na temat postrzegania obszaru LGD przez mieszkańców, którzy posiadają specyficzną i bardzo wartościową wiedzę. Wiedza ta wynika z codziennego i bezpośredniego stykania się z problemami występującymi na obszarze objętym LSR i dotyczącymi jego mieszkańców. Swoje punkty widzenia podczas spotkań konsultacyjnych prezentowali przedstawiciele wszystkich grup interesu w tym m.in. mieszkańcy, przedstawiciele KGW, OSP, sołtysi, jak również kobiety, osoby młode czy seniorzy. Zebrany materiał stanowił bazę wyjściową, stwarzającą możliwość spojrzenia na obszar LSR z perspektywy wszystkich interesariuszy.

Uporządkowany przez zespół ds. opracowania LSR materiał z prac ze społecznością lokalną, w połączeniu z innymi materiałami źródłowymi, stanowił następnie podstawę do uzupełnienia informacji zawartych w diagnozie obszaru, z których są wyprowadzone cele LSR. Sformułowane w LSR cele opierają się na partycypacji z uwzględnieniem wyników konsultacji społecznych, które uspołeczniają i uwiarygodniają proces budowania strategii. Przeprowadzona analiza uwarunkowań i stanu rozwoju obszaru wdrażania LSR, jak też zgłaszanych podczas konsultacji społecznych aspiracji różnych środowisk, pozwoliły na identyfikację obszarów problemowych na podstawie, których sformułowano cele oraz przedsięwzięcia.

Reasumując wybrano cele dokonano w oparciu o analizę danych statystycznych zebranych na etapie diagnozy, wyników i wniosków wynikających z analizy oraz konsultacji społecznych. W efekcie wyznaczone kierunki rozwoju strategicznego wynikają z lokalnych uwarunkowań, potrzeb mieszkańców - stanowią wizję rozwoju obszaru LGD reprezentantów trzech sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego, dzięki czemu stanowią porozumienie interesów całego społeczeństwa Stowarzyszenia. Przy ustalaniu celów i przedsięwzięć przeszliśmy następującą drogę w planowaniu LSR (od ogółu do szczegółu):

Wnioski z analiz i badań

Specyfika obszaru (wykorzystanie atutów)

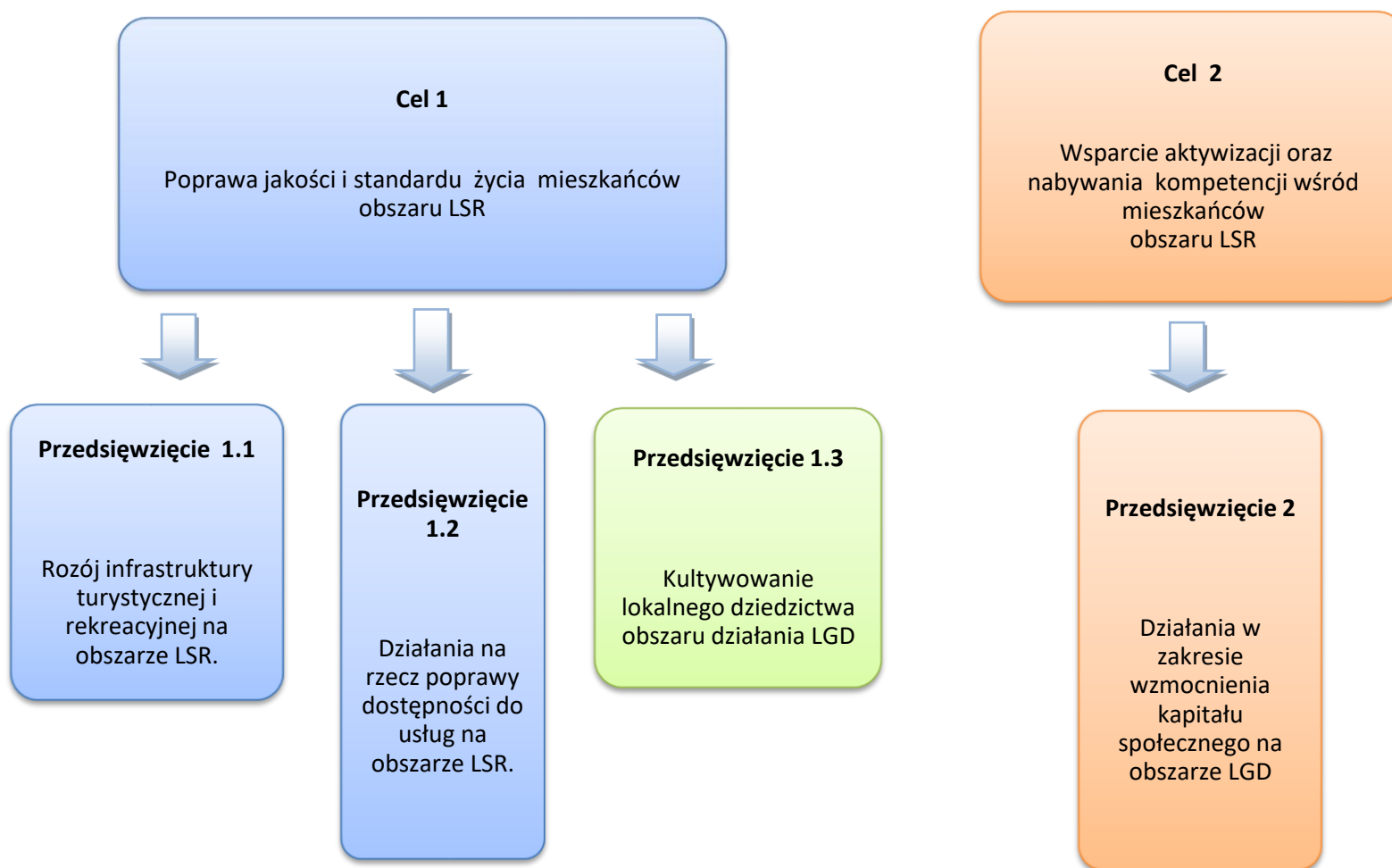

Cel

Przedsięwzięcia/działania

CELE I PRZEDSIĘWZIĘCIA - STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ 2023-2027

Cel 1 Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LSR.

Cel będzie przyczyniał się do poprawy warunków życia na naszym obszarze poprzez stworzenie miejsc rekreacji, rozwój turystyki i usług na naszym obszarze oraz kultywowanie lokalnego dziedzictwa. Diagnoza obszaru wskazuje, że teren LGD ma doskonałe warunki przyrodnicze i kulturowe, jednak nadal realizowane operacje w tych obszarach nie zaspokajają potrzeb rekreacyjnych naszej społeczności jak również nie przyczyniają się do rozwoju turystyki. Potrzeba realizacji celu wynika ze zdiagnozowanych problemów, konsultacji i potrzeb społeczności LGD. W ramach konsultacji najczęściej wskazywanymi problemem naszego obszaru były: niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rekreacyjna, niewykorzystany potencjał turystyczny, kulturowy i przyrodniczy obszaru. Kolejnym problemem naszego obszaru jest bardzo ograniczona oferta usług na naszym obszarze w szczególności związanych z zapewnieniem miejsc noclegowych, gastronomią, rehabilitacją i usług budowlanych. Czas pandemii, zmiany gospodarcze spowodowały, iż wiele lokalnych firm, które zaspokajały bezpośrednio potrzeby naszych mieszkańców, zostało zamkniętych. Nasi mieszkańcy by skorzystać z usług np. o charakterze remontowym, naprawczym czy konserwacyjnym muszą szukać wykonawców w oddalonych dużych miastach. Brak miejsc rekreacji, brak firm usługowych zwłaszcza w zakresie turystyki i usług oraz niska świadomość społeczna w zakresie dziedzictwa lokalnego -wszystkie te czynniki wpływają bardzo niekorzystnie na życie codzienne naszych mieszkańców. Dlatego należy podjąć działania w celu poprawy jego, jakości i standardu. Wychodząc naprzeciw tym założeniom sformułowano cel 1. w brzmieniu „*Poprawa, jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LSR*”.

W ramach celu przewidujemy realizację następujących przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie 1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR.

Grupa docelowa: Mieszkańcy obszaru wdrażania LSR, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe, turyści.

Przedsięwzięcie 1.2 Działania na rzecz poprawy dostępności do usług na obszarze LSR

Grupa docelowa: Osoby fizyczne, osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą, przedsiębiorcy w - tym osoby w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia), osoby prawne w tym: mikro i małe przedsiębiorstwa.

Przedsięwzięcie 1.3 Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD

Grupa docelowa: Mieszkańcy tym w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia), turyści, organizacje pozarządowe

Na podstawie przedstawionej diagnozy ustalono, iż w ramach powyższych przedsięwzięć oczekiwane są zarówno projekty w ramach infrastruktury zewnętrznej takie jak: skwerki, ścieżki rowerowe, kina plenerowe, skate parki, zadaszone wiaty, jak i wewnętrznej tj. sale zabaw, baseny, kawiarenki, sale dydaktyczne. Problemy w obszarze rekreacji przeplatają się z problemami w obszarze turystyki, dziedzictwa oraz przedsiębiorczości. Bolączką osób przebywających w celach turystycznych na naszym obszarze jest brak usług noclegowych i gastronomicznych, co powoduje sezonowość oferty turystycznej, oraz krótki czas pobytu. Wychodząc naprzeciw tym problemom w ramach celu wspierane będą w szczególności operacje związane z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Operacje te wpływają na poprawę, jakości i standardu życia poprzez stworzenie miejsc wypoczynku dla lokalnej społeczności – kawiarnie, restauracje. Aby zapewnić sprawną realizację tych inwestycji, konieczne jest wsparcie usług budowlanych – tak, aby czas ich realizacji nie był bardzo oddalony w czasie. Ponadto w ramach przeprowadzonych konsultacji z mieszkańcy często poruszony był problem małej ilości na naszym obszarze firm usługowych. Na pierwszym

planie w ramach usług deficytowych pojawią się usługi budowlane, gastronomiczne, związane z zakwaterowaniem, ale również inne takie jak remontowe, naprawcze, konserwacyjne.

Kolejnymi obszarami wsparcia w ramach celu są obszary przedsiębiorczości związane, z srebrną gospodarką, służące poprawie, jakości życia naszych seniorów -działalność fizjoterapeutyczna. Starzejące się społeczeństwo, dość duża odległość od Włocławka oraz mała ilość punktów wykonujących takie usługi na naszym obszarze, powoduje, że czas oczekiwania na zabiegi rehabilitacyjne jest dość długi. Sytuacja taka powoduje obniżenie standardu życia jak również ograniczenia w życiu społecznym naszych seniorów-w.

Jakość i standard życia to również nasza tożsamość i potrzeba kultywowania i zwiększenia poziomu wiedzy w ramach naszego lokalnego dziedzictwa. Nasi mieszkańcy mimo, że żyją na naszym obszarze wiele lat, nie są z nim związani, ponieważ nieutożsamianą się z naszym lokalnym dziedzictwem, nie znają naszych tożsamości lokalnych jak również nie są świadomi naszego dziedzictwa przyrodniczego. Nieświadomość ta powoduje, że nie korzystamy z dobrodziejstw naszego obszaru- rezerваты, skanseny, miejsca chronionego krajobrazu. Nieświadomość ta jest również postrzegana, jako przyczyna słabo rozwijającej się rekreacji na naszym obszarze.

Cel będzie przyczyniał się do ochrony lokalnego dziedzictwa, które na naszym obszarze jest bardzo bogate, ale bardzo mało promowane a przecież dziedzictwo kulturowe stanowi kulturowy dobytek przyszłych pokoleń. Jako region posiadamy własną kulturę ludową, strój, gwarę, zdobnictwo, pieśni i tańce. Obszar nasz posiada również ciekawe miejsca o znaczeniu historycznym i przyrodniczym. Są to np. miejsca związane z władcami Polski, unikatowe w skali kraju miejsca przyrodnicze a nawet najstarsze zachowane do dziś budowle wzniesione ręką człowieka na terenie Polski. Mowa o wielkich grobowcach megalitycznych. Często o tych „perełkach” nie wiedzą nawet osoby mieszkające na naszym obszarze, dlatego w ramach tego celu będą realizowane inicjatywy mające na celu zachowanie cennych zasobów kulturalnych, przyrodniczych i tradycji naszego obszaru. Poza tym warto, upowszechniać nowe – innowacyjne metody eksponowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, ponieważ dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek przyszłych, których na uwagę w szczególności zasługują:

Cel ten został wyznaczony na podstawie zebranych -podczas spotkań z mieszkańcami, propozycji projektowych (fiszek), badań ankietowych, analizy związanej z: naszymi tradycjami, kulturą i przyrodą. Cel jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy na naszym obszarze tj. nieznaną lokalnych zasobów przez mieszkańców obszaru LGD.

Zakłada się, że źródłem finansowania celu będzie:

Plan strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027- w ramach interwencji I 13.1 LEADER /Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) działanie LEADER, cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”, w ramach priorytetu 6 „Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”

W ramach celu planowane jest wspieranie operacji z zakresu:

- Poprawy dostępu do usług, poprawy dostępu do infrastruktury publicznej
- Przedsiębiorczości w ramach podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej,
- Ochrony dziedzictwa kulturowego/przyrodniczego

Te typy projektów będą realizowane w ramach projektów konkursowych i grantowych.

Operacje/działania:

W ramach tego przedsięwzięcia przewidujemy do wsparcia działania w obszarze zwiększenia dostępu do usług oferowanych na naszym obszarze, które dotyczą poprawy, jakości i standardu życia mieszkańców w szczególności kierunki działalności gospodarczej, w zakresie tzw. usług deficytowych sklasyfikowanych według następujących rodzajów działalności gospodarczych (Polska Klasyfikacja Działalności -PKD):

1. Dział 55 – ZAKWATEROWANIE:
  - grupa 55.1 Hotele i podobne obiekty zakwaterowania,
  - grupa 55.2 Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania,
  - grupa 55.3 Pola kempingowe
2. Dział 56 - DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA ZWIĄZANA Z WYŻYWIENIEM
  - grupa 56.1 Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne
  - grupa 56.3 Przygotowywanie i podawanie napojów
3. Dział 41 - ROBOTY BUDOWLANE ZWIĄZANE ZE WZNOSZENIEM BUDYNKÓW
  - grupa 41.1 Realizacja projektów budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków
  - grupa 41.2 Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych.
4. Dział 43 - ROBOTY BUDOWLANE SPECJALISTYCZNE
  - grupa 43.1 Rozbiórka i przygotowanie terenu pod budowę
  - grupa 43.2 Wykonywanie instalacji elektrycznych, wodno-kanalizacyjnych i pozostałych instalacji budowlanych
  - grupa 43.3 Wykonywanie robót budowlanych wykończeniowych
  - grupa 43.9 Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane
5. Dział 86 - OPIEKA ZDROWOTNA:
  - grupa 86.90.A Działalność fizjoterapeutyczna

Ten typ projektów będzie realizowany w ramach projektów konkursowych.

1	Cel	Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LSR.						
		Wskaźniki rezultatu		Jednostka miary	stan początkowy 2023 rok	Plan 2029rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W 1.1	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu WPR			Liczba osób	0	520	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
W 1.2	Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR			Liczna utworzonych miejsc pracy	0	9	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
W.1.3	Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną, efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie zagospodarowania zasobami			Liczba osób	0	225	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych
						początkowa 2023 rok	końcowa 2029rok	
P.1.1	Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej obszarze LSR.	Mieszkańcy obszaru wdrażania LSR, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe, turyści.	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej	szt.	0	13	dane własne LGD, dane Beneficjenta
P.1.2	Działania na rzecz poprawy dostępności do usług na obszarze LSR	Osoby fizyczne, osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą, przedsiębiorcy w - tym osoby w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia), osoby prawne w tym: mikro i małe przedsiębiorstwa.	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji w zakresie przedsiębiorczości	szt.	0	14	dane własne LGD, dane Beneficjenta
P.1.3	Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD	Mieszkańcy tym w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia), organizacje pozarządowe.	Projekt grantowy	Liczba zrealizowanych operacji na rzecz dziedzictwa.	szt.	0	9	dane własne LGD, dane Beneficjenta

Cel 2 Wsparcie aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR

LGD Dorzecza Zgłowiączki pragnie stworzyć region atrakcyjny turystycznie, czyli taki, w którym dba się o infrastrukturę turystyczną, atrakcje turystyczne, ale również dba się o życie społeczne. Promocja aktywności, kompetencji i kwalifikacji wśród mieszkańców przyczyni się do zwiększania ich zaangażowania w życie społeczne obszaru i rozwiązywanie lokalnych problemów. Aktywizacja jest motorem powstawania inicjatyw i nawiązywania relacji społecznych. To podczas spotkań ludzie opowiadają o swoich problemach, dzielą się swoim doświadczeniem i podejmują decyzje o realizacji inicjatywy. Integracja społeczna bycie blisko drugiego człowieka jest niezwykle ważne nie tylko w aspekcie wspólnotowym, ale i zdrowotnym. Szczególnie wśród osób starszych – seniorów, potrzeba przebywania w otoczeniu innych osób, potrzeba zaopiekowania jest niezwykle ważna i wpływa na kondycję ich zdrowia i samopoczucia. Inną grupą społeczną, która wymaga szczególnego wsparcia w ramach LSR jest młodzież. Młodzi mieszkańcy z jednej strony nie angażują się w życie swoich miejscowości, a z drugiej strony na naszym obszarze brakuje miejsc, w których mogliby się spotkać czy rozwijać swoje zainteresowania i kompetencje życiowe, społeczne i zawodowe.. Cel ten został wyznaczony na podstawie zebranych propozycji projektowych (fiszek), badań ankietowych i zdiagnozowanych problemów na naszym obszarze.

Przedsięwzięcie 2. Działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego na obszarze LGD

Grupa docelowa – przedsięwzięcia 2:

Jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawne, mieszkańcy tym w młodzież, seniorzy w tym osoby w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia), turyści, organizacje pozarządowe.

Zakłada się, że źródłem finansowania celu będzie:

1. Program FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA KUJAW I POMORZA 2021-2027 w ramach Priorytetu FEKP.07 FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ROZWÓJ LOKALNY - Działanie FEKP.07.02 **WSPARCIE DZIECI I MŁODZIEŻY POZA EDUKACJĄ:**

Cel szczegółowy 4(f) - Wspieranie równego dostępu do dobrej, jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Typy projektów:

- **rozwijanie umiejętności społecznych i obywatelskich, zwłaszcza uczniów i uczennic zagrożonych wypadnięciem z systemu szkolnego, poprzez utworzenie i wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych. W ramach** których możliwa jest realizacja różnorodnego obszaru tematycznego, uwzględniającego zainteresowania, zdolności, potrzeby **oraz** predyspozycje dzieci i młodzieży **np.** tym zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, nt. lokalnej tożsamości i kultury, wsparcie edukacji społecznej i obywatelskiej dzieci i młodzieży m.in. poprzez realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych,

Ten typ projektów będzie realizowany w ramach projektów grantowych.

2. Program FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA KUJAW I POMORZA 2021-2027 w ramach Priorytetu FEKP.07 FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ROZWÓJ LOKALNY - Działanie FEKP.07.03 AKTYWIZACJA EDUKACYJNA OSÓB DOROSŁYCH

Cel szczegółowy 4(g) - Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Typy projektów:

- Tworzenie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji, które angażują mieszkańców lokalnej społeczności w rozwijanie kompetencji życiowych, społecznych i zawodowych.

Ten typ projektów będzie realizowany w ramach projektów grantowych.

3. Program FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA KUJAW I POMORZA 2021-2027 w ramach Priorytetu FEKP.07 FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ROZWÓJ LOKALNY – Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cel szczegółowy 4(l) - Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Typy projektów:

Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym:

- tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora;
- **zajęcia aktywizacyjne prowadzone przez uniwersytety trzeciego wieku;**
- zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych;
- uzupełniając, w ramach klubów seniora oraz gospodarstw opiekuńczych: inne działania mające na celu wsparcie i integrację osób starszych, uwzględniające udział rodziny i całego środowiska w tworzeniu lokalnych sieci integracji i samopomocy obejmujące:
  - organizację wydarzeń włączających środowisko lokalne w problemy osób starszych: np. dnia sąsiada, pikników i wigilii sąsiedzkich;
  - spotkania o charakterze międzypokoleniowym, np. z młodzieżą szkolną lub grupami przedszkolnymi, mające na celu wymianę doświadczeń, wzajemną edukację i pomoc;
  - spotkania klubów wolontariackich, których celem jest pomoc osobom starszym i samopomoc, w tym organizacja banków wolnego czasu;
  - akcje proekologiczne organizowane wspólnie z młodzieżą zwiększające udział młodych i starszych w kształtowaniu środowiska życia, estetyki dzielnic, osiedla;
    - przedstawienia grup teatralnych, zespołów pieśni i tańca z klubów seniora w szkole/przedszkolu lub odwiedziny grup przedszkolnych/szkolnych/ognisk kulturalnych w klubie seniora.

Ten typ projektów będzie realizowany w ramach projektów grantowych.

2	Cel		Wsparcie aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR						
			Wskaźniki rezultatu		Jednostka miary		stan początkowy 2023 rok	Plan 2028 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W 2.1	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po ukończeniu programu				osoby		0	240	dane własne LGD, dane Beneficjenta
W 2.2.1	Liczba lokalnych ośrodków kształcenia osób dorosłych funkcjonujących 12 miesięcy po zakończeniu projektu.				sztuki		0	2	dane własne LGD, dane Beneficjenta
W 2.2.2	Liczba utworzonych lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE)				szt.		0	2	dane własne LGD, dane Beneficjenta
W 2.3.1	Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku				sztuki		0	14	dane własne LGD, dane Beneficjenta
W 2.3.2	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu				osoby		0	131	dane własne LGD, dane Beneficjenta
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu					
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych	
						początkowa 2023 rok	końcowa 2028 rok		
P.2	Działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego na obszarze LGD	Jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawne, mieszkańcy tym w młodość, seniorzy w tym osoby w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia), turyści, organizacje pozarządowe.	projekt grantowy	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoba	0	640	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
				Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej.	osoba	0	640	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
			projekt grantowy	Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych	szt.	0	2	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
				Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanych poza Bazą Usług Rozwojowych	osoba	0	400	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
			projekt grantowy	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	osoba	0	436	dane własne LGD, dane Beneficjenta	
				Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku	osoba	0	436	dane własne LGD, dane Beneficjenta	

Źródła pozyskania danych do pomiaru.

Dane do pomiaru wskaźników produktu i rezultatu będą pozyskiwane na dwóch etapach – na etapie wyboru operacji, gdzie będzie badane, w jaki sposób i w jakim stopniu dana operacja będzie realizować wskaźniki określone w LSR, oraz na etapie rozliczenia operacji, kiedy to Beneficjent będzie rozliczał konkretne wskaźniki produktu i rezultatu. Zrealizowane wskaźniki zostaną przedstawione w ankiecie monitorującej składanej do biura LGD po wypłacie środków z tytułu końcowego wniosku o płatność a w przypadku grantów, Beneficjenci będą się rozliczać składając wniosek o płatność do LGD, a następnie LGD będzie całościowo rozliczać projekt grantowy w Samorządzie Województwa. W przypadku projektów własnych, aktywizacji LGD będzie sporządzać sprawozdania wewnętrzne z monitorowania LSR oraz badać stopień realizacji zakresu rzeczowego i finansowego LSR w formie badań ewaluacyjnych. Ponadto LGD będzie sporządzać wnioski o płatność i sprawozdania dla Samorządu Województwa przy rozliczeniu działań własnych.

Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych

W ramach prowadzonych czynności monitorujących, Dyrektor Biura będzie odpowiadał za monitorowanie planu działania i budżetu LSR. W ramach czynności planowane jest bieżące monitorowanie i sporządzanie co roku sprawozdań z monitoringu w zakresie oceny postępu rzeczowego, czasowego i finansowego realizacji planu działania w odniesieniu do wskaźników produktu, rezultatu, celów i przedsięwzięć. Dane w zakresie konkretnych produktów i rezultatów realizacji danych przedsięwzięć będą podawane przez Beneficjentów w formie oświadczenia w ankiecie monitorującej wraz z dołączoną dokumentacją potwierdzającą realizację operacji w zakresie zakładanym we wniosku o wsparcie. Ankiety będą składane w biurze LGD (osobiście lub pocztą), weryfikowane, a następnie wprowadzane do elektronicznego zestawienia. Bieżące monitorowanie wskaźników ma znaczenie w kwestiach ogłaszania naborów na kolejne zakresy tematyczne. Jeśli w danym zakresie zostaną osiągnięte wskaźniki, nabór wniosków nie będzie mógł obejmować takiego wskaźnika bez aktualizacji LSR zatwierdzonej przez Samorząd Województwa.

Stan początkowy produktu i rezultatu jest ustalony na poziomie „0”, na 2023 roku, czyli rok rozpoczęcia realizacji LSR. Wartość bazowa wskaźnika przedstawia sytuację wyjściową, w stosunku, do której mierzy się następnie postęp realizacji monitorowanej operacji. Stan docelowy wskaźników produktu jest liczony na koniec 2029 roku, należy pamiętać, że oddziaływania realizacji LSR jest odroczone w czasie. Niektóre efekty podjętej interwencji będą widoczne dopiero po kilku latach od zakończenia realizacji LSR. Natomiast wskaźniki produktu i rezultatu odnoszące się do konkretnych celów i przedsięwzięć będą kumulatywnie zliczane dla każdego roku począwszy od 2024 do 2028 (na podstawie operacji/grantów/działań własnych LGD, które zostały rozliczone i wypłacone).

Matrycy logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności oraz celów i wskaźników.

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Słabo rozwinięta oferta, infrastruktura rekreacyjna. Niewykorzystany potencjał turysty czy, kulturowy i przyrodniczy obszaru. Ograniczona oferta usług w szczególności związana z zapewnieniem miejsc noclegowych, gastronomią rehabilitacją, usługami Niski poziom przedsiębiorczości. Małe zainteresowanie dziedzictwem. Wysoki wskaźnik bezrobocia, utrzymanie się lub pogłębienie trendu emigracyjnego o charakterze zarobkowym wśród młodych mieszkańców LGD. Negatywne skutki pandemii	Cel 1 Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszary LSR	<u>Przedsięwzięcie 1.1</u> Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR. <u>Przedsięwzięcie 1.2</u> Działania na rzecz poprawy dostępności do usług na obszarze LSR <u>Przedsięwzięcie 1.3</u> Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD	Liczba zrealizowanych operacji w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej : 13szt. Liczba zrealizowanych operacji w zakresie przedsiębiorczości: 14szt. Liczba zrealizowanych operacji na rzecz dziedzictwa. 9 szt.	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu WPR: 520 osób Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR: 9 miejsc pracy Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną, efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie zagospodarowania zasobami: 225 osób.	Poprawa sytuacji materialnej osób biorących udział w projektach na jednego członka rodziny 145 osób	- Wielkość potencjału rozwojowego mikro i małych przedsiębiorstw w kontekście wysokich koszty prowadzenia działalności - System pomocy społecznej utrwalający bezrobocie i patologie społeczne Sytuacja ekonomiczna mieszkańców, decydująca o możliwości i skali ich poza zarobkowej aktywności Utrzymanie się mody na agroturystykę oraz zainteresowania lokalnym dziedzictwem kulturowym i historycznym Możliwość pozyskania środków z UE, Rozwój turystyki i rekreacji, wzrost zainteresowania inwestorów zewnętrznymi inwestycjami w infrastrukturę rekreacyjną i turystyczną, Możliwość pozyskania dodatkowych środków, pozwalających zwiększyć skalę inwestycji

Brak oferty w zakresie rozwijania zainteresowań czy nabywania nowych umiejętności,. Starzenie się społeczeństwa – zmiana warunków życia seniorów (etap przejścia na emeryturę), niska aktywność społeczna. Brak podmiotów oferujących usługi w zakresie kształcenia. Wykluczenie społeczne, izolacja. Negatywne skutki pandemii. Brak ofert w zakresie organizacji czasu wolnego	Cel 2 Wsparcie aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR	<u>Przedsięwzięcie 2</u> Działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego na obszarze LGD	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem 640 osób	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po ukończeniu programu 240 osób	
			Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej 640 osób		
			Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych 2 szt.	Liczba lokalnych ośrodków kształcenia osób dorosłych funkcjonujących 12 miesięcy po zakończeniu projektu.- 2 szt.	
			Liczba osób, dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanych poza Bazą Usług Rozwojowych 400 osób	Liczba utworzonych lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE) . 2 szt.	
			Całkowita liczba osób objętych wsparciem – 436 osób	Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wiek 14 szt.	
			Liczba osób starszych objętych wsparciem w ramach klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wiek 436 osób	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu 131 osób	
Poziom zainteresowania mieszkańców aktywnym udziałem w przygotowaniu i prowadzeniu inicjatyw społecznych, kulturalnych i edukacyjnych.					

7.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej pracy LGD:

Oceny zgodności operacji z LSR oraz z kryteriami wyboru dokonuje Rada LGD Dorzecza Zgłowiączki, która jest jedynym organem LGD uprawnionym do dokonywania oceny. Obsługę pracy Rady zapewnia biuro LGD. Decyzje w sprawie wyboru projektów podejmowane są przez członków Rady w drodze głosowania. Każdy członek Rady ma jeden głos. Na poziomie podejmowania decyzji w Radzie musi być spełniony następujący warunek: **żadna z pojedynczych grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji**. Oznacza to, że w procesie podejmowania decyzji przez Radę decyzje muszą być podejmowane w drodze konsensusu bez wskazania roli decydującej jakiegokolwiek grupie członków LGD reprezentujących wspólne interesy. Podejście to jest wyróżniającą cechą podejścia RLKS. Przez grupę interesu należy rozumieć grupę jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści publicznych, gospodarczych albo społecznych.

Rada jest wybierana przez walne zebranie członków LGD a jej członkiem nie może być pracownik biura LGD jak również członek Zarządu LGD czy Komisji Rewizyjnej LGD. Obsługę Rady zapewnia biuro LGD.

Zasady postępowania z wnioskiem i sposób oceny szczegółowo określa Regulamin Rady i procedura przeprowadzania naboru i wyboru operacji (grantów) oraz regulamin naboru wniosków o wsparcie (grantów). W celu stworzenia sprawnego i czytelnego procesu dokumenty te będą zawierały m.in. informacje dotyczące:

1. zasad ogłaszania naboru wniosków,
2. zasady przeprowadzenia naborów,
3. zasady przeprowadzania oceny zgodności operacji z LSR oraz wyboru operacji do finansowania według kryteriów wyboru,
4. zasady przekazania informacji o wynikach oceny zgodności operacji z LSR i wynikach wyboru,
5. zasady postępowania w przypadku uzyskania przez operację tej samej ilości punktów,
6. zasady rozpatrywania protestu,

LGD tworząc procedury będzie kierowało się zasadami by stworzyć przejrzyste, obiektywne i niedyskryminujące zasady, umożliwiające wybór operacji do dofinansowania, które najlepiej sprzyjają wdrażaniu LSR.

LGD, aby zapewnić równy dostęp wszystkim interesariuszy procesu wdrażania LSR zapewni jawność zarówno procedur, jak i kryteriów wyboru. Dokumenty te będą powszechnie dostępne w formie elektronicznej na stronie internetowej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki (www.kujawiaki.pl) jak również w formie papierowej w biurze LGD. Procedura będzie na bieżąco poddawana aktualizacjom wynikającym ze zmian przepisów prawa zarówno krajowego jak i unijnego.

Podczas procesu wdrażania LSR zostaną zastosowane procedury zapewniające bezstronność członków Rady w tym celu przed rozpoczęciem oceny podpisywane będą DEKLARACJE BEZSTRONNOŚCI I POUFNOŚCI.

LGD w ramach wsparcia na wdrażanie LSR dokonuje wyboru operacji spośród operacji zgodnych z LSR, które:

-są objęte wnioskami o wsparcie złożonymi w terminie, miejscu oraz formie, o których mowa w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie,

-spełniają warunki udzielenia wsparcia w ramach LSR -określone w regulaminie naboru oraz przy zastosowaniu kryteriów wyboru operacji a następnie dokonuje ustalenia kwoty wsparcia.

LGD w terminie 60 dni od dnia następującego po ostatnim dniu terminu składania wniosków o wsparcie zamieszcza na swojej stronie internetowej listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie oraz udostępnia Zarządowi Województwa dokumenty potwierdzające dokonanie wyboru operacji.

Beneficjenci zamierzający złożyć wniosek o wsparcie, mogą przy jego przygotowaniu korzystać z pomocy pracowników biura LGD. Złożone w ramach naborów wnioski są przekazywane do Rady LGD celem dokonania ostatecznego wyboru.

7.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru:

LGD określi kryteria wyboru operacji (grantów) o charakterze rankingującym, których zastosowanie zapewni najefektywniejszy wybór operacji pasujących do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanowienia kryteriów w ramach LGD będzie zgodny z wymogami określonymi dla programów w tym z kryteriami wyboru projektów ustanowionych w ramach EFS+ Programu: Fundusz Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 a projekty będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+. Ponadto będą promowane projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

Kryteria wyboru zostaną opracowane w oparciu o diagnozę obszaru w sposób zapewniający realizację celów i osiągnięcie zaplanowanych wskaźników. LGD zapewni partycypacyjne metody tworzenia kryteriów. W proces zostaną zaangażowani przedstawiciele wszystkich interesariuszy procesu wdrażania LSR – przedstawiciele grup interesu publicznego, gospodarczego i społecznego jak również przedstawiciele zdiagnozowanych w ramach LSR grup w niekorzystnej sytuacji –tworząc zespół roboczy. Wypracowany projekt kryteriów wyboru przez zespół zostanie zamieszczony na stronie internetowej LGD oraz będzie dostępny w biurze LGD w ramach procesu konsultacji społecznych. Po zakończeniu tego procesu kryteria wyboru operacji (grantów) zostaną przyjęte uchwałą Zarządu LGD. Organ ten na najbliższym posiedzeniu walnego zebrania członków LGD przedstawi uchwalone kryteria.

Podczas wyboru premiowane będą operacje spełniające jedno lub kilka z wymienionych kryteriów:

- zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko
- dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych, jako grupy w niekorzystnej sytuacji,
- w partnerstwie
- innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR.

W trakcie realizacji LSR możliwe będą zmiany kryteriów wyboru operacji (grantów) mogą one wynikać z m.in. :

- 1) zmian warunków społeczno-gospodarczych obszaru objętego LSR,
- 2) trudności w procesie wyboru zgłoszone przez członków Rady,
- 3) niemożności osiągnięcia zakładanych wskaźników.
- 4) wezwania Samorządu Województwa
- 5) zmian przepisów prawa.

Opis procedury zmiany kryteriów:

1. Uprawnienia do wystąpienia o zmianę lokalnych kryteriów wyboru ma Rada, Zarząd lub członkowie LGD.
2. Wszyscy uprawnieni zgłaszają pisemnie propozycje zmian kryteriów wraz ze szczegółowym uzasadnieniem.
3. Propozycje zmian kryteriów są poddawane konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie ich na stronie internetowej LGD.
4. Propozycje zmian są rozpatrywane na najbliższym posiedzeniu Zarządu, gdzie podejmuje się uchwałę o przyjęciu bądź odrzuceniu proponowanych zmian w kryteriach, według których są oceniane operacje.
5. W przypadku zmiany kryteriów, będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian przez Zarząd. Jeśli na podstawie umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Samorząd Województwa będzie wymagał uzgodnienia zmienianych kryteriów, to LGD dokona stosownych uzgodnień przed Zarządem.
6. W przypadku zmiany kryteriów Biuro LGD przygotowuje nowe karty oceny według kryteriów wyboru w oparciu o wprowadzone zmiany.

7.3. Innowacyjność w kryteriach wyboru operacji oraz operacje partnerskie

Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny) –definicja innowacyjności.

Stopień oryginalności zmian w innowacyjności:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie zmiany oferujące rzekome nowości.

W celu zachowania przejrzystości i transparentności oceny operacji pod względem innowacyjności, podejście do oceny innowacyjności opisane wyżej będzie powszechnie znane potencjalnym beneficjentom poprzez publikację na stronie internetowej LGD. Skala oceny innowacyjności operacji ujęta została w kryteriach oceny operacji.

LGD będzie premiowało operacje z zastosowaniem kryterium innowacje (wyłącznie za innowacje w stopniu kreatywnym lub imitującym) w ramach przedsięwzięcia 1.3 Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD. Zastosowanie tego kryterium w tym zakresie tematycznym ma na celu realizację operacji o niestandardowym podejściu np. z zastosowaniem środków przekazu skierowanych do ludzi młodych, aby przez zastosowanie niekonwencyjnego środka przekazu zaciekać nim szerokie grono odbiorców. LGD będzie podejmować działania w kierunku animowania do wdrażania innowacji. W tym celu planowany jest wyjazd studyjny dla przedstawicieli organizacji - INNOWACJE TO JEST „PROSTE”.

W celu inspiracji i zachęcenia do realizacji projektów innowacyjnych na naszym obszarze. Działanie to również samo w sobie jest innowacyjne, ponieważ dotychczas niebyły podobne inicjatywy realizowane w naszym powiecie.

7.4. Projekty grantowe i operacje własne.

Przewidujemy również realizację projektów grantowych a w przypadku trudności z osiągnięciem danego celu realizację operacji własnych.

Zgodnie z art. 17 ust. 4 ustawy o rozwoju lokalnym projekt grantowy jest operacją, w której LGD udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji przez Grantobiorcę, którym jest podmiot publiczny albo prywatny wybrany w drodze otwartego konkursu ogłoszonego przez LGD w ramach realizacji projektu grantowego. Szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru grantów zostaną zawarte w *Procedurze wyboru i oceny grantobiorców*.

Projekty grantowe planujemy realizować w ramach:

- EFRROW z zakresów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi
- FEoKP: EFS+ z zakresów dotyczących wsparcia na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych, tworzenia Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji oraz działania na rzecz integracji seniorów.

7.5. Zasady ustalania wysokości wsparcia

- Wysokość wsparcia w ramach zakresu podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne ustala się w wysokości do 150 000,00zł. Za ustaleniem wsparcia w tej wysokości przemawiało wiele przesłanek. Doświadczenie z poprzedniej perspektywy, gdzie przy wielkości pomocy do 50 tys. operacje nie były spektakularne a raczej zachowawcze. Kwota ta nie motywowała również do podejmowania odważnych innowacyjnych operacji. Ponadto ostatnie zmiany gospodarcze w kraju spowodowały, iż kwota 50 tys. nie jest kwotą zachęcającą i wystarczającą do podejmowania działań inwestycyjnych w kierunku podjęcia działalności gospodarczej. Dodatkowo przewidziane w LSR kategorie działalności przewidziane do wsparcia są, z przeprowadzonej analizy LGD dość kosztowne.
- Wysokość wsparcia w ramach zakresu rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej ustala się w wysokości **do 300 000,00zł**
- Wysokość wsparcia w ramach zakresów poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ustala się w wysokości **do 500 000,00zł**.
- Minimalna wartość grantu w ramach **EFRROW** wynosi **30 tys. zł**, a maksymalna wartość to **60 tys. zł**.
  - Minimalna wartość grantu w ramach **EFS +** wynosi **20 tys. zł**, a maksymalna wartość to **100 tys. zł**. (z wyjątkiem grantów w ramach działania FEKP.07.03 AKTYWIZACJA EDUKACYJNA OSÓB DOROSŁYCH tutaj minimalna wartość grantu wynosi **100 tys. zł**, a maksymalna wartość grantu **250 tys. zł**)

Intensywność pomocy dla operacji ustala się wysokości wynikającej z programów tj.

a) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027:

- do 65% kosztów kwalifikowalnych,
- do 100% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych,
- do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku jednostek sektora finansów publicznych

a) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 maksymalny % poziom dofinansowania w projekcie to 95%.

Operacje jednostek sektora finansów publicznych w ramach LSR będą finansowane ze środków Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 do wysokości 40% sumy wszystkich środków współfinansujących LSR. Szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji w tym wzory dokumentów a także kryteria wyboru zostaną zawarte w odrębnych dokumentach. Jednak każdorazowo na poziomie ogłoszenia konkursu w ramach powyższych działań poziom dofinansowania będzie określony w ogłoszeniu o konkursie.

ROZDZIAŁ 8. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania zakłada realizację LSR w czterech etapach – dwa etapy w ramach z każdego z programów:

- A. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)
- B. Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza (FEKP) 2021-2027

- Etap I – do końca pierwszej połowy 2026 roku, (PS WPR)
- Etap II – do końca 2026 roku (FEKP)
- Etap III – do końca 2027 roku PS WPR
- Etap IV - do końca 2028 roku (FEKP)

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej, wartości wskaźników osiągnięte w ramach interwencji LEADER wliczają się do łącznych wskaźników dla całego PSWPR. Dlatego metodologia obliczania wskaźników w ramach LSR oraz częstotliwość ich monitorowania musi być spójna z innymi zakresami wsparcia realizowanymi w ramach programu PS WPR jak również w ramach FEKP.

Podział na poszczególne etapy wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027. Etapy wdrożenia LSR będą podobne, co do sposobu, sekwencji i intensywności działań, wzajemnie ze sobą powiązanych. Każdy z tych etapów będzie rozpoczynał się realizacją działań szkoleniowych i doradczych umożliwiających przyszłym wnioskodawcom zdobycie wiedzy niezbędnej do przygotowania dobrych wniosków.

Kamienie milowe w ramach LSR.

W odniesieniu do założonych etapów realizacji harmonogram został przygotowany w następujący sposób:

- **do 30 czerwca 2026** % poziom wsparcia na wdrażanie LSR w ramach programu PSWPR osiągnie, co najmniej 40% wysokości środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR tego programu
- **do 31 grudnia 2026** % poziom wsparcia na wdrażanie LSR w ramach programu FEKP osiągnie, co najmniej 50% wysokości środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR tego programu
- **do 31 grudnia 2027** % poziom wsparcia na wdrażanie LSR w ramach PSWPR osiągnie, co najmniej 80% wysokości środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR tego programu
- **do 31 grudnia 2028** % poziom wsparcia na wdrażanie LSR w ramach programu FEKP osiągnie, co najmniej 100% wysokości środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR tego programu

W ramach wdrażania LSR LGD przewidziało różnorodne metody aktywizujące społeczność:

1. Projekty grantowe – LGD po za wdrażaniem tej formuły w Programie Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027-gdzie ta metoda jest obowiązkowa, zaplanowało projekty grantowe w ramach Programu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027- w ramach zakresu związanego z ochroną dziedzictwa kulturowego i i przyrodniczego polskiej wsi.
2. Operacje realizowane w partnerstwie przez podmioty z obszaru objętego LSR – LGD w ramach kryteriów wyboru operacji przewidziało kryterium premiujące operacje realizowane w partnerstwie

LGD w ramach swoich zadań przewiduje realizację wielu działań animacyjnych, informacyjnych i szkoleniowych opisanych w planie komunikacji. Należą do nich m.in szkolenia z zasad otrzymania pomocy w ramach danych naborów, konferencje informujące o działaniach LGD, spotkania aktywizujące podmioty z obszaru LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD).

Szczegółowy podział celów i wskaźników oraz harmonogram ich uzyskiwania został zaprezentowany w Załączniku 2: Plan działania.

ROZDZIAŁ 9. PLAN FINANSOWY LSR

Podstawą do konstrukcji budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju stał się Regulaminu konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność - załącznik nr 4: Sposób ustalania wysokości dostępnych środków. Następnie jego kształt został opracowany przy wykorzystaniu wyników badania potrzeb społeczności lokalnej przeprowadzonego podczas spotkań z przedstawicielami lokalnej społeczności reprezentujących interesy sektora publicznego, gospodarczego i społecznego.

Na kształt planu finansowego LSR miały wpływ informacje pochodzące z Kart projektów, badań ankietowych jak również zapisy EFSI stanowiących bezpośrednie źródło finansowania LSR:

- Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021- 2027 (FEKP)
Priorytet FEKP.07 FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ROZWÓJ LOKALNY
- Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)– Interwencja LEADER/Rozwój Kierowany przez Społeczność (RLKS)

Prace nad budżetem podzielone zostały na 4 etapy:

1. Ustalenie wysokości dostępnych środków na realizację LSR w ramach programów: Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej oraz w ramach programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza EFS+,
2. Przenalizowanie zakresów tematycznych w ramach powyższych programów.
3. Przenalizowanie zgłaszanych propozycji działań przez społeczność LGD i ich tematyczne pogrupowanie. Przypisanie propozycji projektów do obszarów tematycznych w ramach w/w programów
4. Ustalenie podziału środków w ramach poszczególnych celów i programów.

Poniżej zaprezentowano podział środków na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju.

Plan finansowy w zakresie środków Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 -2027 w ramach LSR w €

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowym środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 429 170,00		476 390,00	1 905 560,00
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	445 830,00	148 610,00		594 440,00
Razem	1 875 000,00	148 610,00	476 390,00	2 500 000,00

Inne źródła finansowania:

LGD planuje pozyskanie dodatkowego finansowania na realizację przedsięwzięć aktywizujących lokalną społeczność, w ramach m.in. Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030, Priorytet 2.: *Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego, w zakresie m.in. wspierania aktywnych form integracji społecznej, włączających przedstawicieli grup wykluczonych w życie społeczne i obywatelskie*. Tutaj planujemy realizację projektu aktywizującego nasze lokalne organizacje w zakresie działania w partnerstwie na rzecz lokalnej społeczności. Wsparcia na inicjatywy skierowane do lokalnej społeczności udziela również Fundacja Orlen w ramach programu grantowego „Moje miejsce na Ziemi”. LGD planuje ubiegać się o grant w zakresie upowszechniania kultury fizycznej, sportu i rekreacji, zachowania dziedzictwa historycznego oraz rozwoju edukacji, kultury i sztuki czy podnoszenia świadomości na temat ekologii i zrównoważonego rozwoju. Również w ramach tego programu upatrujemy możliwość realizacji projektów włączających nasze lokalne organizacje tutaj w realizację projektów o tematyce związanej ze sportem np. turniej sportowy dla podmiotów z obszaru działania LGD.

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem
	PS WPR (EUR)	EFRR (EUR)	FEdKP EFS + (EUR)	EUR
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 500 000,00	0,00	2 263 902,00	4 763 902,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	562 500,00	0,00	158 473,00	720 973,00
Razem	3 062 500,00	0,00	2 422 375,00	5 484 875,00

W poniższym zestawieniu przedstawiono powiązanie budżetu z celami LSR

CELE	PRZEDSIĘWZIĘCIA	FEdKP EFS + (€)	PS WPR (€)
Cel 1 Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LSR	Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR	0	1 794 000,00
	Działania na rzecz poprawy dostępności do usług na obszarze LSR	0	595 000,00
	Kultywowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD	0	111 000,00
Cel 2 Promocja aktywizacji oraz nabywania kompetencji wśród mieszkańców obszaru LSR.	Działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego na obszarze LGD.	2 263 902,00	0,00
		2 263 902,00	2 500 000,00

ROZDZIAŁ 10. MONITORING I EWALUACJA

Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania oraz działania związane z wdrażaniem LSR będą na bieżąco poddawane procesom monitoringu i ewaluacji, które obok planowania, koordynowania są podstawowymi instrumentami zarządzania.

Monitoring, w najbardziej syntetycznym ujęciu, to sprawdzenie osiąganych wyników w odniesieniu do określonych wcześniej oczekiwań. Obejmuje on systematyczne zbieranie i analizowanie informacji dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach podjętych działań. Pozwala określić, czy realizacja LSR postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić w razie potrzeby odpowiednie korekty. Monitoring spełnia funkcję wewnętrznej kontroli realizacji LSR i funkcjonowania LGD, systematycznego sprawdzania czy wytyczone cele zostały osiągnięte. Monitoring jest konieczny do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego.

Ewaluacja to systematyczne badanie prowadzone z użyciem zróżnicowanych metod, złożone ze zbierania danych, analizy, oceny oraz informowania o wynikach. Jego celem jest oszacowanie (w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów) jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania LSR. Ewaluacja jest niezbędna do sprawnego i efektywnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR.

Proces ewaluacji i monitoringu z założenia ma służyć weryfikacji zasadności i efektywności podjętych decyzji, a w przypadku zdiagnozowania potencjalnych problemów lub niedoskonałości, ich poprawie i aktualizacji. Proces weryfikacji obejmą zarówno funkcjonowanie instytucji Lokalna Grupa Działania, np. w zakresie zarządzania, jak i realizowaną Lokalną Strategię Rozwoju, w zakresie jej wdrażania.

Monitoring okresowy przyczyni się do weryfikacji stopnia osiąganych wskaźników realizacji, efektywności realizacji budżetu oraz skuteczności działań. Weryfikacja obejmie przy tym realizację procesu finansowania poszczególnych programów oraz skuteczność w realizacji celów, tj. udzielania wsparcia wszystkim uczestnikom i beneficjentom projektów i programów.

Ewaluacja będzie miała na celu:

- ustalenie efektów realizacji strategii oraz jej wpływu na osiągnięcie założonych celów,
- poprawienie skuteczności, efektywności i jakości wdrażanych działań,
- wzmocnienie skuteczności w realizowaniu wsparcia dla grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji.

Podmioty prowadzące ewaluację:

Zarząd LGD

Zarząd będzie realizował procedurę w zakresie wdrażania LSR, przy ewaluacji on-going oraz kończącej ewaluacji ex-post, przy współpracy zespołów eksperckich lub podmiotu zewnętrznego. Zarząd po każdorazowym przeprowadzeniu badania zleca do Biura LGD przygotowanie raportu z przeprowadzonej ewaluacji, który zostaje przedstawiony do akceptacji Komisji Rewizyjnej Lokalnej Grupy Działania. Ostatnim elementem jest przedstawienie wyników ewaluacji na Walnym Zgromadzeniu Członków LGD.

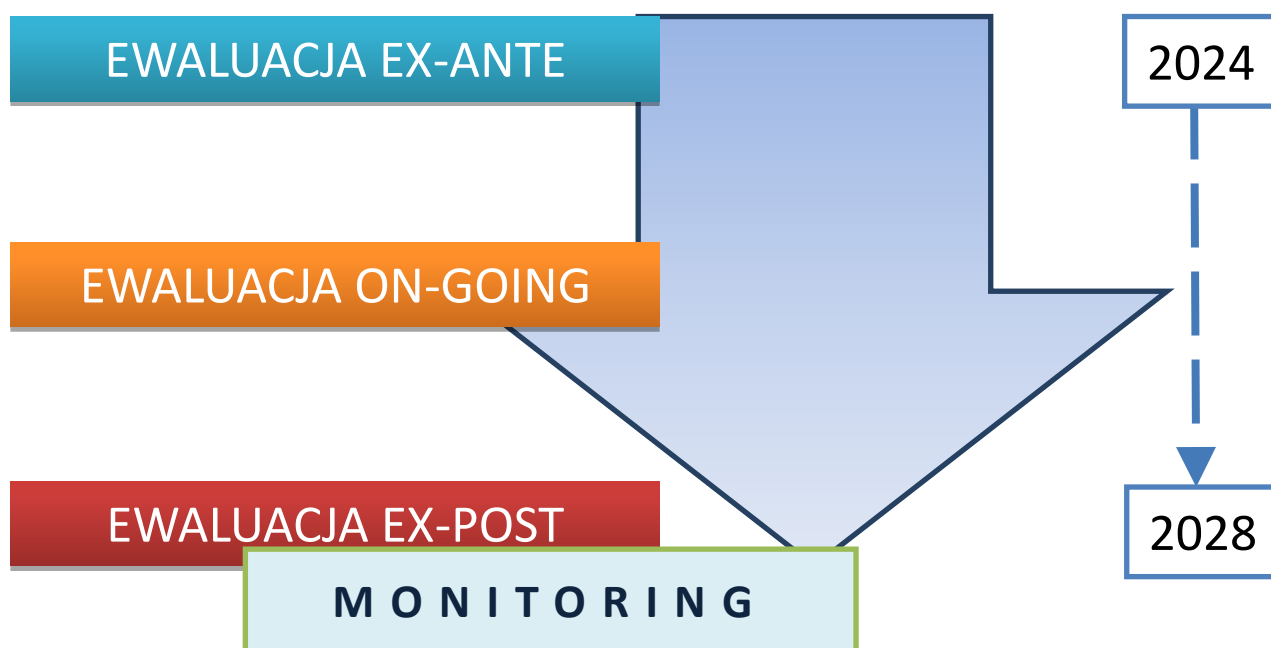
Zespół Ekspertów (również podmiot zewnętrzny)

Zespół ten będzie realizował proces ewaluacji w zakresie funkcjonowania LGD w takich obszarach, jak jakość świadczonych usług czy ocen pracowników LGD. Zlecenie oceny funkcjonowania LGD na gremium niezależnemu od samego LGD ma na celu zapewnienie bezstronności opinii i obiektywizmu przygotowanych wniosków. Również w tym przypadku badanie i raport z ewaluacji zostaje przedstawiony do akceptacji Komisji Rewizyjnej Lokalnej Grupy Działania a wyniki końcowe ewaluacji zaprezentowane zostaną na Walnym Zgromadzeniu Członków LGD.

Walne Zebranie Członków LGD

W trakcie realizacji LSR Walne Zebranie Członków będzie opiniować propozycje Zarządu w sprawie zmian w LSR w przypadku konieczności ich dokonania dla osiągnięcia celów strategii i zaplanowanych wskaźników. WZC będzie opiniować sprawozdania Zarządu w zakresie przeprowadzonych naborów i realizowanych projektów w ramach LSR, oraz ich odniesienia do planowanych wskaźników. Po realizacji LSR nastąpi ocena w zakresie osiągniętych korzyści, uzyskanych wskaźników oraz efektów długoterminowych. Walne Zebranie Członków rozpatrzy i przyjmie również sprawozdanie Zarządu z wykonania LSR przygotowane w oparciu o przeprowadzoną ewaluację, pokazujące osiągnięcie zakładanych celów po zakończeniu realizacji LSR.

Działania monitorujące, weryfikujące oraz aktualizujące prowadzone będą jako ewaluacja ex-ante (wyprowadzająca), ex-post (podsumowująca) oraz on-going (bieżąca, realizowana w trakcie).

10.1. Elementy podlegające procesowi ewaluacji i monitoringowi

Funkcjonowanie LGD

W tym obszarze ocenie podlegać będą elementy mające wpływ na ocenę funkcjonowania LGD, w tym jego efektywność i sprawność zarządzania. Sprawdzane będą takie aspekty funkcjonowania jak operatywność pracy biura LGD i organów LGD, praca pracowników, skuteczność przepływu informacji, efektywność

działań komunikacyjnych, współpraca na szczeblu lokalnym i międzyregionalnym, w tym z innymi Lokalnymi Grupami Działania, oraz skuteczność w aktywizacji lokalnej społeczności.

Wdrażanie LSR

W tym obszarze ewaluacji badaniu podlegać będzie proces realizacji LSR. Weryfikowany będzie przebieg wdrażania strategii oraz jego zgodność z założeniami, zgodność realizacji celów i wskaźników z dokumentami nadrzędnymi i wpływ operacji na realizację celów. Ponadto ocenie poddana będzie efektywność wykorzystania budżetu oraz jakość i skuteczność ustalonych kryteriów wyboru operacji i procedur (w tym przebieg konkursów).

Wnioski uzyskane z prowadzonych analiz w ramach monitoringu, ewaluacji funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR będą przedstawiane do oceny i dyskusji na spotkaniach Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej, w celu ustalenia, które z wniosków płynących z przeprowadzonych analiz warto wykorzystać w dalszej realizacji LSR oraz pracy LGD, zgodnie z zasadami dokonywania takich zmian opisanymi w LSR, statucie oraz odpowiednich dokumentach prawnych LGD.

10.2 Czas, sposób i okres objęty pomiarem:

Czas realizacji działań monitorujących i ewaluacyjnych oraz okres objęty pomiarem

1. Działania poprzedzające (ewaluacja ex-ante) – niezbędne za każdym razem na etapie planowania ewentualnej realizacji przedsięwzięć i programów, w celu weryfikacji zakresu i typów operacji, realizowane w terminach ustalanych na bieżąco, w zależności od potrzeb aktualizacyjnych LSR. W miarę postępów w realizacji LSR istnieje prawdopodobieństwo zmniejszenia skali kosztów, generowanych w ramach programów i projektów, co może skutkować powstaniem nadwyżki finansowej. Aby tę nadwyżkę efektywnie zagospodarować, należy odpowiednio wcześniej zdiagnozować taką sytuację oraz zaplanować jej wykorzystanie na inne typy działania lub wprowadzenie projektów własnych LGD.

2. Działania bieżące, podejmowane w trakcie realizacji (ewaluacja on-going)– z uwagi na długi okres realizacji LSR konieczne będzie regularne, bieżące przeprowadzanie analiz i ocen wyników wdrażania strategii aby umożliwić niezbędną, efektywną i zrealizowaną na czas korektę realizacji opracowanej strategii. Ewaluacja ta obejmie zarówno funkcjonowanie LGD jak i wdrażanie LSR. Działania ewaluacyjne powiązane będą z określonymi na potrzeby strategii kamieniami milowymi wdrażania LSR. Uruchamiane będą dwukrotnie: w drugim roku realizacji LSR (2025) obejmując swoim badaniem okres za lata 2024 – 2025, oraz w czwartym (2027) roku realizacji LSR, obejmując swoim badaniem lata 2024-2027.

3. Działania podsumowujące (ewaluacja ex post)– podejmowane jeden raz, po ostatnim roku realizacji strategii i na zakończenie jej wdrażania, zawierające analizy i oceny o charakterze strategicznym.

10.3 Sposób prowadzenia ewaluacji:

Zarówno ewaluacja on-going jak i z ex-ante prowadzona będzie w oparciu o techniki i narzędzia przygotowane przez Zespół Ekspertski oraz Radę LGD. Ich zakres przygotowany zostanie z uwzględnieniem konieczności postawienia właściwych pytań ewaluacyjnych, wynikających z zastosowanych kryteriów ewaluacyjnych (jak wskazano powyżej). Bieżący monitoring prowadzony będzie na bazie przygotowanych przez Biuro LGD formularzy (w tym ankiet oceniających i monitorujących, oświadczeń beneficjentów, zestawień i sprawozdań przygotowywanych i udostępnionych beneficjentom etc.). Na tej podstawie będą powstawać sprawozdania roczne. Powstałe na zlecenie Zarządu LGD raporty z ewaluacji, zarówno w zakresie funkcjonowania LGD jak i realizacji LSR, przygotowane przez biuro LGD, przy wsparciu ekspertów i z

wykorzystaniem opisanych wcześniej technik, przedłożone zostaną do akceptacji Komisji Rewizyjnej LGD oraz przedstawione na Walnym Zgromadzeniu Członków Stowarzyszenia.

Za proces monitoringu LSR i LGD odpowiedzialny jest Dyrektor biura LGD. Proces monitoringu obejmuje następujące elementy:

- a) Postęp wdrażania LSR (budżet, wskaźniki) będzie monitorowany na bieżąco na podstawie informacji o zleceniach płatności przekazanych przez SW.
- b) Badanie efektywności świadczonego doradztwa przez pracowników biura LGD. Badanie to jest przeprowadzane raz na kwartał. Zasady badania efektywności zostały dokładnie opisane w Regulaminie Pracy Biura Stowarzyszenia Lokalna grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki.
- c) Na koniec każdego roku (począwszy od roku 2024) Dyrektor biura LGD sporządza sprawozdanie o postępie realizacji LSR w danym roku kalendarzowym. Sprawozdanie to zawiera w szczególności informacje o poziomie realizacji wskaźników i wykorzystaniu budżetu jak również informację o efektywności świadczonego doradztwa przez pracowników biura LGD. Sprawozdanie to przedstawiane jest na najbliższym walnym w roku następnym po roku, którego dotyczy sprawozdanie.

Dane do przeprowadzania monitoringu LGD będzie pozyskiwało z raportów przekazanych LGD przez SW, ankiet monitorujących (od wnioskodawców po realizacji operacji).

10.4 Sposób wykorzystywania wyników ewaluacji i analizy danych monitoringowych

Raporty z dwukrotnie przeprowadzonych ewaluacji on-going posłużą do wprowadzenia ewentualnych korekt do LSR, wynikających z okresowej analizy i oceny wdrażania LSR oraz wynikających z niej rekomendacji. Materiałem wyjściowym do ewaluacji on-going oraz, na ich podstawie, planowanych nowych przedsięwzięć w LSR, będą sprawozdania roczne. Wyniki monitoringu będą przedstawiane na Walnym Zebraniu Członków. Na zebraniu tym będą pozyskiwane rekomendacje do wprowadzenia ewentualnych zadań służących poprawie postępu wdrażania LSR i poprawie efektywności świadczonego doradztwa przez pracowników biura LGD.

Wykaz wykorzystanej literatury

- 1) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
- 2) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
- 3) Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+
- 4) SYTUACJA KOBIET I MĘŻCZYZN NA RYNKU PRACY W 2019 ROKU- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy Wydział Analiz i Statystyki
- 5) Młodzi 2020 - w poszukiwaniu tożsamości, Michał Boni raport wydany przez Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2021
- 6) Raport o samotności 2021. Pierwszy rok pandemii - wydany przez SZLACHETNĄ PACZKĘ
- 7) Informacja o ludności w województwie kujawsko-pomorskim ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych –Urząd Statystyczny w Bydgoszczy 2017
- 8) Bloch E., Kościelecki P., Śpiewak R., Zalewska K., Podręcznik tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju, Warszawa 2010.
- 9) Ewaluacja zewnętrzna realizacji lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki, Warszawa 2022.
- 10) Prognoza ludności w województwie kujawsko-pomorskim do 2035 r. według powiatów i wybranych grup wiekowych, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Bydgoszcz,

Załączniki do LSR:

1. Cele i przedsięwzięcia.
2. Plan działania – wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu.
3. Budżet LSR – w podziale na poszczególne EFSI i zakresy wsparcia.
4. Plan wykorzystania budżetu LSR –wskazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków podziale na poszczególne fundusze i lata.